

BOYM, Michel (Révérend Père). Clavis medica ad Chinarum doctrinam de pulsibus

Nuremberg, 1686.

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)

Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/histmed/medica/cote?56739>

56739

CLAVIS

MEDICA

ad

Chinarum Doctrinam

de

PULSIBUS,

AUTORĘ

R. P. MICHAELE BOYMO, è Soc.
JESU, & in China Missionario.

*Hujus operis ultra viginti annos jam sepulti fragmenta,
hinc inde dispersa, collegit & in gratiam Medica Facultatis
in lucem Europeanam produxit*

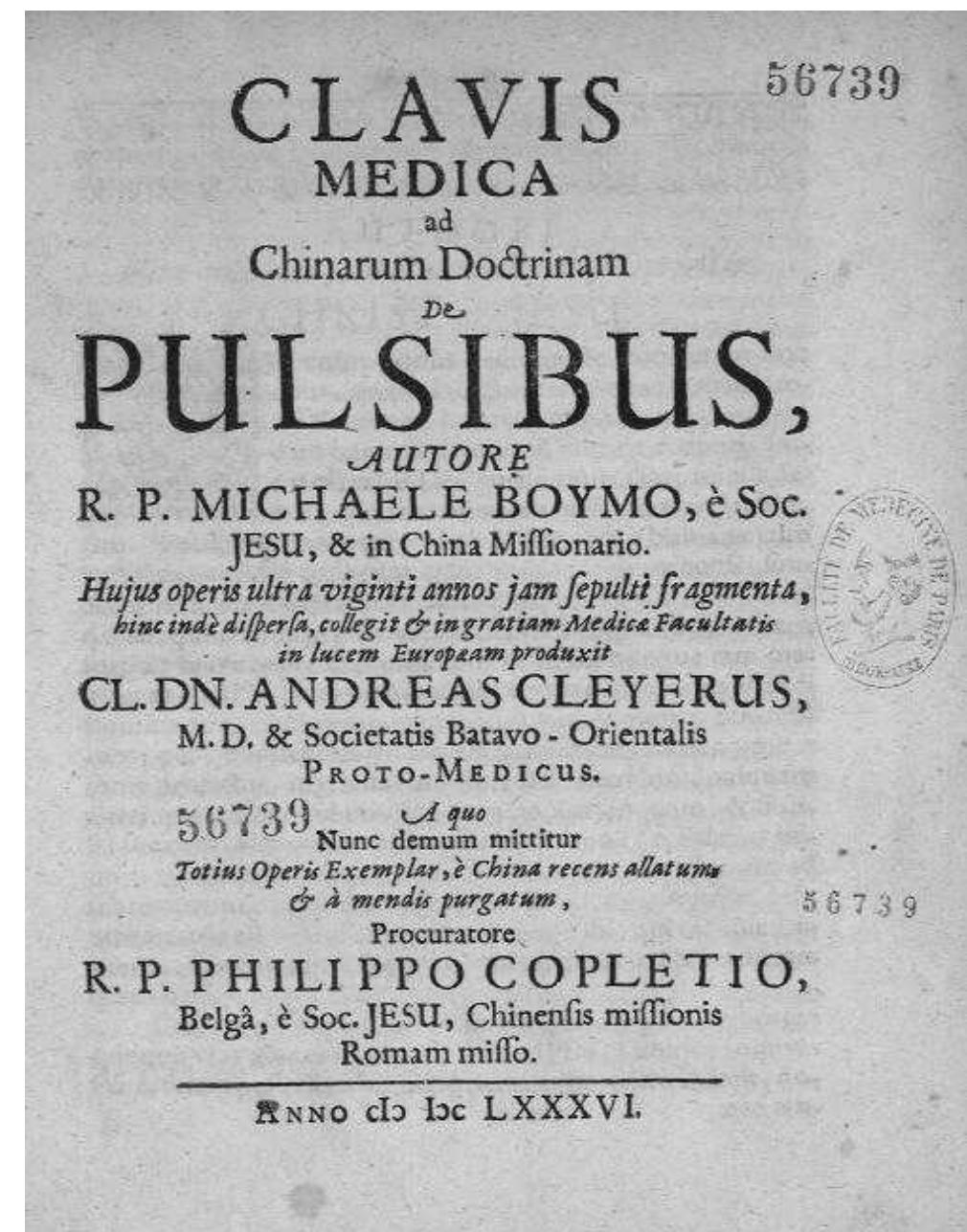
CL. DN. ANDREAS CLEYERUS,
M. D. & Societatis Batavo - Orientalis
PROTO-MEDICUS.

56739 *A quo*
Nunc demum mittitur
*Totius Operis Exemplar, è China recens allatum
& à mendis purgatum,*
Procuratore

56739

R. P. PHILIPPO COPLETIO,
Belgà, è Soc. JESU, Chinensis missionis
Romam missio.

ANNO d^o I^c LXXXVI.

A U T H O R I

Vitæ ac Salutis, Medicorum Principi Opt. Max.

CHRISTO JESU.

Uli enim potius dedicem & consecrem hoc opus, quam Tibi Authori vitæ ac Restauratori? Sive enim hoc opus considero ut notitiam dare admirabilem illius fabricæ corporis humani, certè Tibi potissimum dicatum esse debet, qui tam admirandæ fabricæ es Architec-tus. Si pulcherrimum corpusculi & vitæ nostræ humanae cum vastissimo ambitu cœlorum & utriusque machinæ consensum & harmoniam contempnor, Te imprimis, Te solum venerari debo, qui omnia in pondere & mensurâ usque ad finem tam fortiter suaviterque disponis, & in minimis quoque tam magnus es DEUS. Jam verò si oculos confero in minoris Mundi flumina tot, rivulosque, venas, inquam, & meatus tenuissimos, per quos devecta vita fœse communicat, ab uno omnes fonte profectos, ingratus sanè sim, si fontem hunc cuiquam alteri quam tibi, qui es a. & o. principium, inquam, & finis, si, inquam, aliò derivare illos patiar, quam ad Te, Pelagus bo-norum omnium, ad quem omnia creata tanquam flumina ad marecurrunt, aut si aberrent, exsiccari illico penitusque defi-cere necesse est. Cui, inquam, quam Tibi, qui es Sapientia æterna, scrutans renes & corda, qui uti potes, ira & vis omnes salvos fieri.

Creaveras Tu quidem hominem immortalem, arborem quoque vitæ plantaveras, sed (eheu!) DEO sibiique injurius fœse & rotam posteritatem toxico peccati mortifero infecit, do-

A 2

nec tan-

nec tandem misertus nostri magnus è cœlo Medicus descendisti, imò & Medicus dici voluisti verè in æternum honorandus propter necessitatem inevitabilem & prorsus incurabilem, nisi omnipotens manus tua remedium contulisset. Evidem ut animæ morbos, qui mortis æternæ sunt prodromi, depelleres, vix aliâ sanè viâ aut medio efficaciori usâ Sapientia divina, quam medendo corporibus. Hinc ibas per Castella & Urbes, sanando omnes à languoribus ; Imò medicinas quasdam seu ex luto, seu sputo, seu aquis adhibere dignatus es, ut ita omnes ad Tui & æterni Patris notitiam animarum vulneribus medendo perduceres. Quin imò, ut Te Medicum verum esse ostenderes, languores & infirmitates nostras ipse ferre voluisti, & dolores nostros ipse portare, ut Tuo labore sanaremur, corpus, inquam, & sanguinem Tuum in medelam nobis dediti, mori voluisti, ut vivere mus, malè haberis, ut bene haberemus, & in ipsis Tuis vulneribus, in manibus, inquam, Tuis recipe vitæ nostræ descriptum, adeo feliciter, quod repararas servatum. Neque hoc contentus, sed medicinas animæ etiam tanquam fælubres fontes, scilicet, Sacraenta in remedium reliquisti, inter quæ sacratissimum corpus & sanguinem, divinissimam & vivificam panaceam, quæ proprias oves proprio pascis cruento,

Tibi igitur Clavem hancce, Tibi, qui solus aperis & claudis, Tibi, qui nobis & fidei Tuæ, aperuisti tot seculis occlusam Sinam.

Non aliam mercedem expeto laborum, nisi ut aperire pergas oculos coecorum & aures surdorum, & linguas mutorum facias esse disertas, quibus resonent in æternum laudes tuæ : Denique cognoscant Patrem tuum, & Te Filium, quem misit Pater, Jesum Christum ; Hæc est enim vita æterna, ut ex hoc exilio nostri universali nosocomio in æternam beatitudinem perducamus, & aliquando sociatis agminibus Sinensium, ad experiem omnis morbi mortisque Patriam feliciter transeamus.

Michaël Boymus, S. J.

R. P. MI-

53:(c)53

R.P. MICHAELIS BOYMI,

è Societ. Iesu, ex Regno Siam
Anno 1658.

Prefatio ad Lectorem.

Mirabere fortasse, Lector humanissime, qui in animum induxerim meum recondita medicæ artis præcepta apud Sinas penetrare, atque etiam vulgare Europæis; Videtur enim res aliena ab hominibus religioso, & ab eo, qui in Sinarum Imperio reducendis ad DEUM animabus attendere debet. Rationem facti accipe, ut admiratio & fortè obrectatio aliquorum aut præveniatur aut tollatur.

Sæpius mecum ipse cogitavi, quid Dominus noster Jesus Christus, qui in hunc mundum salvatorus animas venerat, egerit. Illum occupatissimum in verbo prædicando & docendo Populo omnia vulgant Evangelia; Verum ut prædicationes & monita, atque illius sancta doctrina audientis Populi Judaici ac Principum aures & corda fortiusque penetrarent, quid putas consilii accepisse, quo medio præcipue usum? Sapientia æterna aliud non reperit efficacius, quam si se Medicum corporum faceret, ut per salutem corporum animabus facilius medereretur. Verbo solo medebatur, & verbum illius ut perditis prodesse posset prædicatum, & immortalitatem persuadebat, cum mortem ipsam Medicus immortalis à mortalibus depellebat. Nimirum per miraculosas curationes febrium, hydropisias, paralysias, lepræ, ac mille aliorum morborum hoc agebat, ut medicinas animabus salutiferas instillaret, & naturam à veneno foeci viti pomi infectam, & omnibus morbis, mortisque ipsi expositam ad vitæ immortalitatem adduceret: Neque esse solummodo, sed etiam dici Medicus voluit, dum non esset opus Medico sanis, sed malè haben-

habentibus, se vitam, salutem, resurrectionem vocat. Quæcum ita sint, quando placuit Deo segregare me supra coetaneos meos, & vocare per gratiam suam, ut evangelicarem illum in Gentibus, continuo vitæ illius conformare me studui. Igitur medium ad salvandas Gentes à DEO adhibitum secundum decrevi ; Evidem in Europæis successum habuisse apud ægrotos expertus fui, Medicos & illos, qui aliquid de hâc scientiâ se nosse ajunt, habere facilem, imò & ad omnes, aditum, perspicuum est, ad Sinarum etiam lucrando animos & eorum corda pervadenda non inutilem artis hujus noritiam judicavi. Quarè cùm lingua Sinicæ operam darem, cùdem operâ cum characteribus Sinenibus artem illorum medicam penetrare studui, quâm ex lectione plurimâ Sinenium Medicorum : Postea adverti habere adeo magnam antiquitatem & experientiam, atque etiam connexionem earum rerum, quas affrunt, mirabar proinde, quomodo Sapientissimus DEUS non modò similes Europæis Populos in illâ extremâ Orbis parte constitueret, verùm eosdem multis naturalibus donis actantibus, divitiis etiam ac Politia, Artibus serè omnibus, & nobilissimâ imprimis artis medicæ scientiâ exornavit ; Vulgandam igitur illam judicavi : Quomodo enim celarem tantum thesaurum ? Olim Galenus circuli hujus fabricam admiratus, non alium ejusdem Artificem esse potuisse, nisi DEUM, exclamavit. Considerabat regius Propheta in homine aliquando structuram ossium, & quasi extra se raptus, memor debitæ gratitudinis, ad Conditorem suum ait : Omnia ossa mea dicent, Domine, quis similis est tui ? Non ego, inquit sancta illa Machabæorum mater ad filios, spiritum & animam donavidi vobis & vitam, singulorum membra non ego ipsa compegi, sed eam mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique invenit omnium originem, & spiritum vobis iterum cum misericordia reddet & vitam. Profectò sicuti Sapientia DEI & vitæ illius vestigia eluent clarius in medicinis, quas reliquit

reliquit mortalibus : Ita etiam vita hominum, quam ineffabili quodam modo animam rationalem & immortalē tribūere corpori corruptibili fecit, ad quam conservandā & restituendā etiam artem ipsam medicandi inspiravit, relucet prouidentia DEI ac sapientia, ut ex hac vita mortali Authorem illius vitæ immortalis homines agnoscere possent. Et si hīc scientiam vitæ restituenda, & in Medicinis miras operationes vitæ, quam adeo omnes amant, mirantur homines, multò magis admirari Authorem eorum, & laudare vitam ipsam, seu illum, cui omnia vivunt, & in quo omnes vivimus, moveremus & sumus, cogerentur ! Hæc fuit ratio potissima vulgandi novum Sinarum in Arte Medicâ inventum, ut in DEI laudes excitaretur Lector, & miraretur Sapientiam illius, atque ad illam æternam vitam suspiraret, quam DEUS se dare indicat, cùm medicinas & artes medicas prorogandæ vitæ proponit ad suam gloriam & bonorum operum incrementum. Suadebat etiam vulgare hoc idem opus utilitas, quam arriperre possent ægroti homines & Sacerdotes, qui illorum expiandis peccatis, vel ægrorum ad agonem ultimum disponendorum curam habent : facillimè enim tam infirmi sese in periculo positi, si ad ea scripta animam adverterint, scire posse, & Sacerdotes juvare eosdem ac monere de morte instantे & eu-râ salutis ex signis & judiciis, quæ hic multò plura & faciliora habet, quam unquam aliquis notaverit fortè Medicus. Habebit & hīc Philosophus, quod scrie aveat, & quod speculetur, si arcana illa, quæ DEUS naturæ indidit, & Sinenses ex antiquissimâ traditione recuperunt, perscrutetur, & Microcosmi cum Megacosmo harmoniam quandam atque concentum. Habebit & Mathematicus, cùm eritis seu deeretorios dies, quorum rationem in numeros referre solent, à causis aliis occultioribus procedere animadverteret. Habebit Astrologus, cùm cœlorum motum adæquari à regularis vitæ humanae circuitu, in quem mirabili cum efficacitate influit, Sinenses invenisse.

venisse mirabitur. Habebit Physicus, cùm Elementorum mutationes in corpore humano non aliter ac in universo fieri cognoscit. Habebunt Medici, quæ studiosè explorent, experiantur, obseruent, ac in praxin & utilitatem mortalium ducant. Ut autem de veritate dictorum, perlepto illo nemo dubitare posset, partim, ut Sinenses ipsi quoque non ignari aliquando Europæ & latinæ linguaæ, vera me de Arte ipsorum narrasse, orbi universo possint confiteri, eundem ipsum librum characteribus Sinico-Europæis curavi describi, & interpretationem latinam, (quæ ut facilior esset intellectu, nonnulla verba interserui, & hoc non ex meo capite, sed aut ex textu alterius loci Sinico, vel ex commentariis ejusdem ipsius textus) apposui. Quicunque igitur sine hoc textu Sinicis & latinis characteribus exarato librum hunc videris impressum, fidem illi ne adhibeas, sed ut spurium rejicias, nam prætermisso textu multa vitiosè, & incerta irrepere posse, mihi certum est. Appello ad textum, quem integrum incorruptumque adhibeo. Quæso autem, ut à principio quæcunque legeris, memoriâ tenere studeas, nam hæc usui maximo ad posteriora intelligenda. Si initio principia spreveris, ultima intelligere, crede mihi, non poteris, siquidem abrupto filo exitum non facilè invenies; Est enim omnium, quæ Sinenses afferrunt, mira connexio, & intellectus unius ab alio pendet. Quare omnia legenda sunt, si vel unicum in hac arte percipere velis dogma. Adverte autem, modum legendi Sinensium diversum esse ab Europæo, nam illi à sinistra incipiunt legere, & præterea à summo margine descendendo decorsum, & hoc secundum in libro hic adjuncto observatum à me videbis; Primum verò illud mutavi, & ad modum legendi receptum à latinis accommodavi.

Cæterū scias, velim, humanissime Lector, me, quæ in hâc clavi post multum laborem & diligentiam conjeci, pleraque ex authenticis ac in Imperio Sinarum receptissimis libris

bris Medicorum, & qui ex jussu Tribunalium & ipsius Imperatoris vulgati, atque iterum & iterum recusi sunt, accepisse, & plura alia habere vulganda, si DEO placuerit. Ac proinde de certitudine Artis mihi dubium nullum est, neque enim mentiri toti Imperio ausi fuissent, aut illis imponere per tot ætates, quorum jussu ista elucidata sunt; Adde, quod Ars ipsa seu ipsius fundamentum antiquissimum fit, & commentarii novi cum antiquis ferè concordent, & quod ego maximè obstupui, quasi iidem sunt, quæ conformitas in tantâ varietate ingeniorum, multitudineque hominum, atque vicissitudine cuiilibet sanè admirabile videri potest ac debet. Ac proinde ego quoque post clavem Sinicam textum ipsum antiquissimi omnium libri medicæ Artis subjunxi, partim, ut ex eâ quam dixi autoritatem habere possent, partim, ut de ejus fide, prout à me translata sunt, nemo sinistrè sentiret aut suspicaretur.

Stylus in hâc clavi pedestris est potius & tumultuarius, quam concinnus & elegans: fecutus enim sum, quantum quidem potui, modos loquendi Sinensium, qui quam ab Europæis sint diversi, ex lectione patebit. Memor fui magni illius Augustini, qui libro quarto de doctrina Christianâ Cap. XI. ait: Bonorum ingeniorum insignis est indeles in verbis verum amare, non verba. Quid enim prodest clavis aurea, si aperte quod volumus non potest? Aut quid obest lignea, si hoc potest, quando nihil querimus, nisi patere, quod clavum est.

Alia Praefatio ante librum receptarum ponenda.

Eiusdem P.

Liber hic, qui sequitur, est ratio seu regula medendi Sinensis usitatisissima, quam ille nobilissimus & primus Medicorum invenit & composuit, quamque Arti pulsuum explorandorum ab ipso traditæ nām xō hō Auctor adjunxit, hodieque sequuntur Medici Sinenses omnes, qui quidem, et si non haberent ab ipso pulsu infirmi, omnino securi sunt, quod medicinæ pulsibus hic præscriptæ morbis quoque medebuntur, longā quique experientiā compertum habent, quod medicamenta hic allata certam afferant curationem. Igitur si curatio non succedat, vel ajunt, indebitè adhibitam, vel non probè cognitos pulsus, vel certè malum hoc cum altero malo coniunctum esse, vel denique medicinam pulsū, cui mederi sit impossibile, adhibitam. Quapropter quicunque voluerit his uti medicamentis, sedulò ac diligenter, obsecro, sese exerceat in pulsibus explorandis ac discernendis, ne librum hunc, quo vitæ plurimorum consulere volui, remeritas alicujus atque imperitia non sine meā immerentis invidiā faciat esse lethiferum.

Sed occurruunt tibi fortasse medicinatum Sinicarum profus ignota nomina & ipsæ adeo medicinæ, unde impossibilem esse usum Europæis libri, hujus concludis. Desiderabam equidem remedium afferre huic difficultati, & jam de facto proposueram herbarium Sinense confidere, ac medicinarum, quibus utuntur, virtutes & herbarum imagines proprias describere; Sed cum hoc longum tempus & laborem exigret, nec non otium & commoditatem, quam Ego noctus nondum fueram, differre rem in aliud tempus perficiendam, DEO favente, decrevi. Olim cum ex Sinis in Europam proficiscerer, & Geæ subsisterem, Amicis Macaenibus scripsieram, atque etiam

* 41
N. m. 11 sumptus

sumptus suppeditaveram, quibus medicinas Sinensium, quarum ferè omnium catalogum adjunxeram, ad me transmittent in Europam, & hoc quidem eo consilio, ut medicinæ Sinensium cum Europæis conferri possent, & vel cognosci, vel à peritis similes & ejusdem efficacia pro eis substitui. Verùm desiderium hoc finem & postulatio effectum fortiri illo tempore non potuit. Verùm si serìò medicinas, quas habent Sinenses, & quas hīc legis, habere desideras à Mercatoribus, qui in Indiam vel Macaum abeunt, descriptis ex hoc libro Sinicis characteribus afferri curabis. Nam sicut Rhabarbarum & radix Sinica defertur in Europam, & tantà quidem copia: Ita & alias medicinas deferri posse certum est, quippe quæ in variis locis Imperii Sinarum uti nascuntur, ita etiam colliguntur & vili pretio veneunt.

Potiones hīc & pulveres & pilulas invenias, per hæc enim tria Sinenses medentur malis omnibus; Verùm necesse est ea, quæ observanda dicunt, observare sedulò, cum ratione viatùs ab ipsis præscripta, de quâ egi pluribus in fine clavis medicæ.

Nota etiam, cùm de pondere hic loquimur, Sinas quidem prorsus ignorare pondera Scrupulorum, drachmarum, & ana, quibus utuntur Medici Europæi: Apud illos in usu est pondus, quod *seūm* vocant, quod æquat pondus scuti romani, continetque decem Julios quasi partes æquales: Singulorum pondus vocant *Czén* Julium, porrò Julium ipsum seu *Czén* subdividunt in decem partes æquales, quas appellant *Fuen*: *Fuen* autem dividunt in decem *li*, & sic deinceps.

His tribus ponderibus non solum alia, sed etiam medicinas ac illarum doses ponderare solent.

Item nota, quòd aquam metiuntur magnâ paterâ & parvâ paterâ (vulgò) Porcellanâ, ex quâ vinum vel *cha* seu *the* bibunt. Ego calicem verti ordinarium, qui nec adeo paryus nec adeo magnus sit, & magnum calicem pro paterâ substitui.

Jubetur quoque decoctio fieri medicinarum in aquâ, quod intelligi plerumque debet, ut ex aquâ partibus decem tres absumentur, ac septem remaneant ordinariè loquendo, nisi aliud in loco particulari notatum videris.

Ad extremum praxis medicandi, quam ad finem clavis medicæ addidimus, est sequens: Probè cognito pulsū, qui irrepit pro connaturali in quemcunque ex tribus locis (neque enim differt, sive dextræ loca sint, sive sinistrae) consule librum, & in hoc Medicinas, quæ isti pulsui præscribuntur, cura illas fieri ac sumi. Quòd si exactus vis esse, consule pulsum illius loci, primi scilicet vel secundi, vel tertii (*cùn quan thē*) planè sicut invenisse ægrotum, & medicinas pro primi, vel secundi, vel tertii loci pulsibus irrepentibus, sive illa sit potio, sive pilulæ, sive pulvis, fac confici illa, & ante vel post cibum, seu jejuno, tepida vel calida, uti præscribitur ibidem, sumenda porridge, quoad videris, pulsum connaturalem rediisse, itera. Unum hîc advertas, velim: Cùm Climatum Europæorum & Sinensium, item orizæ & tritici, item modi ipsius vietus (Sinensium e. g. ut potus ac cibus omnis sit calidus, Europæorum non item) & aliarum ejusmodi rerum magnum sit discrimen, hujus tanti discriminis cauto ac prudenti Medico in ægris curandis, ac feligendis medicinis habendam esse rationem.

Boni igitur consule laborem hunc qualemcunque meum, qui me per annos omnino decem inter occupationes & multas & graves, suis quoque intervallis occupavit, quia omnino videbar mihi facturus operæ pretium aliquod. D E U M admirare, Lector, qui hominibus vitam tribuit, & hujus ipsius vitæ tam, arcanum artificium voluit esse perspectum; D E U M ama, qui cùm tot meritò nostro animæ corporisque malis urgeamur miseri mortales, & his & illis tam apposita tamque efficacia remedia subministrat.

Anno:

*Annotatio ad hanc prefationem de re-
ceptarum libro.*

Receptarum Sinicorum liber videtur Europaeo parum utilis esse. Ratio 1. Quia herbarum genera plerique ignota sunt, & in Europaeo solo nondum nata. 2. Radices & herbae, tametsi siccatae, in Europam transferri plurimae nequeunt, quod à vermiculis & tineis excedantur, antequam Macaum aut Bataviam ferè pervenerint, quantum magis, si in Europam transmittantur. 3. Ex ipsiusmet herbis aut radicibus arentibus vix potest Medicus discernere, an alibi in Europâ similes reperiuntur. Opus foret percurrere Chinam totam, & herbas arboresque vivas adhuc & spirantes consulere. 4. Herbae & radices, quæ in Pharmacopoliis veneunt, magnâ prius curâ præparandæ sunt, quædam vino, aliæ aquâ purâ aut falsâ, aut orizæ, aut criticea, aut parvuli lotio, aliæ aceto nonnihil macerandæ, aliæ farinæ massâ, aliæ nucû, aliæ glebâ terræ involvendæ, & sub cinere & igne lento mortificandæ, aliæ sacchari aut glyzirrhicæ aquâ, aliæ vaporibus aquæ bullientis imbibendæ, ac dein aut vento aut Soli à nonâ matutinâ usque ad tertiam pomeridianam exponendæ, uti fit in Rhabarbaro, quod novies vapore aquæ imbibitur, & singulis vicibus Soli siccandum exponit, ut diutius servetur, & à malignitate, quam habet, depuretur, servata tamen virtute naturali, quæ, cum sit admodum frigida, potius per ignem seu Solem sese intra magis recolligit, quam foras se effundat aut dislipetur : Aliis item herbis & radicibus eruitur nucleus, aliis cortex, in quarundam usu à contrariis carentia herbarum, ut est v. gr. Zingiber, & alia similia. 5. Quædam radices & herbae, quæ priscis temporibus certo morbo erant proficuae, multo usu comperere, hisce temporibus eidem malo noxias & penè lethiferas ; Denique attendendum ad clima, complexionem, viatum & potum Sinicæ gentis,

gentis, si enim alia applicent medicamenta Australibus Populis, alia Borealibus in uno eodemque morbo, quid faciendum putabunt, cum toto orbe ferè divisis Europæis? Quare supercedendum videretur hisce receptis, si modò apprimè noscatur pulsus, & ex his morbi qualitas. Non desunt in Europâ omnis generis medicamina lenientia, confortantia, restaurantia, evacuantia, temperantia, refrigerantia, calefacientia &c. Quibus morbis jam probè cognitis medeantur, ut non sit opus ea à Sinensibus emendicare. Sed videlicet hic cardo rei est, hocopus, hic labor, probè pulsus dignoscere, requiritque subtilissima ad hoc ingenia, & usum experientiamque valde longanimum, uti ipsi dicunt. Quare si otium feret, conabimur aliquid de pulsibus annotare, quæ fortè hic desiderantur, & proferre in medium, qui de unico saltem morbo, v. gr. febre malignâ, discurrant Sinenses Medici, (si tamen discurrent) ut ex uno velut ungue de reliquis ferant judicium. Esta autem, quodd non parùm credibilia sint censenda, quæ de morbis dicunt, cùm multi Medici totâ vitâ non aliam curam suscipiant, quam curandi unicum morbum (idque ab Atavis acceptum in familiâ sua Nepotes obseruant) alii febrem hereticam duntaxat, alii malignam, alii puerorum solummodo morbos, alii solas variolas, alii mulieres tantum, quæ omnium difficillimæ censentur; utpote, ubi morbi ex solo pulsu dignoscendi sunt: nam ex coloribus & signis exterioribus (quæ item examinari volunt Medici) in fæminis honoratioribus, cùm eas videre non liceat, nihil colligi nec judicari potest.

R P. MI-

R.P. MICHAELIS BOYMI POLONI,

è Societate Iesu, è Regno Siam,

Anno 1653.

Ad Medicos Praefatio.

Producimus in vestrum, Viri Clarissimi, atque totius Europæ conspectum ab ultimis terrarum finibus antiquissimum & nobilissimum Medicorum omnium. Si genus scire avetis, est sanguine & dignitate Imperator; Si ætatem, profectò Avicennâ, Hippocrate, Galeno & Celso multò antiquior, nam 400. & paulò ampliùs post diluvium annis vixisse refertur, & imperare cœpit anno ante Christum 2697. An Patriam scire desideratis? Honam Imperii Sinarum Provincia, kai sum Metropolis, Civitas syn pi tanti viri Patria est. Nomen illius est Hoamti id est, flavus Imperator. Hic equidem primus medicinas apud Sinas excoluit, & ejusdem artis præcepta posteris tradidit, atque cum ob multa præclarè facta de Imperio ille optimè esset meritus, per hanc quoque artem mortales sibi voluit demereri, atque adeo etiam nunc in arte suâ superites deposito fastu & peregrinam à suâ edoctus linguam, iter ferè medii Orbis suscepit, Europam petens, vitam multis, qui caret ipse, conservaturus. At, inquies: Quid novi adfert hic tuus Medicus Imperator? Fortasse in Anatomiâ plus reperit, quam Europa sciat à Rondeletio, Vesalio & Bartholino? Minime, nihil hic Medicorum primus de hac re ex proposito egit, et si Medici Sinici illum secuti multa obiter dicant, atque etiam in imaginibus ea, quæ latent in homine, depicta habeant. Vidi ego exactas earum imagines, putasses Europæas, cum descriptione Anatomiæ humanæ. Verum, utrum hanc artem ipsi ex hominum sectione naucti fuerint, in nullo reperi potui, atque crediderim, exercuisse aliquando Sinas sectiones, siquidem omnes vel imaginariam, crudelitatem hor-

tem horrent, & mortua cadavera, qui sic apud illos tractaret, quōcunque illud fine ficeret, esset execrabilis. Quid igitur hic Medicus Sinicus adfert novi? Numquid novas medicinas per Artem Chymicam repertas, aut herbarum genera plura invenit, quam Dioscorides & tot alii in Arabia, Græciâ, India Europâ aut Africâ, qui ingentes libros cum herbis depictis ad vivum vulgârunt.

Non solum in hoc excelluit hic Sina Medicus, utpote qui multas medicinas & herbas Europæis incognitas, quibus uti jubet in medendo, monstrat. Cæterum de Chymia nil habet, habebit sanè vitæ, mortis, morborum aphorismos aut de pulsibus novi aliquid. Sed qui credibile sit, quod non jam Hippocratis ingenium, & qui illum sunt secuti in genere aphorismorum non totum, quod possit sciri, repererint? Quis verò uberior & excellentius de pulsibus doctrinam tradere poterit, quam Galenus, & postillum tot alii præstantes Medic? Etenim Medicum Hoāmti antiquissimum aphorismos omnino alios ab Hippocrate adferre, similiter & scientiam de pulsibus omnino diversam à Galeno, & à nullo vel per somnum imaginatam, præterea rationem medicandi morbis aliam & novam prorsus ab Europâ invenit & tradidit, & hæc omnia, quæ dixi, à diluvii fere ipsius temporibus. Hæc ego omnia cum Authore suo in conspectum vestrum, Viri expertissimi, profero, & in clavi medicâ, quam fieri procuravi ad reserandam Artem in libris reconditam, descriptâ quilibet poterit invenire. Planè aphorismos hic Sina-Medicus vitæ ac mortis in Scientiâ pulsuum fundat, ex quibus non mortem solum vel morbos docet prædicere, verum affectiones & qualitates, quæ à morbis causantur, & vix quemquam inter Sinas Medicos reperias, qui à circumstantibus, quid morbi habeat, æger, perquirat, vel quid passus fuerit, siquidem ille post pulsum exploratum omnia divinat, & ad miraculum morbum, & quæ ex illo orta sunt aut oritura, docet, imò mortem non ad dies

dies tantum, sed ad menses, ad annum & annos potest prædicere. Olim legi, Galenum aliqua ex pulsibus prædictis, imò & prædicere docuisse, ut si quis jam comederit, vel laborarit aliquā passione, & etiam aliquo alio morbo. Verū ut universaliter omnes & singulos morbos ex pulsibus cognoverit, vel hoc percipere, eorumque affectiones divinare ille vel alius ab illo docuerit, hucusque quod sciam, fuit nemo. Solus hic Imperator hanc artem edocuit, cuius præcepto observando Medici Sinæ hodieque apud Sinas & genera morborum quæcunque ex illis consequuntur, certò assequuntur. Sed quid, inquies, de pulsibus habere potest, quod non jam à Galeno aliisque sit repertum? Supra retuli, quod prorsus alia, imò & contraria nec opinata habeat, & quanquam hæc fusiūs in clavi Medicā retulerim, per transēnnam hīc aliqua subjicio. Omnes cum Galeno uniustantū manus pulsum explorare jubent, Hoāmti ambarum. Galenus sinistram manum duntaxat; Hoāmti præter sinistram etiam dextræ priùs jubet explorare pulsus, quod videlicet ibidem vita incipiat, desinatq;. Galenus contendit, unicum locum in sinistrā ad hoc sufficere: Hoāmti in dextrā tria loca, tōtidem in sinistrā ad pulsus cognoscendos esse necessaria, nec hoc contentus, in brachio tam dextro quam sinistro in profunditate cujuslibet loci superficiem, medium & profundum, (hoc est, ad pellem & carnes, ad sanguinem & nervos, denique ad ossa) qualem pulsum habeant, explorare & distinguere docet. Præterea in fœminā & viro naturales etiam pulsus in dictis tribus locis diversissimos observavit. Quid amplius? Levitatem & gravitatem inesse pulsibus ostendit. Quid deinde? Mensuram pulsuū infallibilem vitæ & morborum regulam, quæ intervallis constat spirationum, præscripsit. Mensuram temporis se ignorare ingenuè fatetur Galenus, quamvis multo tempore desudaverit in illâ quærendâ. Quid dicam de qualitate differentium inter se pulsuū, atque admirabili illâ repertâ connectione

Dec. II. Annus IV.

C *

connectione

nexione ac certitudine cum affectionibus, quas prædixit? Quid dicam de causis, quas assignavit in differentiis pulsuum. Quid de circuitu sanguinis & Spirituum, atque reciprocatione? Quid de prædictionibus & coloribus, sonis, saporibus, odoribus & liquoribus? Quid de reliquis, ac postremò de ipsā arte medicandi? Nimirum pulsibus Sinenses medentur, & non morbis, imò verò morbis per ipsos pulsus; Hoc est: cùm pro naturali irrepisse contranaturalem cognoverint pulsum, medicinam adhibent pulsui contranaturali, ut aut abeat, aut redat ad naturalem, quò quid mirabilius? Quid referam de scientiâ pulsuum, quomodo videlicet se mutuò pulsus producant, augeant, invadant & defruant? Sed hæc atque alia scire qui velit, medicam clavem accipiat, ac singula consideret. Unum moneo, ut ne ingredientium hoc Sinense conclave nova rerum species offendat animum, postquam lustraveris omnia, de opere toto & fabricâ sententiam feras licet.

Quisquis autem non afflicatus fuerit rationes & causas omnium, quæ tradimus, experientiam ipsam consulat, & meminerit, illud, quod usū tot seculorum, quod in florentissimo maximoq[ue] Imperio probatum fuerit, quod etiamnum yigeat maximè, sicut Batavi, Angli, Lusitani, cæteræque Nationes, quæ ad Sinarum portus accedunt, testari possunt, non posse non suas habere causas, easque solidas, quibus innitatur Ars illa morbos prædicendi.

Agite! Viri Clarissimi, & hanc Arrem vos ipsi pro vestro ingenio excolite! Et sicut his, qui acceperunt à Galeno vel Hippocrate Majores vestri studiis ac lucubrationibus suis multum lucis ac splendoris attulerunt: Ita & vos æmuli avitæ laudis expolite hoc opus & illustrate, atque efficite, ut Sinenses hos pulsus clariores ab Europæis jam redditos audiamus aliquando Orbe toto personare. Finem facimus, & rogamus, ut laborem hunc nostrum qualem cunque contra ingratos & Obtredatores defendatis: Denique ut precemini DEUM Opt. Max. ut hunc Populum, quem ab Arte medendi corporibus adeo instruendum esse voluit, non patiatur diutius carere peritis animarum Medicis ac cœlestibus medicinis, adjuvante illo, cuius livore sanatus sumus, qui est salus, vita, resurrectio omnium, cui soli honor & Imperium in secula seculorum.

R. P. M.

R. P.
MICHAELIS BOYMI POLONI,
è Societate JESU,

CLAVIS MEDICA

ad
Sinarum doctrinam de pulsibus.

CAPUT PRIMUM.

Quænam sit in homine vita ac sanitatis causa.

Pisci Sinenses viventem & sanum hominem per certam duarum qualitatum, quas *yām* & *mī* vocant, conjunctionem & quasi consensum constitui credunt. Per *yām* calorem primigenium, per *mī* humidum radicale volunt intelligi. Porro Spiritus & sanguis ambo in corpore humano dicti humidi radicallis & caloris primigenii dicunt esse vehicula, (quam ob causam etiam iisdem apud Sinenses nominibus *yām* nimirum & *mī* designantur,) quæ si inter se aptè & cum proportione cohaerent, primigenium quoque calorem, & humidum radicale quam optimè habere, atque inde perfectam hominis vitam ac sanitatem existere & conservari affirmant.

Jīn inquit Sinæ (quâ voce hominem significant, quem & hoc charactere describunt) ex *yām*, cuius est hæc nota , & in cuius nota est ista conjunctis compo-

C 2

nitur.

nitur. Sicut autem ex illis duabus descriptis notis Sinicus ille Character, sive hominis significatio tota coalescit, & quemadmodum ex notâ vocabuli *yām* conjunctâ cum notâ *ñ* vocabulum resultat, significans Sinicè hominem, *yām* scilicet: Ita persuasum est, illis ex qualitatibus in temperamento humano *yām* calore primigenio, & *ñ* humido radicali inter se mutuò unitis certam hominis vitam & sanitatem existere. Verùm hanc interdum ex incongruâ dictarum qualitatum coniunctione aut violentâ separatione alterari primum & languere, dissolvi deinde, ac postremò tandem extingui. Eâ ferè ratione, quâ Sinicus Character quando ejus binæ partes & dissolvuntur, totam hominis significationem prorsus amittit.

Binas illas primigenias qualitates in principalibus corporis humani membris & intestinis velut in suis recondi fontibus, & inde in reliquum diffundi corpus, atque ab illis juxta eorum naturam, à quibus promanant, vitam ac sanitatem, actum & operationem singulas corporis partes pro suâ quamque exigentia accipere arbitrantur.

Quòd si aliquando, quas modò diximus, qualitates in membris ac intestinis, vel omnibus, vel aliquibus alteratas, immutatas reperiunt, tum morbos enasci, vires ac vitam deficere, & mortem imminere; Contrà verò, si integras ac sibi aptè invicem hærentes, valere hominem, integris esse viribus, ac fore longævum, certò conjiciunt.

Manifestum proinde est, apud Sinenses Medicos vitæ ac sanitatis in homine causam existere ab *ñ* humido radicali, & *yām* primigenio calore, prout vita per Spiritus & sanguinem ex illis promanans, cum debitâ proportione universum corpus hominis & singulas ejus partes quasi rigat, penetrat, informat ac vegetat.

CAPUT

CAPUT SECUNDUM.

Quænam sit in homine vitæ sedes.

PArtes humani corporis dividunt Sinenses in *Cām* & *fu*. Prior vox accipitur pro membris, posterior pro intenis.

Membra principalia, quibus inest potissimum in humidum radicale, sex numerant.

Ex parte sinistrâ : *Sin*; *cor*, *kan* hepar, *Xin* renes ; Ex parte dextrâ : *fi*, pulmones, *pi* lienem, *mīm* mūcū portam vitæ.

Intestina similiter, aut si mavis interiora, quibus potissimum inest *yām* primigenius calor, sex numerant.

Ex parte sinistrâ *sīao chām*, minora propriè dicta intestina : *fu*, folliculum fellis : *pām kuām* ureteres.

Ex parte dextrâ *tā chām*, id est, intestina majora propriè dicta, *quey*, stomachum : *sin crao* tertiam partem corporis.

Etenim dividunt Sinenses corpus humanum in tres partes : Prima est suprema pars, dicitur *Xam crao*, estque ea, quæ à capite protenditur ad pectus : Media *chum crao*, à pectore ad cingulum sive umbilicum : Tertia & infima *bia crao* & *san crao* ab umbilico ad plantas pedum pertingit.

Membra Sinicè vocantur *Cām*, quod recondere significat ; Recondunt enim vel cibos, vel sanguinem, vel liquores, vel humores, vel spiritus. Intestina appellantur *fu*, quod idem est ac atrium sive colonia, quia scilicet illa, quæ in membris reconduntur, ad interiora tanquam ad atria seu colonias membrorum deferuntur. Cùm vero principalia tum membra, tum intestina, ob viciniam plurimum inter se conspirare, mutuoque sibi inservire comperissent, singulis ideo membris singula adnexerunt quasi intestina.

C 3

Atque

Atque ita ex parte sinistrâ cordis quidem membro minora intestina ; hepatis membro folliculum fellis, renum membro ureteres ; Ex parte autem dextrâ : pulmonum membro majora intestina ; lienis membro stomachum, portæ vitæ tertiam partem corporis adjecterunt. In his autem membris ac intestinis humidi radicalis & caloris primigenii qualitates eis ab ipso ortu congenitas residere & conservari, & easdem pro diversitate temperamenti per diversos morus, spiritus & actus, vitam in corpus universum diffundere affirmant. Egerunt hoc enim summâ cum diligentia Sinarum primi Medici, ut singulorum membrorum ac intestinorum perspecta haberent naturalia temperamenta & affectiones. Quæ omnia atque imprimis consensum eorum ac dissensum, cùm ex pulsibus se certò posse deprehendere, diuturno usū didicissent, (prorsus uti periti fidicines exploratis cytharæ suæ nervis, & horum & cytharæ totius vel consonam, vel dissonam constitutionem) pulsuum ipsi pulcherrimam scientiam Posteris tradiderunt. Quæ quidem scientia ad hac usque tempora conservatur ac vigeret, & nos eam infrà, DEO favente, aperiemus.

Porrò *con* contenti in sex membris & adjunctis sex intestinis origines & fontes vitæ detexisse, horum ipsorum certa indicia per totum exquisierunt corpus humanum. Et cùm in diversis partibus corporis diversa reperissent, in capite potissimum tam membrorum quam intestinorum, vitæ ac sanitatis, morborum, & mortis certiora signa apparere cognoverunt, quæ signa illi quidem *huc cyé* vocitant, nos postea exter nos temporariæ constitutionis indices appellabimus.

Ajunt insuper alligari exteriora sensuum organa, (quæ utique & in capite spectantur præcipue) vitæ fontibus, membris, inquam, & intestinis, adeoq; linguam cordi, nares pulmonibus, os lienii, aures renibus, oculos hepati. Quia immo ex colorum, qui in fronte, oculis, naribus, auribus se ostendunt varietate : Ex saporum, quos lingua vel sentit, vel appetit,

petit, vocis etiam, quam profert æger discrimine ac diversitate se posse vitæ mortisque tempora certâ assequi conjecturâ, non vanè gloriantur. Unde ex memoratis sex membris & totidem intestinis (quæ sunt duodecim origines, aut potius, si membris intestina adnexa numeremus, vitæ fontes omnino sex) in reliquum corpus, atque etiam in exteriora sensuum organa per humidum radicale & calorem primigenium vitam derivari contendunt. Et quemadmodum membra & intestina diversimode sunt temperata, & interdum alias atque alias affectiones subeunt: Ita annexa sibi organa, aliasque subditas sibi & vicinas corporis partes aliter atque aliter afficiunt.

Adverte autem obiter, Sinenses modò dicere esse sex membra, modo quinque, videlicet hepar, cor, pulmones, lie-nem & renes, quia nimirūm renes duplices sunt, quatenus est in sinistrâ parte corporis, renis nomen obtinet, quatenus autem in dextrâ, porta vitæ dicitur. Rursum Sinenses modò dicunt, esse sex intestina, (quæ, ut suprà diximus, totidem membris jungunt) modò quinque, scilicet parva & magna intestina, fel, ureteres, stomachum, *qua San Cjao* tertia pars corporis magis ad extra est, atalia intrasunt. Quod verò ter-tia pars dicitur, esse sextum intestinum, quamvis non habeat figuram propriè dicti intestini, sit ex eo, quia est locus interiorum Spirituum, unde etiam jungitur portæ vitæ, quæ est ipsorum officina.

Ex dictis deducitur, quòd in homine vitæ sedes in duodecim originibus, sex, inquam, vitæ fontibus constituatur.

Supereft explicemus, quomodo membra principalia humidum radicale, & principalia intestina calorem primigenium pro suo quæque temperamento in totum diffundant corpus, & ejus singulas partes, seu quod idem est, per quas vias seu meatus vitæ, quæ diversimode in singulis membris ac in-

ac intestinis residet, ad humani corporis multiplices ac differentes operationes sanguine ac spiritibus quasi vehiculis subiecta deferatur.

CAPUT TERTIUM.

Per quas vias seu meatus principalia tam membra quam intestina, illa scilicet, quae sunt origines seu fontes vitae ac sanitatis cum reliquo corpore humano vitam communicent ac sanitatem.

SInenses Medici constituunt ad dexteram tria membra, & tria eis annexa intestina, totidem quoque ad sinistram, ut, modò à nobis superiore capite est dictum. Porrò à membris (*iñ*) humidi radicalis, & ab intestinis (*yám*) caloris primigenii virtutes inter se permixtas, unitâ efficacitate in reliquum corpus dimanare, sequentibus describunt viis,

A sinistris nobilissimum, inquiunt, cordis membrum derivatur humidum radicale ad manus, vocaturque hic meatus (*xiao xán yn kim*) manum à corde diminuti humili radicalis via. Adnexa verò cordis membro minora intestina derivant eodem calorem primigenium, atque adeo vocant hunc caloris ductum (*xcú tāi jám kim*) manum à minoribus intestinis primigenii magnicoloris viam.

A duabus istis viis indicantur duæ origines, quæ consti-
tuunt vitæ unicum fontem, eodem modo de reliquis in-
tellige.

Hepatis membrum demittit humidum radicale ad pedes, vocantq; hunc canalem (*Co kiue yn kim*) pedum ab hepate de-
fectuosi humili radicalis viam. Et quia ab adhærenti hepatis
folliculo fellis calor primigenius item ad pedes sese diffundit,
vocatur (*Có xiaó jám kim*) pedum à folliculo fellis diminuti
caloris via. Ad pedes rursus humidum radicale à renum
membro

membro delabitur, idcirco (*Cō Xāo jm kīm*) pedum à renum membro diminuti humidi radicalis viam appellant. Ut & (*Cō tāi jam kīm*) pedum ab ureteribus magni caloris primigenii viam: quia scilicet ab ureteribus ipsis renibus conjunctis primigenius calor ad pedes procedit. Et hactenus quidem partis sinistre meatus indicati sunt.

Jam verò à dextrâ parte pulmones, inquiunt, humidum radicale diffundunt ad manus, nempe per (*Xeu tāi jn kīm*) id est, manuum à pulmonibus magni humidi radicalis viam. Item calor primigenius à majoribus intestinis, quæ cum ipsis pulmonibus conjuncta sunt, profectus, insinuat sese manibus per meatum (*Xem iām mīm kīm*) manuum à majoribus intestinis caloris primigenii puri & lucidi viâ.

A lienc humidum radicale, à stomacho autem, qui lieeni proximus est, calorem primigenium manare ad pedes, docent. Hujus meatum (*eo iām mīm kīm*) pedum à stomacho caloris primigenii puri & lucidi viam; Illius (*Cō tāi jn kīm*) pedum à lienc magni humidi radicalis viam vocant.

Denique ex vitæ portâ humidum radicale procedit ad manus, dicitur (*xeu kiñe jn kīm*) manuum à portâ vitæ defectuosi humidi radicalis via. Et huic adjuncta tertia pars corporis calorem primigenium dat pedibus viâ, cui nomen indiderunt (*Xeu Xāo iām kīm*) id est, pedum à tertiatâ parte corporis diminuti caloris via.

Hac ratione totum corpus humanum ex Sinarum sententiâ humido radicale & calore primigenio penitus imbutum ab his ipsis vigorem accipit ac vitam, quæ utique ab suis originibus ac fontibus per eos, quos modò retulimus, meatus promanat.

Viae autem duodecim ad origines duodecim, sex, inquam, membra, humidi radicalis principia, & sex intestina, caloris primigenii spiracula, quasi calles duodecim & totidem vitales fontes deducunt: Fontes tamen hi non nisi sex vul-

gō numerantur, quia nimirum quodlibet dictorum membrorum & intestinorum non nisi ex mutuo quasi consensu & uno eodemque influxu, vitam de qualitatibus modō dictis resulantem per vias memoratas in corpus humanum derivat.

Quisquis igitur naturam ac temperamenta istorum sex vitæ fontium vel duodecim originum probè cognoscat, sine dubio constitutionem totam membrorum ac intestinorum perspectam habebit. Quisquis præterea duodecim viarum dispositiones & affectiones eis congenitas, incrementa quoque & decrementa, adhæc alterationes & alias qualitates affectus fuerit, is sanè membrorum & intestinorum corruptiones, morbos & interitum facile concicere ac divinare poterit.

Quomodo verò sex vitæ fontium, sive duodecim originum (membrorum, inquam, & intestinorum) natura ac temperamenta, atque ab his promanantium duodecim viarum qualitates, tum naturales, tum etiam præter naturales à Sinibus deprehendantur, nunc est porrò declarandum.

CAPUT QUARTUM.

Quæ sit natura, que temperamenta & qualitates viarum duodecim ab originibus duodecim ductarum, & vitam ac sanitatem in corpus humanum devenerint.

Supponunt Sinenses, Elementa mundi à cœlo & coniunctis cum cœlo qualitatibus yām videlicet, calore, & yā humido (quorum duo sint orta ex t'ni kiē, quod chaos seu materiam incompositam significat) processisse, non esse pauciora, quam quinque contendunt: Terram, Metalla, Aquam, Arbores sive Aërem, Ignem. Rationem verò hujus esse, quod hoc quinario omnia, quæ videntur & sunt in universo, contineantur: Unde & Elementa vocârunt, quasi genera prima rerum, ad quæ reliqua possint reduci,

Hominis:

Hominis corpus, ejusque membra & intestina, non inter simplicia constituunt, sed mixta. Verum cum in horum mixtione & temperamentis comperissent, in quolibet membrorum & intestinorum unam aliquam unius Elementi praeceteris qualitatem dominari, singulis membris & intestinis singularum vocabula Elementorum indiderunt. Atque ita finistram partem corporis humani praestantissimo cordis membro, quod rubei seu ignei coloris, quod & amari saporis esset, quod praeceteris membris effervesceret & astuaret, & similiter annexis cordi parvis intestinis (*h*) id est, ignis Elementi nomen tribuerunt.

Utraque vero ad Australem plagam, & *lizua* regionem sic dictam spectare, quod ibi ex eorum sententia Elementum ignis quasi in propriâ sede resideat, & aestate maxime effervescat, (unde fit, ut cor in aestate suas praecepue prodat qualitates) affirmant.

Hepatis membro nomen & naturam *mo*, id est, arborum, plantarum, aeris & ventorum, & similiter folliculo fellis ob colorem cæruleum & subacidum saporem assignant. Utraque ortum respicere, & *xin* celorum regionem, quod inde vis vegetandi & venti tanquam ex nativo loco profiscantur, & quod in vere vires suas uberioris explicit, (unde hepatis affectiones tunc maxime spectantur) docent.

Renum membro & ureteribus, *Xui*, id est aquæ Elementum inesse volunt, quod in illis salsuginosus quidam sapor, nec non ater color, & potissimum frigiditas seu humidum radicale principatum obtineant, adeoque ea ipsa sub celorum qua kien portione ad Boream collocant, quod ibi aquæ Elementum multo frigore rigeat, unde etiam hiberno tempore crebriora renum indicia atque effectus se prodant. Ad dextram pulmonum membrum tum ob siccitatem, tum quod adustum, nescio quid, sapiat, præterea, quod albantis sit coloris, nec non magnis intestinis, *kin*, id est, Metalli Elementum dominari

minari putant. Ambo occasui & portioni cœli *qua kinen* subjiciunt. Et quia metalla per Autumnum perfici existimant, pulmones etiam & magna intestina eadem anni tempestate vim suam imprimis exercere & indicare dicunt.

Lienis membro ob teporis qualitatem saporem dulcem, colorem flavum *tu id est*, terræ normen indiderunt. Pari ratione & stomachum qui lieni jungitur, terreum esse censent.

Utraque in medio quatuor reliquorum Elementorum sub plagâ cœli (*qua ken* vocant) sita esse, & exercere vires suas, tertio quoque (cujuslibet ex quatuor tempestatibus anni) mense asseverant.

Portam vitæ, & huic annexam tertiam partem corporis, ignis simul & aquæ subjiciunt Dominis, ideoque à cordis & renum membris qualitates recipere, receptasque diffundere arbitrantur.

Hac ratione distributis nominibus Elementorum, & observato Elementarium qualitatum dominio, in singulis membris & intestinis corporis humani, quemadmodum in hoc mundo majori minus inter se pugnantia, seu symbola Elementa se invicem producere & intendere, dissimila autem destruere & corrumpere, ac subinde alterationes & impressiones inter se mutuè efficere, observarunt. Similimodo membris & Intestinis, & quæ ab his ducuntur viis, aut easdem, aut non adeo dissimiles Elementorum Virtutes & propriam cuiusque efficaciam inesse collegerunt. Nam, ut in Mundo (inquietunt) sublunari ex aquâ certo quodam modo videmus produci plantas seu arbores, ex plantis ignem, ignis autem cinereum relinquit terram, terra verò metallorum est genitrix: Porro metalla iterum producunt seu exprimunt aquam, aqua rursus arborem, & sic deinceps in orbem: Ita prorsus eundem in corpore hominis (quem merito sapientes *amplioribus* dixerunt) orbem effici passim docent.

Siquidem

Siquidem renū aqueum membrum communicat qualitates aquae hepatis, seu arboreo membro, quas suas postea efficit, sive in naturam quodammodo suam convertit: Hepar arboreum igneo cordis suas itidem qualitates: Cor igitur & similiter portae vitae, lienī & stomacho naturā terreis igneas, lienī & stomachus suas terreas pulmonibus, qui metallicae sunt naturae, pulmones metallicas qualitates communicant renibus aquaeis, ab his rursum ad hepar arboreum rerum submittuntur qualitates &c.

Contrà verò, sicut aquæ Elementum igneum vel immunit, vel prorsus extinguit: Sic frigidae qualitates renū coridis calorem vel minuant, alterant, vel planè suffocant. Hepatis quod diximus subtile temperamentum pulmonum metallicā virtute keditur; Et uti terra aquam inficit & suffocat, eodem modo lien terreis qualitatibus oppletus, aqueum renū temperamentum obruit, aut etiam destruit.

Quocirca si perspectum habuerimus, quomodo Elementa vel qualitates Elementares in membris ac intestinis reconditæ se invicem afficiant, alterent, restaurent, augeant, immutent, destruant, corrumpant, facile perveniemus in noticiam status, ac dispositiones naturales, imò & præternaturales viarum duodecim, ac totidem suarum originum, membrorum, inquam, & intestinorum: atque adeo mille genera morborum, mortem quoque ipsam multò antè, quam accidant, cognoscemus.

Sed quoniam per vias duodecim sex membra & sex intestina, docuimus posse cognosci, vias verò ipsas duodecim per qualitates Elementares sibi congenitas, sui ipsarum, suarumq; originem, seu sex vitæ fontium temperamenta manifestare, operæ pretium fuerit explicare, quomodo Elementarium qualitatum in membris ac intestinis, viarumque status naturalis aut contranaturalis explorari possit.

CAPUT QUINTUM.

Per quid in corpore humano viarum duodecim qualitates Elementares, ac illarum habitus, affectionesq; naturales aut praternaturales certò possint deprehendi.

Vitam humanam constare ex hūmido radicali & calore primigenio, non apud Sinenses modò, sed Europæos quoque receptum est. Sinenses prius in sex membris, posterius in sex intestinis recondi, atque ab iis in reliquum corpus per duodecim vias dispergi volunt. Membrorum verò & intestinorum temperamenta & dispositiones non nisi per easdem duodecim vias, per quas humidum radicale & calor primigenius deferuntur in totum corpus, indagari posse contendunt. Vias verò & earum capita seu initia per Elementares qualitates, at verò qualitates has ipsas solummodo ex pulsibus certò possè cognosc i sequenti deducunt ratione.

Pulsus causatus in venis est à motu : Motus autem, qui existit in venis, est à spirituum & sanguinis fluxu decursuque : Spirituum denique & sanguinis (quorum quidem sanguis est humidi radicalis, spiritus verò sunt caloris primi vehicula) fluxus & refluxus per duodecim vias à duodecim originibus sex videlicet membris & sex intestinis rigant totum corpus, singulasque ejusdem partes commovent.

Verùm si id omne, quod movet, etiam impellat necesse est, id verò quod movetur, aut cedere debet aut resistere, sequitur omnino ex motu ab hisusmodi moventibus & motis productio pulsus resultare : Itaque cùm Spiritus & sanguis decurrentes moveant partes corporis atque impellant, adeoq; ha moveantur, non potest ab his non aliquis pulsus existere.

TIBAC

Pulsuum

Pulsuum proinde scientia necessaria est, quorum si naturam & differentias optimè perspectas habuerimus, congenitas duodecim viis Elementares qualitates & illarum affectiones in sanguinis & spirituum imprebias motu, & consequenter ea ipsa (à quibus proficiuntur duodecim origines) membra, inquam, & intestina deprehendemus ac illorum omnium statum & temperamenta, deinde etiam deprehensō qualitatum Elementarium diverso vel excessu vel defectu (qui sunt utique diversitatis pulsuum causa) alium atque alium viarum & corporis totius statum cognoscemus. Ex pulsibus autem con-naturalibus statum quoque naturalem qualitatum Elementarium & sanguinis, qui vehit humidum radicale, & spirituum, qui calorem primigenium, viarumque duodecim & originum ac corporis totius humani vitam ac sanitatem conjicere, & ut cum Sinis loquamur, ex differentibus pulsibus differentes excessus & defectus in sanguine & spiritibus assequi, atque adeo membrorum varia & innumera genera & mortem ipsam imminentem pravidere poterimus.

Veruntamen vitam (inquiunt) conservare, valetudini consulere, morbis mederi poterit solus ille, qui pulsus connaturales in corpore humano conservare & corroborare, vel præternaturales & immutatos ad pristinum statum revocare, & restaurare per apposita medicamenta noverit. Ex pulsibus enim debito & naturali statui restitutis intelligent statum, vias quoque duodecim rediisse ad primævum statum ; & per illas item in spiritibus & sanguine congenitas qualitates elementares ritè temperatas devehit vitam, quam duodecim jam sepius memoratae origines in corpus diffundunt.

Pulsuum itaque scientia imprimis est necessaria. Sed cum illi sint motus, aut certè efficianturā motu in venis, motus autem & mobile tam locum quam tempus supponat, hic verò solū declaratum sit, quomodo ex sex membris & sex intestinis Elementares qualitates in totum corpus devehantur, & illius partes fin-

tes singulas moveant, quærendum de loco & tempore, in quibus motus, & à motu pulsus fiunt, hoc est, ad quæ loca corporis sint pulsus explorandi, & quæ mensuræ temporis metiendo, ut inde pulsuum distincta certaque notitia accipiatur, atque ex hâc scientia constitutionis sanguinis & spirituum, elementarium qualitatum, duodecim viarum, & originum totidem, seu sex vitæ fontium, membrorum, inquam, & intestinorum, ac denique humidi radicalis ac caloris primigenii & quæ ex his duobus existunt, morborum ac sanitatis, mortis ac vitæ.

CAPUT SEXTUM.

Quænam sint in humano corpore loca pulsuum magis idonea ad explorandas viarum duodecim qualitates Elementares.

Pulsuum in corpore humano loca descripta sicut in libris Medicis Sinensium reperi, cum fide subjicio unâ cum ipso textu ad verbum & commentario ejusdem.

Textus: Omnia cavitatum in quibus pulsus reperiuntur loca.

1. *Fœn pe*, id est, natans albedo (sic dicta pulsuum loca) sunt post aures, ingrediuntur locum, ubi terminant capilli, ad unam digitum mensuram.

Commentarius: Carmen ait de pulsu remisso, post cerebrum in ipso flexu cervicis ad tertiam colli vertebram, ibi dicta pulsuum loca reperies.

2. Textus: *San ciao*, id est, tres partes humani corporis, sic vocantur pulsuum loca.

Terminus supremæ partis corporis est à vertice capitis ad os supremum stomachi: Mediæ partis terminus a supremo stomachi ore ad ventriculi os inferius; Tertiæ seu infimæ partis terminus à stomachi inferiori ore unâ infra umbilicum digitali mensurâ ad plantas usque pedum pertingit.

3. Textus:

3. Textus: *ki mien*: id est, extremorum porta, duo sic dicuntur loca: In foeminae, ubi papillarum pendularum extremitas correspondet ossi interiori: In masculis autem & iis, qui minores mamillas habent, unico digito pulsus explorari potest: Siquidem pinguis sit homo, duabus infra mamillas digitalibus mensuris; Si vero macilenter fuerit, unicâ & dimidiata digiti mensurâ deprehenditur.

4. Text: *ki hai*: id est, spirituum mare sic dictus pulsuum locus. Est autem unâ & dimidiâ infra umbilicum digiti mensurâ.

Comment: Spirituum mare dicitur, quia in Masculis seminalium spirituum ibidem est concursus seu mare.

5. Text: *tan tien*: id est, rubeus ager, sic dictus locus, distans ab umbilico trium digitalium mensurarum intervallo proprie locum, *quan yuen*, id est, limitum origo.

6. Text: *quan yuen*: id est, limitum origo; Ita dictus pulsuum locus, qui est infra umbilicum tribus digiti articulis & aliquanto magis.

Comment: Locus hic est venarum, quæ à parvis intestinis & viâ pedum diminuti humidi radicalis & caloris primigenii porta, corporis humani radix & fundamentum; denique spirituum seminalium aggregatio.

7. Text: *Gin im*: id est, hominis obviatio: Ita dictus locus pulsuum, & existit in sinistrâ manu ante limitem, (qui medius est pulsus) mensuræ digitalis, (quam in decem partes dividunt) parte unicâ.

Comment: Hepatis & folliculi fellis est sedes. Hujus loci pulsus si idem fortè reperiuntur in loco renum signum est, hepar & fælædi à frigore. Similiter hic locus & sequens dictus *ki keu*: id est, Spirituum os: subjiciuntur ambo magni humili radicalis pulmonum viae.

Imperator ait: *Giu im* (loci nomen est) pulsum itidem indicat stomachi. Hujus sedes est in sinistrâ manu ante limitem,

rem, mensuræ digitalis parte unicâ; Itidem in utraque parte gâturis dextrorum & sinistrorum, reperitur *gin im* cavitas. Sedes *gin im* subjecta est pulmonum magni humidi radicalis viæ. *Giu im* cavitas subest stomachi seu pedum caloris pr. puri & lucidi viæ, ideo dicitur *gin im* denotare quoque stomachi pulsum.

8. Textus: *ki keu*: id est, Spirituum os. Locus sic dictus est in manu dextrâ ante limitem seu medium pulsum, digitalis mensuræ parte unicâ.

Comment: Lienis & stomachi sedes est; Si pulsus intensi sunt ac pleni, membra illa ex cibis hæsa esse ostendit. Imperator quare, inquit, Spirituum os solum habet dominium in quinque membra corporis humani? Kipeüs respondet: Stomachus liquidorum & solidorum alimentorum est mare, & sex intestinorum magna origo. Quinque sapores alimentorum, quæ per os recipiuntur, in stomacho duntaxat reconduntur, ut alant quinque Spiritus. Spirituum os manifestat viam magni humidi radicalis, seu etiam lienem. Quinque membrorum & sex intestinorum Spiritus & sapores oriuntur à stomacho, & alterantur, & alterati apparent in hoc pulsuum loco *ki keu* dicto.

Giu, im & *ki keu* in collo utrinque percipiuntur, vindenturque cœli & terræ mutuam inter se conspirationem vel unionem imitari: Denique sunt pulsuum aut incipientium aut terminantium portæ.

9. Textus, *tai chum*: id est, magna penetratio. Duo sic dicta pulsuum loca in duobus pedibus post pollicis averticulum, intervallo duarum mensurarum digitalium, in ipso plantæ pedis medio; Pulsus qui ibi incidunt ipsi sunt.

Comment: Aliqui volunt, spatum illud habere duntaxat intervallum unius mensuræ digitalis mensuram & mediae.

Ex hoc pulsū cognoscitur via, quæ defectuosum humidum ra-

dum radicale ab hepatis membro ducit ad pedes, & ubi horum locorum pulsum exploras, conjicere certò potes, hominem, siquidem pulsus perseverat, omnino vivere; Si verò cessat, proximè abesse à morte, idcirò dicuntur ista loca vita & mortis januæ.

10. Textus: *tai ki*: id est, magna lacuna. Sic dicuntur bina loca pulsuum; Reperiuntur ad latus pedum supra os calcanei.

Comment: Diminuti humili radicalis à renibus ad pedes ostendunt viam; Mares quidem in pede sinistro, Fœminæ verò in dextro dicta loca pulsuum habent. Et quia sicut renum, ita etiam vitæ portæ idem est pulsus, ideo mortis ac vitæ hic dantur indicia. Ager proinde, si pulsus in illo loco proportione sui morbi habeat, vivere adhuc cognoscitur; Verum si penitus illo pulsū careat, mortuum esse indicat: Ideo pulsus hi appellantur portæ vitæ.

11. *Chum jam*: id est, caloris primigenii via, semutuō penetrantes; Dicuntur etiam *hoey juuen*, id est, coacervatiōnum fontes, suntque in pedum superficie quinque mensura rum digitalium intervallo inter ossa, ubi pulsus percipitur, sursum versus procedendo, non in ipso quidem flexu seu cavo sinu, sed tribus ab hoc digitū mensuris.

Comment: Caloris prim. puri seu stomachi via est. Homo spiritus accipit ab Alimentis, alimenta demittuntur in stomachum, stomachus ad quinque membra & intestina vapores seu spiritus diffundit, iij autem, qui puriores sunt, in sanguinem resolvuntur, nam spiritus (humidi) grossiores digeri necesse est. Proinde purius, quod dicitur *ym*, intra venas insinuat sese, suntque sanguis; Quod verò extra venas fertur, dicitur *qney*, suntque calidi spiritus, qui extra & intra venas hūc atque illūc meant. Persanguinem & spiritus humidum radicale & calor prim. veluti per sua vehicula ad omnes corporis partes & intimos quosque recessus in orbem ad instar cir-

star circuli circumferuntur, penetrantque se mutuo, ac pernitus miscentur.

Cum autem stomachus sit liquidorum & solidorum alimentorum mare, & consequenter omnibus spiritibus materiali suppeditat, dominatur per diversas suas qualitates & recentes exortas affectiones, quatuor anni temporibus, adeoque spirituum pulsus iisdem temporibus percipi debent.

Atque isti spiritus stomachi fundamentum sunt, ac semen aliorum omnium, quia non solum morbos, quatuor anni temporibus grassari solitos alterant, sed etiam vitæ ac mortis præcipuae sunt causæ: quare cujuslibet ægroti convenit etiam locorum *Chum Yam* explorare duos pulsus, & exquirere diligenter, an stomachi spiritus contineant nec ne, atque inde de vitâ ac morte statuere.

12. Text: *Fum fu*: Id est, ventorum civitas, & alio nomine *Xe' puèn* dicitur, id est, linguæ radix. Est in occipitis parte infimâ, ubi capilli terminant, à quibus intervallo unus mensuræ digitalis sursum tentando pulsus percipitur.

Comment: Magnorum nervorum caro declinans in illa loca malignæ febris tempore, relatós pulsus solet efficere, & ab hoc loco capití jam memorato pulluare.

*Hujus prædidorum paradigmatis Siniçi figuram
vide in Tab. Appendix primâ, n. 1.*

Modò operæ pretium erit inquirere, sintne ex his, quas retulimus cavitatibus aliquæ, quæ 12. originum vias 12. & congenitas iisdem qualitates elementares queant indicare.

Etenim primus locus ex suprà numeratis & pulsus post aures in illo repertus solum manuum diminuti caloris primæ viam indicat, sive tertiac corporis partis viam.

Loca dicta tres partes corporis numerant illi quidem, sed non declarant earundem pulsus.

Tertius

Tertius locus manuum puri caloris se intellinorum magnorum viam prodit.

Quartus & quintus locus nullam viam denotare videntur.

Sextus locus quān yuēn seu limitis origo per viam pedum diminuti humidi radicalis ad renes originem dicit.

Septimus locus sinistræ manus hepar & fel indicat.

Octavus locus, manus dextræ, lienis & stomachi viam indicat.

Nonus locus pedum defectuosi humidi rad. seu hepatis viam indicat.

Decimus locus pedum diminuti humidi rad. seu renum viam designat.

Undecimus, caloris primig. puri, id est, stomachi viam prodit.

Locus denique fun̄ fū ad statum pulmonum aliquantum cognoscendum conducit.

Sed quoniam ex hâc inductione patet, ex enumeratis pulsuum locis, si nihil præterea afferatur, non omnes vias viarumque origines aperiri ; rursum necesse erit investigare alia pulsuum loca, ut his cognitis duodecim viarum clementares qualitates, duodecim iterum origines, sex inquam membra, & sex intestina, & singulorum status atque affectiones regulariter ac certè deprehendi queant.

CAPUT SEPTIMUM.

An præter dicta pulsuum loca, alia in tribus corporis partibus reperiantur, idonea ad explorandas duodecim vias & harum qualitates?

Cum ex tribus partibus totum corpus humanum Sienenses constituant, (ex capite præcedenti & secundo item per transennam vidimus) iterum singulas corporis partes hoc modo explicant.

E 3

Textus:

Textus : Tres corporis partes omnium liquidorum & solidorum regia sunt via, sunt item spirituum principia ac fines.

Kipeús ait : Tres partes corporis passionum in homine & temperamentorum sunt origo. Spiritus nascuntur ex vaporum, quos stomachus congregat, materiam ; Vapores vero prodeunt ex aqua qualitate, quae residet in cavitatibus, in quibus etiam fines ac principia desumunt.

Textus : Xám ciao, id est, suprema seu prima pars corporis infra cor & pectus, constituitur supra orificium stomachi, dominatur interioribus & non iis, quae egeruntur. Ejus præcipua sedes est pectoris meditullium infra locum jo tám, id est, gemmarum aulam, dictum, unius digitalis mensuræ & sex partium intervallo. Planè autem, ubi papillæ interiùs incidunt, pars dicta corporis terminatur.

Chúm ciao : id est, media seu secunda pars corporis, sedem habet in ea cavitate stomachi, quae nec suprema est nec infima, dominatur carnibus & alimentis. Ad latus umbilici utrinque statuitur.

Hia ciao : id est, infima seu tertia pars corporis ; Est ab umbilico descendendo ad ureterum supremum orificium. Dominatur loco, ubi purum à faculento secernitur, uti etiam in ea, quae egeruntur. Sedes illius est infra umbilicum unicâ digiti mensurâ : Habet etiam aulam, quae est spirituum radix & vita. Et cum spiritus calidi motu suo permisceant se, omnibus & interiùs atque exterius adhærescant, motus ille vocatur insinuatio spirituum.

Comment: Supremæ partis corporis sedes est in pectoris meditullio, quod ex textu patet. Mediae partis sedes est in umbilici latere. Umbilicus duo habet latera, quodlibet vero latus unius mensuræ digitalis habet locum, ubi extremum ventris pubes operit, ad intervallum duarum mensurarum digitalium. In eo loco humidi radicalis & caloris primi pul-

sus exi-

fus existit, nec non à pedibus lucidi & puri caloris prim: seu stomachi via.

Stomachus quos accipit cibos digerit excoquitque, & in vapores primum, deinde in spiritus convertit, qui orsi à tertia parte corporis deferuntur ad vias duodecim, & ad semitas seu calles angustiores, tendunt etiam sursum & deorsum, seu hi spiritus quasi impetu acti sui caloris cavitates liquidorum aliosque vegetant, & sanguinem permeant commoventque. Hujus autem motus, quem Spiritus efficiunt, est ab infimæ seu tertiae partis loco. Et quamvis originales spiritus accipient aliunde materiam, ex qua immediate procreantur; quia tamen ipsa illa materia sine spiritibus stomachi esse non potest, ideo illorum radix dicitur & fundamentum. Notandum verò diligenter, spirituum aulam & viam esse in tertia parte corporis, ubi spirituum motus incipit, ac per illum motum omnes originales spiritus permeant; Unde fit, ut dicatur duodecim quoque viarum radix, & omnium quoque (quæ aliis spiritibus insident) viarum atrium ac domicilium.

Vide paradigmata capititis precedentibus.

Quemadmodum igitur in hoc universo tria constituunt longè præcipua *San cāi* dicta, seu tres excellentias substanciales longè præcipuas: Suprà videlicet cœlum, infra terram, in medio autem ipsum hominem, qui cœli terræque sit particeps: Ita corpus ipsum hominis in tres partes & quasi regiones dividunt: Supremam, quæ pertingat à capite usque ad orificium ventriculi, & contineat pulmonem & pectus, seu quidquid est supra diaphragma, cor item & pericardium, seu, ut vocant, involucrum cordis: Medium verò, quæ pertingit ad umbilicum, complectatur diaphragma, stomachum seu ventriculum, & quicquid eum ambit, lienem, item hepar & fel: Infimam denique, quæ propè ab umbilico ad pedes usque decurrit, includitque renes, vesicam, ureteres, intestina & græcilia. Aliter etiam dictas tres regiones sed per Metaphoram explicant.

explicant, sic, ut in supremâ constituant velut varias quasdam nebulas, in mediâ pluviam, in imâ lacum & stagna, quæ ex di-ctâ pluviâ confluxerint.

Porrò tribus hujuscemodi regionibus humani corporis eodem prorsus ordine ternos manus utriusque pulsus responde-re contendunt; Atque ita primo & supremo pulsui (quem etiam cœli nomine significant, quod supremæ corporis regio-ni respondeat) dominari calorem primigenium, qui adeo pul-sus naturâ suâ sit exundans, supernatans, magnus; Tertio seu infimo pulsui (quem terræ nomine, significant, quod infi-mæ corporis regioni respondeat) dominari humidum radi-cale, eâque de causâ profundum esse, & comparatione qui-dem pulsus medii ac supremi esse radicis instar, quæ cum trun-co, ramisque & foliis arboris comparetur. Infimum hunc pulsus robustiorem volunt esse in feminis, propterea, quod in eis prædominetur humidum radicale & sanguis, supremum verò pulsus seu primæ regionis in eodem sexu debiliorem es-se, contrarium verò Maribus accidere. Jam verò pulsus me-dius (quem hominis nomine significant, qui medium cum sit cœlum inter & terram, mediae item corporis regioni respon-det) neque exundans est, neque profundus, sed remissus, in-quidunt, id est, temperatus, ac verè medius, ut qui pari cum portione fiat particeps tam caloris, qui versus primum locum effert se, quam humili radicalis, quod suopte quasi pondere ad terram infimumque locum descendit: Item limes dicitur, ut qui duo, quæ diximus, extrema limitet medius, non secus ac truncus arboris radicem ejusdem & ramos.

Nec observant tantum pulsuum ordinem jam dictum, sed horum singulos tripliciter item explorant, atque ita ad cuius-que superficiem applicant primò digitum, sic ut cutem leviter stringant duntaxat; Ad medium verò dum exploraturi pro-cedunt, arteriam digitis utcunque deprimunt. Infimam de-nique ejusdem pulsus regionem & quasi fundum seu radicem explo-

exploraturi ad nervos ipsos & ossa validiore contactu pertingunt, atque hoc modo conjiciunt, an idem pulsus ubique sibi constet, & consequenter, an morbus tantummodo superficialis sit, aut ab extrinseco adveniens, an contraria, occupatis jam interioribus, radicem fixerit. Unde si fundum aut radicem exploraturi pulsus abesse comperiunt, fidenter pronunciant, auctum esse de vita, quia (inquiunt) pulsus caret radice. Et quoniam denique membrorum alia collocata sunt ad sinistram partem humani corporis, ad dextram partem alia; Idcirco etiam docent, haec quidem membra pertinere ad ternos pulsus manus dextræ, illa vero ad pulsus sinistræ.

Tab. III. Append. n. I.

Porro pulsus istarum novem partium, quas continent scilicet tres magnæ regiones corporis, quomodo reperiantur, & quomodo ex pulsibus constitutio & qualitates cognosci debeat, infra explicabimus, adjecto etiam schemate a Sincensibus Medicis descripto. Nunc brevibus:

Collige 1. Quæcunque pulsuum loca invenientur in corpore humano ad cognoscendam sanitatem aut morbos, vitam aut mortem, necesse est iis earum trium regionum corporis temperamenta & congenitam constitutionem & advenientes seu subinde irrepentes indicari.

Collige 2. Quod cujuslibet magnæ regionis ternis partibus sit pulsus supernatans (qui est a calore primig.) medius & profundus (qui est in humido radicali) five (quod idem est) novem partium singulæ suos omnino habent pulsus.

Collige 3. Indiciorum seu signorum exteriorum novem illis partibus annexorum habitus & affectiones ex pulsibus illis debere manifestari in ternis partibus pulsuum seu supenantem &c. ut supra dictum est.

Collige 4. Cum iam & in calor primig. & humidum rad. in novem memoratas insinuent sece partes, necesse est,

Dec. II. Annus IV.

F*

ex simi-

ex similibus partibus pulsuum aliarum partium constitutionem dignoscere, & in omnium partium pulsu singularum constitutionem relucere. Ratio est, quia qualibet non solum suam ipsius constitutionem manifestat, sed etiam, quomodo se cum aliis pulsibus habeat, cum quibus sympathiam seu unionem quandam habet. Ratio ulterior est, quia viæ inter se certo quodam modo penetrantur ac permiscentur, ex ea quæ est propria solum humido radic. ei, quæ soli calori primig. est destinata, & alteri, quæ de utroque æquam portionem accipit. Rursus hæc duabus præcedentibus & media utriusque viæ illi, quam primo loco attuli, & ultimæ, atque ita pulsus, qui v. gr. viæ cordis dicitur, non solum suam cordis viam, sed & hepatis & vesicæ, & pulmonum & stomachi vias, & quæ his annexa sunt, unâ cum singularum dispositionibus per indicem quasi secundarium manifestat: Et sic de reliquis discurre. Nam tres partes, cœlum, homo terra sic dictæ itidem se mutuò continent, pars enim cœlum vocata partibus cœlo terrâ & homine constat, & pars, quæ terra dicitur, iterum ex cœlo homine & terrâ est, & pars, quæ homo appellatur, iterum ex cœlo homine & terrâ consurgit. Similiter pars, quæ viam humidum radic. habet, illa eadem à viis, quæ partim humidum radic. partim calorem primig. æqualiter continent, & à viis, quæ tantum calorem primigenium habent, penetrantur, & pars quæ habet viam caloris primig., illa eadem à viis, quæ solum humidum radic., & ab aliis viis, quæ æqualiter humidum radic. & calorem primig. participant, permiscetur. Ad extreum pars, quæ viam partim humidum radic. partim calorem primig. æqualiter habentem continet, illa eadem à viâ, quæ calorem primig. tantum, & ab aliâ viâ, quæ humidum radic. tantum continet, informatur. Quare pulsus reperti debebunt non solum singulas vias 12. singuli singulas, sed singuli pulsus vias, & omnes pulsus singulas vias, simili quoque ratione originis, & quæ ex illis constituuntur, sex vitæ fontes in suâ

in suâ constitutione indicare. Sic, v. g. pulsus loci, qui viæ cordis dicitur, non solum suam cordis viam, verùm & hepatis, & vesicæ, & pulmonum, & stomachi, & quæ his connexa sunt, statum & dispositionem indicent neceſſe est; Pulsus deinde, qui loco viæ hepatis assignatur, non solum hepatis viæ constitutionem, sed etiam cordis & vesicæ, & stomachi, & pulmonum, & portæ vitæ indicat. Et sic de reliquis discurre. Horum vero omnium hæc est cauſa, quod vita & sanitas sit quid totum integrum, unde non magis de vitâ una pars corporis, licet diversimode, aut unum membrum participat, quam singula reliqua, cò quod ad singularium partium corporis vitam ac sanitatem omnia membra & intestina, sex, inquam, vitæ fontes concurrant, & per vias duodecim in sanguine & spiritibus humidum radic. & calorem primig. devcentibus se ipsa communicent.

Cum igitur vita sit bonum integrum, non potest esse vita, niſi ex causis integris, & quia malum ex singulis defectibus, hinc ex minimo defectu unius membra vel partis alterari vitam ac sanitatem labefactari facile est, adeoque lædi etiam omnia & singula membra & intestina, à quibus est vita. Quomodo autem in uno pulsu, qui unius membra viam indicat, aliæ quoque viæ, ſeu, quomodo in uno pulsu unius partis corporis aliæ partes corporis se manifestent & discernantur, in frâ docebimus.

Colligitur interim viarum duodecim pulsus potissimum in manibus manifestari, in quibus adeò videtur absolutè coacervatio eſſe & quaſi concurſus pulſuum. Nam media regio niſi corporis ſuprema minor pars in dextrâ manu per pulſum magni humidi radic. viam ſeu pulmones denotat, & media regio niſi minor media pars in ſinistrâ per viam diminuti humili radic: hepar manifestat; Ideò vocatur absolutè coacervationem potissimum eſſe in manibus. Et licet in pedibus reperiri modò docuerimus membrorum & intestinorum vias,

atramen, quia ibi nec omnium nec principalium viarum pulsus sedem habent, potiusque in manibus investigandæ sunt illæ, quam in pedibus. Hoc autem consequemur, si modò observaverimus, ubinam sint coacervationes sive concursus in corpore humano, ossium, medullarum, nervorum, membrorum & intestinorum, spirituum, & denique venarum pulsuumque; Nam si hic pulsuum ultimus concursus in manibus reperiatur, manuum sanè loca ad duodecim vias explorandas idonea esse, determinare oportebit.

CAPUT OCTAVUM.

Queritur, ubi reperiantur potissimum scaturigines rerum, ex quibus constat corpus humanum, & an in harum singulis possint pulsus haberis, ad deprehendendum 12. vias, an vero solum in concursu venarum pulsus existant ejusmodi, & an alibi quam in manibus existant?

Corpus humanum constare ossibus, medullis, nervis, carne, pelle, sanguine, pulsibus, spiritibus, membris demum ac intestinis, certum est; quare ossium, medullarum, nervorum &c. necessè est scire loca, ac horum cognata reperire. Primum quidem per Sinenes renes ponuntur loco primo, deinde cor, postea hepar, tunc pulmones, mox lien, exercere vero dicunt suos actus sexto loco renes. Porro, uti primo loco nascuntur renes, ita omnium primè exercere incipiunt actus suos, deinde cor, tertio loco hepar, postea pulmones, ad extremum lien. Hæc vero membra, uti etiam, quæ membris adnascentur, intestina, videlicet ureteres, parva intestina, folliculus fellis, magna intestina & stomachus, ac reliqua habent suas congeries & loca illa, prout in tabula III. infra positâ videre est.

Sic igitur

Sic igitur in loco dicto, *tā cū* (quod significat magnum reconditorum) intestinorum est scaturigo.

Loco dicto *kī, hū*, quod significat quatuor anni temporum constantem qualitatum unionem, membrorum sex scaturigo est. Porro, cum cor non solum sit causa faciei, humorum, sed palmarum, manus, item linguæ atque sanguinis, congeries sanguinis est in loco *kē yū* quod significat dia phragmatis locum.

Pulmones etiam, quia non solum sunt narium, labiorum, pellis, capillorum, acungium causa, sed etiam Spirituum, congeries ipsorum Spirituum est in loco *fān ciāo*, id est, trium partium corporis.

Jam hepar, quia non solum est oculorum, sed etiam nervorum origo, ideo nervorum scaturigo est in loco *jām lim ciāen*, quod significat caloris latebrum & fontem.

Renes non solum sunt dentium, aurium, sed etiam ossium causa. Scaturigo ossium est in loco *ta tn*, quod significat magnam elevationem. Idem renes sunt causa etiam medullarum in ossibus. Locus, in quo est scaturigo medullarum, vocatur *ciāe kō* quod significat interruptionem ossium.

Restat venarum & pulsuum congeries & scaturigo, quam nullibi esse Sinenses ajunt, nisi in ipsis manibus, vocant locum *tā quēn*, quod significat magnæ profunditatis abyssum, & cum de causâ principali venarum & scaturiginis earum nullum membrum, nullum intestinum singulare scaturiginis causam esse docent, intelligi volunt, omnia ac singula membra ac intestina concurrere, & esse causam quadantenus singularum venarum scaturiginis.

Cum enim non pauca viae ad dictum locum scaturiginis venarum à suis originibus (quæ sunt membra & intestina) manentes confluant, & sanguis & spiritus decurrentes per venas fibique congenitas qualitates Elementares, & per has consti

tutionem tām viarum quām sex vitæ fontium explicit, motu suo pulsū efficiant, pulsū sanē locus nūquam aptior inveniri aut deligi potuit ac debuit, quām in venarum concursu, nam ibidem quoque est pulsū concursus.

Quocirca, cūm hic locus sit in manib⁹, manū loci idonei videntur esse pulsū, ad investigandas duodecim vias, & congenitas his elementares qualitates, origines quoque, à quibus profluunt membra ac intestina. Vide tab. III. n. II. III.

CAPUT NONUM.

Cur in manu sinistrā, in quā scaturigo venarum inventa est, pulsus sint explorandi? Item: An sola manus sinistra sufficiat? An venarum etiam pulsus sint explorandi in dextrā?

Non solum in sinistrā manu, sed etiam in dextrā pulsū inveniri, experientiā constat. Sincenses, (uti suprà ostendimus) cūm rerum, ex quibus corpus constat, quererent scaturigines, in manib⁹ venarum scaturiginem esse dixerunt, eandemque etiam scaturiginem pulsū esse statuerunt.

Ceterū in dextrā manu locum *ki kēu*, os spirituum dictum, pulsus habere etiam ajunt. Cūm enim hic pulsus à spirituum decurrentium motu potissimum fiat, in dextrā quoque manu pulsū coacervationem esse, sibi persuaserunt, ac proinde utriusque manus loca pulsū nobilissima & eorum concursus apparere omnino asseverant, & horum sufficientem esse causam, cur non solum in sinistrā, sed etiam in dextrā, pulsus sint explorandi, quia nimis in sinistrā manus venarum est scaturigo, in venis verò motus à sanguine & spiritibus procedentes pulsū causantur.

Porrò

Porrò, in dexteræ manus loco, *ki keu* dicto, quodd pulsuum congeries etiam reperitur, vel ex eo probant, quod ibi sit maxima vis & copia Spirituum, à quibus utique extra & intra venas in sanguine decurrentibus motum effici necesse est, & ab hoc motu pulsum; Proinde utramque manum ad pulsus explorandos magno usui esse dicunt, siquidem hæc & illa manus causam adæquatam pulsuum habet. Sinistra quidem sanguinem decurrentem in venis, in quibus reconditum scilicet, & nunquam in vivo corpore sine spiritibus est: Dextra vero copiam spirituum, qui, quia cum sanguine decurrent, sine sanguine esse non possunt, ideoque, cùm sanguis & spiritus causa sint motus, & motus pulsuum, qui tam in dextrâ quam in sinistrâ reperiuntur, pulsus explorari posse ac debere in utriusque manus loco asseverant.

Adde, membra hominis & intestina alia esse sinistra, alia dextra, viæ proinde ab illis decurrentes aliae sunt ad dexteram, aliae ad sinistram, ut suprà retulimus. Ut igitur status illarum & congenitarum illis elementarium qualitatum percipi possit, sequi oportere, tam in sinistrâ pro membris ac intestinis sinistris, quam in dextra pro dextris explorandos pulsus.

Ad extremum, quod in manibus pulsus sit exquirendus, ratio potissima est, quia omnis illa circumvolutio sanguinis ac Spirituum (qui humidum radicale & calorem primig: unde vita resultat, devehunt) in manibus potissimum terminantur, complenturque, & ab illis iterum fluxum suum circularem ordiuntur. Cùm igitur vitæ principium primò, ac vitæ finis ultimò se prodat in manibus, non alibi pulsus explorandos esse, certò concludunt. Esto se prodant etiam in pedibus.

Sed quomodo in corpore humano circuitus viarum duodecim, & in illis revolutio sanguinis & spirituum, humidum radicale & calorem primig: devehentium, ad manus terminetur, & ab his ipsis incipiat, & sic circuitus ex pulsibus manuum à Sinenibus sit deprehensus, & à quolibet comprehendi possit, necesse est explicare.

Figura.

Figura & motus circularis non aliâ in re clariûs appareat, quâm in cœlorum orbibus, quorum circumvolutio, quod ab hominibus usu ipso & diuturnâ observatione compertum fuerit, æternus esse creditus est. An verò ab æterno existere potuerit cum generatione vel rebus generatis, in Scholis disputatur, & à plerisque Thomistis affirmatur. Orbem cœlorum spatio viginti quatuor horarum revolvi, & singulis annis circuitum non solum Solis, sed reliquorum etiam Planetarum observare, hujusmodi æternum à DEO posse creari, non nulli afferunt. Ethnici verò nonnulli, Duce Aristotele, de facto fuisse ab æterno, contendunt. Perpetuum motum doctissimi quique Philosophorum ac Mathematicorum hâc nostrâ & superiori ætate alii inventum esse, alii verò inveniri posse, alii & hoc & illud, ac meritò sanè negant.

Cæterûm si dari potest perpetuus motus, profectò dicendum est, hunc in orbibus cœlestibus imprimis, tûm verò in vitâ corporum humanorum, & ex artificialibus rebus in horologiis aut instrumentis, quæ motum illorum habeant ut in variis subjectis, dari posse. Neque enim facilior & captior alia figura pro æterno motu fingi potest, quâm circularis, & verò describit, hunc præsens cœlorum motus, vita etiam humana, nec non sua horologia rotata artis miræ opus & mirabiles effectus solertiae humanæ imitantur.

Summæ artis fuit, quendam Pictorem sine errore circulum absque centro descriptissime perfectissimum. Summæ artis & illud, alium itidem Pictorem circuli centrum abolitum uno iœtu ostendisse; Quin & cò processum humanâ industriâ, ut horologia fabricata sint, quæ sub formis canum, Leonum, hominum Personarum ad horas aliquot deambularent ac circumirent: Ut organa, quæ nullo pulsante sponte personarent ad numeros, feliciter arte effinxerint.

Apparuit nuper in Poloniâ horologium, quod non solum Lunæ defectus & Planetarum oppositiones, conjunctiones, quadra-

quadratos, sextiles, & trinos aspectus (quale est in Pragensi & alibi) reliquosque motus mensueros, item & annuos manifestare potuerit; Sed quod maximè mirabamur fuit, quod unicà rotarum circumactione astrorum, sex mensium, tam horarum quam dierum singulorum, nec non etiam lunaris cursus circuitum pulcherrimè describebat. Vivere dices ad medium annum. Sed anne fieri posset aliud, quod integro anno similem motum exhibeat, omnino posse existimo; Imo alium fortasse labentibus annis fore, qui ad duos & plures annos ejusmodi instrumentum circularium motuum in lucem producat, non absurdum fuerit credere. Potuit igitur solers hominum indagatio exteriorum & circularium conferre instrumentis vitæ parentibus, idque per adeo longum tempus, ut etiam medii anni. Verum enim verò, Sapientissimus rerum omnium Artifex Deus cœlorum orbis vastissimus per adeo vastum spatium à rotannorum millibus circularem motum impressit, quia imò viventia etiam quasi horologia in hoc sublunari constituit, quibus alias atque alias periodos annorum & ætates præscripsit, corpora, inquam, animantium, & imprimis ipsorum hominum, quæ sicut vitæ principia habere, ita & ejusdem vitæ cursum traducere, & finem denique hic obtinere voluit, sic tamen, ut eidem homini contulerit æternam vitam in paradiso per usum & eum admirabilis fructus, quem dabat, ligai vitæ, quo quidem fructu irrempente in corpus diuturnitate, ut sit, temporum vitia (quasi rubigo quædam vitalium rotarum) detegebantur. Neque contentus hâc planè divinâ liberalitate, eandem in cœlo longè perfectissimam ac bonis omnibus cumulatam vitam promiserit, si modò, quod est æquissimum, sui Creatoris sanctissimæ voluntati obsequeretur. Cum igitur vitæ nostra sit maximè consentaneus motus circularis (quod quippe quod maximè conferatur) motum circularem in viventibus, ac potissimum in homine, maximè regularē esse, credamus necesse est.

Dec. II. Annus IV.

G *

Porro

Porro Sinenses vitam humanam non solum motibus cœlorum mensurari, verum etiam iisdem esse quam simillimam, crebro inculcant. Et nos quidem Europæ annuos motus circulares vitæ nostræ numeramus. At verò Sinæ & annuos, & menstruos, & diuturnos etiam motus circulares jam inde ab ipso propè diluvio in corpore humano detexerunt.

Sed quam tandem ratione hoc deprehenderint, nos securi illorum doctrinam, initium circularis motus diurni, qui vitæ nostræ inest, locum etiam, à quo incipit, & in quo definit, modò ostendemus; Deinde verò menstruum circulum vitæ, ad extremum etiam annum, DEO favente, explicare conabimur.

Supponunt Sinenses, circuli (quemcunque circino describas) centrum in plano & in superficie planæ aliquo puncto principium orbis facere, tum verò flexu suo obliquo perpetui orbis finem conjungere, sicque in diem, à quo cœperat, punctum coire, atque si motus cœptus & perfectus duret in illo ipso plano, iterum unde cœpit redire, & consequenter alios atque alios motus circulares efficere & prosequi. Eodem plane modo in corpore humano evenire, constanter ajunt. Vita, inquiunt, tum procul dubio principium accipit, cum fœtus animatur, sed aliorum longior, aliorum brevior vitæ periodus, eò, quod vitalis circulus vitæ longæva ampliorem, brevis autem vitæ angustiorem circumferentiam natus fuerit. Hoc vero circulo contineri alios circulos vitales, & his rursum alios insertos esse volant, non aliter, quam orbis constat annuis, & lunaribus seu menstruis circulis & diurnis. Quod si vitæ circulus incepit, etiam locum habere debet, à quo incepit, & ad quem cursu suo defluit ac terminat, cursum suum denudo exorsurus, uti cœlorum orbes ab ortu cœpti circumguntur, donec ab eodem ortu iterum incipient.

Sed quodnam est, inferimus, centrum in corpore humano hujus circuli vitalis? Ajunt Sinenses, esse medium regionem

gionem corporis humani. Circumferentia autem quæ? Caput inquiunt, & pedes & manus. Sed si in medio quasi puncto corporis humani pedem circuli defixeris, altero circumducto, perfectissimè circulum ad distantiam pedum, capitis & manuum describit. Quare cùm vita in toto hoc spatio & ambitu ex ipso motu partium, quæ circumferentiam attingunt, existat, necessariò ex motu partium circumferentiam circumlarem attingit & describit. Ostensò proinde centrò & peripheriā circuli ostendendū est, quomodo per eundem à centro & circa centrum assignantur duodecim viæ, & per illas sanguis & spiritus, & in illis tanquam in propriis vehiculis humidum radicale & calor primigenius, seu vita ex illis resultans feratur, seu quomodo tandem, iste fluxus vitæ à centro ad circumferentiam veniat, & ex quo loco motus in hâc rotâ vitali initium ducat, & vitæ cursum consumat.

Sed audiamus Sinenses ipsos.

Textus : Homo recipit Spiritus à cibis, cibi recipiuntur in stomachum, & suas virtutes communicant quinque membris & sex intestinis : Omnia enim quæ sunt in corpore, recipiunt Spiritus, qui ex ciborum materiâ nascuntur ; Nam id, quod est subtile, est qûm, humidus, inquam sanguis purissimus, imbutus humido radicali, intra venas serpens ; Id quod est grossum, & nec dum bene digestum, est quei sive spirituum calidorum quasi congeries, calido primigenio imbutorum, intra & extra venas meantium, & sanguinem commoventium, quippe hæc duo qûm & quei totum corpus penetrant & circumcœunt rotæ instar aut circuli, qui sine interrupcione circumagit. Nota: quodd spiritus calidi subjiciantur calori primigenio, & sanguis venarum humido radicali, quæ duo inter se permixta ac penetrata motum in corpore humano circularem spatio viginti quatuor horarum perficiunt. Nam quo temporis spatio 50. domus cœlorum circumaguntur ex Sinarum sententiâ, eodem ipso Spiritus & sanguis, qui cursum

52

cursum suum exorsi sunt à pulmonum viâ, diei præteritæ tempore matutino (horâ tertîâ & quartâ Europæâ, nam hora quælibet Sinica duas Europæas complectitur) per diem integrum & noctem integrum ad eandem horam matutinam fluunt refluuntque, & ibidem cursum integrum complent, planè in ipso illo loco, in quo reperta est maxima congeries Spirituum, quæ os Spirituum vocatur, & in quo apparent calor primigen. & humidum radic. invicem sibi unita, & unde hæc ipsa item in sanguine & Spiritibus incipiunt fluere & refluxere, & perpetuos orbes agere, vitamque in illis deferre.

Textus: Duodecim viarum pulsus & quindecim *Io* (sunt pulsus venarum ad latera duodecim viarum rivulorum instar manantes) venarum pulsus quo tandem in loco dueunt initium, & in quo finiunt? In duodecim viis pulsuum decurrent sanguis & Spiritus, penetrant ac penetrantur ab humido radicali & calore primigenio, ut virgent, foveant, servent ac vivere faciant totum corpus humanum: Illorum (sanguinis videlicet & spirituum) origo est in medio seu meditullio mediæ regionis corporis (quod supra centrum circuli vitalis esse diximus) inde vero communicati manuum magni humili radicalis viæ ab illâ motum ordiuntur, & præcedunt ad manum lucidi seu puri caloris primig. viam, ab hac vero ad pedum caloris primig. puri & lucidi viam, & ab hac ad pedum magni humili radicalis viam, à quâ postea motum continuant ad manuum diminuti humili radicalis viam, & ab illâ ad manum magni caloris primigenii viam, deinde ab hac ad pedum magni caloris viam, unde ad pedum diminuti humili radicalis viam, à quâ eundem prosequitur motum ad manum defectuosi humili radic. viam, & ab illâ ad manum diminuti caloris viam; Ad extremum ab hac ad pedum defectuosi humili radic. viam, ubi videlicet vitalis illa rota sanguinis & spirituum & circulus finem accipit, ac rursum volvendo redit à loco viæ manuum magni humili radic. & sic deinceps, cursu quem memoravimus repetito.

Viarum

Viarum quas diximus motus prorsus annulorum instar aut circulorum inter se mutuò insertorum se pervadunt, ac si ne interruptione totum corpus circumveunt, manè verò redeunt ad locum manus dextræ, ac inde iterum fluere ac currere incipiunt. Inde est, ut ex hoc loco manuum, qui & os spirituum dicitur, de quibusvis morborum generibus & ipsâ vitâ & morte possit ferri sententia.

Observes hic quasi per transennam, quod cùm sint quindecim *īs* seu semitæ aut calles emergentes ad latera viarum, tribus quoque diversis motibus & pulsibus diversas efficiunt vias, ut infrà dicetur.

Cujuslibet diei hora matutina (*ym*) quæ est tertia & quarta Europæa matutina, fit motus ac flexus initii, nam in meditulio magnæ partis corporis oritur, & membro pulmonum communicatur, unde initium motus est à pulmone, ab hoc ad magna intestina: ab his verò ad stomachum, à stomacho ad lienem, hinc ad cor, inde ad parva intestina, ab his ad ureteres & vesicam seu renes, à vesicâ seu renibus ad involucrum cordis, hinc ad infimam seu tertiam regionem corporis, ab hâc ad fel, & denique ad hepar motus sanguinis & spirituum decurrit, qui ibidem horâ primâ & secundâ noctis terminatur; Sequentis diei horâ tertiatâ & quartâ matutinâ ad pulmonem cursum suum denuò resumit, ac sic per consequentes dies & menses & annos eum cursum prosequens, vita periodum sibi consentaneam tandem absolvit. Cùm igitur in pulmonibus seu viâ pulmonum omnium viarum sit caput ac principium, id est: cùm per illas sanguis decurrit, qui rursum ac motus sanguis non aliunde est, quam à spiritibus, in quos dominantur pulmones, & cùm à loco dicto cursus instituitur horis matutinis, & eodem quoque pulsus venarum incipiat, fit, ut in loco dexteræ manus pulsus explorandi sint.

Textus: Cognito fine & principio facile est determinare, quomodo se habeant humidum radic: & calor primig: Quare hoc

re hoc dicitur? Quia videlicet finis & principium pulsuum, & præterea humidi radicalis & caloris primigenii sedes est, ex quâ rotæ instar manè incipient moveri, & ideo diximus principium inhibe esse, sed & finem verè etiam, quod nimirum trium viarum humidi radicalis à trium viarum caloris primigenii spiritus finem habeant, ad quorum quidem finem mors consequitur. Verum ejusmodi mortis singulæ viae sua habent indicia, atque ideo dicimus finem habere.

Commentarius. Inest singulis rebus suus calor suumq; humidum, ideo finis & principium illorum in ipsis locis determinatis caloris & humidi reperitur. Porro in pulsuum viis illa duo sunt præcipua vincula, & hoc in loco *ki ken* dicto, quod ibi trium viarum humidi radicalis & trium caloris primigenii pulsus matutino tempore in dextrâ manu percipiatur, & moveri incipient, circularique. Initium ergo ipsius motus est à spiritibus & primigenio calore, finis verò ac desitio tum pulsus, dein trium viarum humidi radicalis & trium viarum caloris primigenii. Finis autem dicitur, quia humidum radicale finem accipit.

Mortis cuiuslibet indicia sunt hæc, quæ sequuntur. Primo: Vesicæ seu renum humidi radicalis diminuti, Spirituum desinentium signa sunt: dentes acuti & eminentes, carnis quarcor & siccitas. Secundo, stomachi: Pedum humidi radicalis spirituum desinentium signa sunt, corporis extenuatio, & labiorum alterius ab altero in obliquum retorsio. Tertio: Hepatis: defectuosi humidi radicis: Spirituum desinentium signa sunt: Lingua in rotundam extuberans superficiem. Quartò: Pulmonum humidi radicis: magni spirituum desinentium signa sunt, ariditas pellis & corporis, item capillorum ac crinum defluxus seu eructio. Quinto: Cordis diminuti humidi radicis: Spirituum desinentium signa sunt: Dentes, qui nigerri, mi apparent: Deinde trium viarum caloris primigeni spirituum desinentium in oculis signum est obscuratio illorum, & quasi paula-

quasi paulatim offudentes se tenebræ. Ad extremum , sex viarum caloris primig: spirituum desinentium signa sunt in frigido sudore, qui instar gemmarum appareat, nec defluit in reliquum corpus , & significat propinquam exinanitionem Spirituum, denique ac Mortem. Quicunque igitur hæc indica repereris, de certâ morte ne dubitaveris.

Colligitur ex dictis 1. Non in sinistrâ manu tantum pulsus esse explorandos, ubi & venarum & sanguinis, in quibus pulsus fient , maxima est congeries, sed etiam in manu dextrâ pulsus esse explorandos , ubi itidem in loco *ki kē* magna vis est & copia spirituum, qui in homine vivo in sanguine , quem movent, decurrunt, ex quo quidem motu pulsus oriuntur. Primò verò ab hoc loco manus dextræ pulsus explorandus est, quia vitalis rota, seu sanguinis & spirituum circuli (uti supra dictum est) principium ibidem & finem habent.

Colligitur 2. Vitam in homine seu humidum radicale & calorem primigenium non aliter communicari cum toto corpore, quam quod eadem vita à centro (quod est in corporis mediâ regione) ad peripheriam manuum, capitis ac pedum extensa, cuiusdam rotæ instar ministerio motus sanguinis & spirituum circulariter totum corpus permeantium & penetrantium decurrat ac volvatur à loco ac via pulmonum eundem cursum suum exercit, & perfecto circulo diei naturalis, h. e. viginti quatuor horarum Europæarum eundem cursum continuando, & non solùm circulos diurni motus, sed & menstrui & anni compонendo ad periodum seu terminum suis causis consentaneum, aut quamvis afferat aliqua , perveriat , qui terminus Mors appellatur.

Sed quomodo Sinenses deprehenderunt circularem motum sanguinis ac Spirituum à pulmonibus eorumque via principium ducere, unde etiam, quod pulsus manè in dexteræ manus loco principium rursus faciat ? Respondetur :

Vitam.

Vitam à spiratione (quæ constat ex intospiratione seu aëris attractione & exspiratione, hoc est, aëris ejectione, quæ duo græcè systole & diastole dicuntur) initium facere. Cùm igitur spirationis officina sint pulmones, & vita, ut diximus, faciat initium à spiratione, quâ desinente & ipsa desinit, ab ipliis pulmonibus vitam incipere, & in pulmonibus iterum desinere, seu à viâ pulmonum sanguinem & Spiritus, quæ vitæ sunt vehicula, vitæ motum circularem incipere, & ad eandem viam redire, ut ab hâc iterum repetatur, ex dictis planè conficitur.

In dextro porrò loco, qui *kī kēu* sive spirituum os dicitur locus, qui locus sine dubio terminus est viæ pulmonum, qui spirituum officina sunt, cùm hi calore suo motum ac pulsū efficiant, etiam sequitur initium motus vitæ & pulsuum, quibus se prodit vita, cùm in illo loco via pulmonum terminetur, & esse & manifestari.

Sed quam dices esse causam, quod via pulmonum in dextro terminetur manus loco? Quam item causam, quod ibi spirituum sit congeries vis & copia? Quare ibi manè incipit pulsus, & quare manè ille est explorandus, ut rectè de ægroti judicet constitutione. Hæc omnia sequente capite ubi item de mensurâ temporis motuque pulsuum & circularis vitæ agemus, plana fient.

CAPUT DECIMUM.

*Cur pulsus manè potissimum explorare oporteat, item,
ubi & quot sint loca pulsuum in singulis manibus.*

Texcus: Huanti Imperator quæstionem proponit hujusmodi: Qui pulsus explorat, quare potissimum matutino tempore id debet peragi? Respondet Kipeus: Quia matutino tempore humidi radic: spiritus nec dum sunt agitatione multâ commoti, nec caloris primig: spiritus

ritus sunt dispersi, potus item ac cibus nec dum sunt recepti in corpus, viæ pulsuum nec dum sunt repletæ, venarum rivuli æqualiter adhuc observant pulsum, sanguis demum ac spiritus nondum sunt perturbati, ideo hoc tempus præ omni alio est idoneum pulsibus explorandis.

Textus: Post palmam manus est os quoddam altius eminens, cui nomen limes.

Comment: Ducta rectâ linea ab ungue pollicis proximè post juncturam & flexum, qui est brachium inter & manus, exstat os aliquanto eminentius, hic ipse brachii est pulsus (*quān* dictus) qui bene observandus est. Post palmam sublimè exstat os, sub quo directè loci (qui limes vocatur) pulsus percipitur.

Textus. Per ordinem (ab hoc loco) distingue & ordina locum *chē*, qui significat cubitum Sinicum (& est multò minor Europæo,) & tria loca seu puncta diligenter annotabis.

Comment: Quocunque tempore pulsū explorabis, ante omnia medium digitum manus, qui est à pollice ordine tertius infra dicti ossis eminentioris locum fac applies, & hoc modo reperies determinatam sedem pulsus ejus puncti, quod *quān* seu limes dicitur, per digitum indicem proximè antecedens punctum, *cūn* pū dictum, tange, & digitus tertius, qui sequitur medium, & est annularis, incidet in tertium punctum pulsus *chē* pū dicti.

Textus: E loco palmæ manuum dicto *iuci* usque ad os eminentis (*quān*) progrediendo, spatium intercedit unius articuli digitalis (*cūn*) medium verò illius spatii (quod articuli os dicitur) ab hoc punto (*quān*) progrediendo ad cubitū (*chē cē*) illius, quod cubiti lacunam significat. Inter duo puncta sic affignata medium locum seu punctum obtinet, qui est post *cān* & ante *chē*, sæpe nominatus locus *quān*, id est limes, eò, quod ibi calor primig. mediantibus spiritibus egrediatur versus *cūn* primum locum, & humidum radic. mediante sanguine venarum re-

rum regrediatur versus *chē* locum tertium, unde fit, ut per locum illum tanquam per limitem terminentur triplicis caloris primig. egredientis distinctæ viæ, & triplicis humidi radic. regredientis totidem etiam viæ, atque ob hanc causam percipitur motus triplex caloris primig. & triplex humidi radicalis.

Motus quidem spirituum (qui sunt à calore primig.) procedunt à loco tertio (*chē*) & secundum locum (*quañ*) ingreditur usque ad primum locum, qui dicitur *cūñ*. Motus verò sanguinis, qui est ab humido radic. manans à loco primo *cūñ* & per locum secundum *quañ* progreditur usque ad locum tertium *chē* dictum.

Ex loco primo pulsuum, *cūñ* dicto, cognoscitur constitutio supremæ regionis corporis, quæ est à vertice ad pectus, & protenditur etiam ad pellem corporis & capillos. In secundo loco pulsuum cognoscitur constitutio mediæ regionis corporis, quæ est à pectore ad umbilicum, & occupat omnia ibidem contenta. In tertio loco pulsuum percipitur constitutio infimæ regionis corporis, quæ est ab infimâ stomachi parte usque ad pedum plantas.

Ex his colligitur, tam in manu dextrâ quam in sinistrâ esse tria loca seu puncta, in quibus Medicus tribus item digitis pulsum debet explorare.

Colligitur secundò, quod medius seu secundus locus pulsuum in dextrâ manu ibi planè est, ubi os spirituum est, & in manu sinistrâ medius & secundus locus pulsuum ibi est, ubi venarum concursus *taï quén* dictus, & alio nomine *gin im* hominis obviatio appellata, seu caloris primig. & humidi radic. obviatio.

Quare verò hoc loco pulsuum indita sunt nomina lìmitis & cubiti Sinici! Secretum aperiam. Credunt Medici Si-nenses, venarum meandros, per quos meant remeantque sanguis & spiritus, si extendantur, & earum longitudinem aliquis velit metiri, contineri 810, (*cham*) sic intelligendo, ut spiritus

spiritus servata semper proportione mensuram inter & ipsum corpus prout hoc majus est, minusve contineat. Est autem *Chām* mensura Sinica, quæ spatium urriusque brachii bis complectitur, quæ mensura constat decem aliis minoribus mensuris *chē* dictis (quæ vox cubitum Sinicum minorem Europæo significat) *chē* autem mensuræ decem mensuras digitales *cūn* dictas. Quare si ab digiti medi extremitate illius venarum dictam dimensionem 810. *chām* metiri velimus, incipiendo à mensurâ primâ *chām*, mox ex, quas continet, mensuræ minores occurrent, *chē* videlicet & *cūn*. Unde sequitur, quod prima *chē* mensura cubitalis ad brachium in loco tertio pulsuum suprà assignato & *chē* dicto terminetur. Nam *cūn* mensura seu articulus digitalis in loco illo appellationem suam amittit. v. gr. Caloris primig. via per pulsum (*seu*) supernantem, qui leni attacu in superficie pellis & carnis percipitur: humidi verò radicali, qui per pulsum *Xin* profundum ex attacu fortiori ad ossa habet, percipitur. Secundus autem seu medius locus, qui de calore & humido æqualiter participat, per pulsum *huōn*, id est remissum, seu neque natantem neque profundum dignoscitur. Quare explorans pulsum *in cūm* & *in chē* ferè totum illud spatium tribus digitis occupat, sed cum hac distinctione, quod scilicet primus digitus tangens primum locum exploreat tantummodo *yām* sive calorem primigenium, & tertius digitus tangens tertium locum exploreat *yū*, hoc est, humidum radicale. Verùm magnus seu medius digitus tangens medium locum exploratissimè, ac uno codemque tactu *yām* & *yū* dignoscit.

Textus: Venarum pulsus habent locum *chē* & *cūm*. Quare? Quia scilicet *chē* & *cūn* continent principalium rerum congeries, in loco medio quān usque ad *chē* humidi radicalis est dominium, ideo oporteat distinguere, *cūn* articulum notare item locum *chē*: Item distinguere *chē*, & conferre cum loco *cūn*, in quo est caloris primig. dominium.

Comment: Pulsus habent in membris tria loca, *cūn quān & chē*. Quān locus medius est, in quo si pergas ad *jn ci* cavitatem, habes *cūn* spatium, seu articuli digitalis mensuram, quod quidem spatium subjicitur calori primig. egredienti ex limite seu loco *quān*; At verò si à *quān* limite ad *chē* cē locum pergas, spatium *chē* cubiti Sinici impletur, ac nomen etiam ejus acquirit, estque ejus spatium subiectum humido radicali regredienti.

Ex hoc intelligitur, quod humidum radicale intra mensuram *chē* sive cubiti Sinici (cujus cubiti initium accipi debet ab extremo digiti annularis) occupat spatium articuli decimi digitalis; At verò calor primig. residens intra *cūn* (puta articulum digitalem illum, qui ab extremitate digiti medii numerando nonus est, novem partes illius *cūn* solum occupat) de quo infrà. Sic *chē* & *cūn* sunt principium & finis pulsuum, videlicet unus articulus, qui *chē* vocatur, & alterius articuli novem partes; Ideo illa loca dicuntur *cūn* & *chē*.

Comment: Nota: Singulas mensuras *cūn* habere partes decem æquales & pares, & quidem ultimam mensuram *cūn* seu decimam articulorum digitalium (quæ constituunt mensuram *chē* cubiti Sinici) integer sit articulus, humidum radix: in illo residens spatio, occupans, æqualium partium numerum parem & æqualem, est perfectissimum (& hō in dicitur) hoc est, maturum & perfectissimum humidum. Numerus impar, licet æquales quidem partes habeat, sed in impari numero in nonā parte articuli (*quān īn* appellamus, & est primus locus pulsuum) reperitur, nam decima pars æqualis pertinens ad numerum parem, & integratatem articuli ipsam palmarum manus ingreditur, ut videre licet in figurâ. Ideo in dicti *cūn* articuli numero impari calor primigenius novem solum partes occupat, & in illis *Lao yān* quod maturum & perfectissimum significat calorem primigenium, sedem habet.

Etenim, sicuti humido radicali pars numerus adscribitur: ita ca-

ita calori primigenio impar. Quare intra chē cubitum Sini-
cum oportet distinguere humidum radic: & calorem primig:
nec non loca quæ occupant, chē videlicet, seu illius articulum
digitalem integrum, qui illam mensuram compleat, & est in
numero decimus, numerando ab extremitate medii digiti, &
cūn articuli novem partes, quæ duo sunt principia ac fines pul-
suum, & nobilissima loca venarum, ubi simul manifestantur
sanitas & morbi, & quidquid sanitatem vitiat, atque adeo ho-
rum omnium accipi debet notitia.

CAPUT UNDECIMUM.

*Pulsuum tria loca tam in dextrâ quam in sinistrâ ma-
nu inventa quorumnam vitæ fontium statum ac
constitutionem, & quo ordine inter se manifestent;
Item, quæ sit ratio ordinis, & quæ etiam levitatis
& gravitatis, quæ pulsibus accedit, explicatur.*

Textus : Pulsus indicantes statum cordis sunt à diminu-
ti humidi radicalis ad manus via, quæ ab ipso corde ini-
tium dicit, alterius item viæ, quæ parvorum intesti-
norum statum prodit, manuum magni caloris primi-
genii via est. Hi, inquam, pulsus sunt in manus sinistre pri-
mo loco cūn kū dicto ante locum quan. Ambæ viæ jun-
guntur in supremâ corporis regione ad aulam spirituum in
loco quey ici, id est, testudinis cauda.

Pulsus indicantes statum hepatis percipiuntur in sinistre
manus medio loco quan dicto, & statum viæ, quæ dicitur cō
kiue yñ kīm id est: defectuosi humili radicali à pedibus ad ca-
put via; Ulterius item viæ, quæ fellis statum prodit, dici-
turque ho xaō yem kīm, id est: diminuti caloris ad pedes via.
Hi, inquam, pulsus in manus sinistre secundo loco quān dicto
percipiuntur: Ambæ viæ junguntur in mediâ regione corpo-
ris, loco dicto pao muen quod significat membranarum
portam.

H 3

Pulsus

Pulsus indicantes statum vesicæ seu renum sunt in sinistræ manus loco tertio in diminuti humidi radicalis à pedibus viâ; Ureterum autem, quorum status ibidem exploratur, sunt in magni caloris ad pedes viâ. Ambæ viæ uniuntur in infimâ corporis regione in loco, qui dicitur *quan yuēn cō*, id est, clausarum originum sedes.

Pulsus indicantes statum pulmonum, & statum viæ, quæ ab ipsis ducit, dicitur *Xen tai yn kim*, id est, magni humidi radicalis ad manus via. Alterius item viæ, quæ à magnis intestinis procedit, & dicitur *Xeu jam mim*, id est: puri & lucidi caloris primig: à manibus via. Hi autem pulsus in manus dextræ primo loco antelocum *quan* percipiuntur, ambæ vero viæ junguntur in primæ partis corporis loco *hu kiē chi fu*, id est: exspirationis & inspirationis civitate in puncto determinato, quod dicitur *yuēn muēn* id est, nubium porta.

Pulsus indicantes statum lienis sunt à viâ magni humidi radicalis à pedibus, & in manus dextræ secundo loco percipiuntur. Ibidem item alterius viæ seu stomachi pulsus est à viâ puri caloris primig: ad pedes. Ambæ illæ viæ sese penetrant, & uniuntur in *chum ciāo*, id est, mediâ regione corporis seu medullio, quod est interlienem & stomachum.

Pulsus indicantes statum portæ vitæ & viæ, quæ ab hâc ducitur, dicuntur: defectuosi humidi radic: ad manus via, alterius autem viæ, quæ tertia corporis partis statum prodit, & dicitur diminuti caloris à manibus via, percipiuntur pulsus in tertio loco manus dextræ *chē* dicto. Ambæ hæ viæ sese penetrant & uniuntur in infimâ regione corporis.

Colligitur, pulsus, qui in sinistræ manus primo loco percipiuntur, indicare statum cordis & parvorum intestinorum, affectiones viarum, & præterea habitum supremæ regionis corporis. Et sic de reliquis collige.

Sed quare in tribus prædictis locis pulsuum, tam dextræ quam sinistræ manus, Sinenses Medici duodecim vias & origines il-

nes illarum, à quibus sunt, ac illarum constitutionem prædicto ordine cognosci posse doceant, operaे pretium fuerit ex illis ipsis cognoscere.

Textus: Pulsus habet tria loca, & quilibet locus quatuor vias, videlicet viam manuum magni humidi radicalis, & pedum caloris primigenii lucidi, item magni primigenii caloris, & pedum diminuti humidi radicalis. Quare in locis pulsuum aliquæ ex viis sursum tendunt, aliquæ deorsum, aliquæ à primo loco pulsuum, aliquæ à tertio indicantur.

Comment: Tria loca pulsuum sunt tam in dextrâ quam sinistrâ ; Quilibet indicat duas vias, unde idem locus v. g. primus in utrâque manu indicat quatuor vias, & consequenter de reliquis collige.

Ex membris sœpe memoratis pulmones & viæ illorum sunt in corporis humani supremo omnium loco, vesicæ seu renes in infimo ; Ideo in dextrâ manu (cùm in dextrâ parte supremæ partis corporis resideat pulmonum membrum) pulmones & viæ illorum, (quæ est manuum magni humidi radicalis) constituitur in pulsuum supremo & primo loco, ut etiam adjuncta intestina magna, & via illorum, quæ est manuum lucidi caloris primigenii via. Ambæ viæ sunt subditæ Elemento Metalli ex Sinarum quidem sententiâ, quæ etiam ob spiritus copiam pulsus supernatantes efficiunt, qui pulsus eorum statum primo loco indicant.

Porrò renes seu vesica & ejus via, quæ est pedum humidi radicalis diminuti, & ureteres eorumque via, quæ est pedum magni caloris primigenii via, ad sinistram in parte infimâ corporis pertinet, & ambo, cùm subjecta sint aquæ Elemento cuius natura est ad infima defluere) in sinistram manus infimo seu tertio loco pulsus suam constitutionem indicantes obtinent.

Textus: Manuum humidi radicalis & caloris primigenii viæ pertinent ad Metallorum (Sinicum) Elementum.

Pedum.

Pedum humidi radicalis & magni caloris primigenii viæ pertinent ad Elementum aquæ (à Metallorum Elemento, dicunt, Sinas producere aquam) quæ petit semper inferiora, & nequit ascendere, ideoque viae vesicæ seu renum & ureterum pulsus manet in infimo & ultimo loco manuum.

Pedum defectuosi humidi radicalis & diminuti caloris primigenii viæ pertinent ad Elementum arborum seu aëris, & producunt manuum magni caloris primigenii & humidi radicalis diminuti igneas vias. Cùm enim Elementi ignis substantia ascendet, nec descendere possit, sit, ut etiam viae cordis locum pulsuum superiorem & in sinistrâ, ubi cor residet, obtineant. Et cùm ignis via gignat pedum magni humidi radicalis & lucidi caloris vias, quæ viæ procedunt à terreo liene & stomacho: Et cùm terræ Elementi locus sit in medio, ideo illæ viæ lienis & stomachi medium pulsuum sive secundum locum occupant in manu dextrâ.

Omnia quinque Elementa, & illa, quibus dominantur, illo ordine collocantur, quo se producunt. Et hoc intellige de membris & intestinis eorumque viis, quæ habent virtutes Elementorum & denominationem ab iisdem.

Comment: Pulmones & intestina magna naturæ Metallicæ generant aquam seu renes, nec non ureteres, quæ habent aquæ qualitates. Ideo cùm sint pulmones dextrum membrum, & magnæ supremæ partis locum super cor obtineant, pulsus quoque illorum constitutionem in primo loco dextræ manus indicat.

At verò vesicæ seu renes cum ureteribus, cùm sint ad sinistrum in infimâ parte corporis magnâ, & cùm aqua, quæ illis dominatur, ob fluxum infimum petat locum, viæ illarum in manu sinistrâ pulsum ultimum seu sexti loci obtinueret; & quia aqua seu vesica est mater arborum, & aëris, seu hepatis & fellis statum indicantes in sinistrâ manu supra locum vesicæ, locum secundum seu medium (cùm etiam sint in magnæ

magnæ regionis sinistrâ parte) occupant. Jam verò ligna, arbores & aér generant ignem, qui superiora appetit, cor verò ac intestina parva ac illorum viæ ad ignis Elementum pertinent, suntque in supremæ regionis parte sinistrâ.

Atque ideo pulsus constitutionem illorum indicantes occupant primum locum in manu sinistrâ ; Ignis verò cùm sit productor cinerum atque terræ, quæ in medio sita est, ac ad medianam partem corporis spectat. Et lien cum stomacho ad dextram vergens (cui terræ nomen inditur) ad corporis medianam partem pertinet. Pulsus affectiones viarum lienis & stomachi indicantes in dextræ manus medio seu secundo loco sedem habent. Porta denique vitæ, etsi habeat igneas qualitates natura tamen illius aquæ est, ob quam sæpe vesicæ seu renum nomine compellatur, & spiritus vaporibus aqueis constant, quorum ipsa sedes est, ideo infimum locum seu tertium in dextrâ manu & pulsus viam suam indicantes, sortita est, uti etiam tertia partis corporis viæ dictæ portæ annexæ. Hunc in modum in manibus tam dextra quam sinistra sex loca secundum ordinem Elementorum, duodecim viarum & earum pulsum asscuti sunt, quem ordinem in compendio sic accipe: Initium faciunt pulsus duodecim viarum, scilicet in dextræ manus primo loco, qui à viâ metallicorum pulmonum & à viâ magnorum intestinorum, quæ viæ generant in sinistræ manus ultimo loco vias aqueæ vesicæ seu renum & ureterum, hi autem generant in medio loco sinistræ manus aërei seu arborei hepatis & fellis vias, hæ autem in primo sinistræ manus loco cordis & parvorum intestinorum vias, quæ in dextræ manus tertio loco (quod igneas qualitates se mutuò adjuvantes habeant) proximè dictæ cum cordis & parvorum intestinorum viis, portæ vitæ & tertia partis corporis vias gignunt. Viæ verò igneæ in proximo medio loco terram & cineres producunt, quarum rerum lien & stomachus naturam habent, unde & hoc loco illorum viæ, & qui ab illis dicuntur

Dec. II. Annus IV.

I *

pulsus,

pulsus, constituuntur. Et cum lien & stomachus seu terra producant metalla, quorum naturam obtinent pulmones & magna intestina, viæ amborum in manus dextræ primo loco inveniuntur. Et sic deinceps.

Colligitur, quod inferiores viæ membrorum & intestinalium in pulsibus habeant locum infimum seu tertium, & supremæ viæ superiorem, & mediæ medium. Verum, cum ea, quæ superiora obtinent, levia sunt, & quæ inferiora obtinent, gravia esse censentur, quærendum est, an in pulsibus propter dictam coordinationem materiae levitas & gravitas reperiuntur.

Sinenses, cum coordinatione universi observassent Elementa, ea, quæ supremum obtinebant locum, minimè gravia esse, ea verò, quæ inferiorem, maximè gravia esse, illa verò, quæ medium, minus gravia esse, vel partim levia partim gravia: Ita etiam membra (quæ Elementa etiam vocant) in corpore humano quædam esse in supremâ parte, & pulsus vias illorum indicantes, tam in dextrâ quam sinistrâ locum obtinere, sibi persuaserunt, pulsus illius loci minimè graves esse debere; Infimos autem pulsus seu membrorum inferiorum esse gravissimos; qui denique in medio loco percipiuntur, minus graves, seu partim leves partim graves esse.

Textus: Pulsus cur habent gravitatem & levitatem? Respondetur: Pulsus in loco supremo trium parvarum fabarum pondus habet, & status in pelle supremâ & adjunctis capillis percipitur, indicatque pulmonum viam; Si verò videoas, pulsus habere sex fabarum gravitatem, & mox percipi in compressione venarum & sanguinis, esse pulsus cordis intelliges; At si novem fabarum pulsus & in attractu fortiori carnium advertatur, ipse est pulsus stomachi in loco medio; Et si sit duodecim fabarum gravitas, pulsusque in attractu nervorum percipiatur, ipse est pulsus hepatis in medio loco. Porro ad offa ipsa

ipsa manum applicando pulsus quicunque reperietur, erit *ve-*
ficæ, (quæ & portam vitæ complectitur) & quindecim faba-
rum gravitatem habebit. Dici igitur debet, pulsibus *ineffè*
gravitatem & levitatem pro coordinatione, quam loca mem-
brorum ac intestinorum, & viæ, quæ ab illis procedunt, inter
se sortitæ sunt.

Comment: Leve est subtile & natans ad superficiem, pla-
nè simillimum cœlo, grossum est grave, vergens in profun-
dum, simillimum terræ, quia de utroque participat. Mem-
bra quinque habent gravitatem, habent & levitatem, quædam
sursum sita sunt, quædam deorsum: Spiritus illorum aliqui
ad superficiem aliqui in profundum tendentes, cum cœlo &
terrâ similitudinem habent, ideo per pulsus in levitate & gra-
vitate diversos ordo gravitatis & levitatis est is, qui sequitur.
Pulmonum alæ, quæ instar foliorum alia quatuor membra
cooperiunt, in primo ac supremo loco resident, ideo pulsus
viam illorum indicans necessariò levis est. Quisquis igitur
locum dicti pulsus explorare voluerit, non amplius tribus fabis
gravem reperiet, percipiturque in pellis, & qui pelli adna-
scuntur, pilorum superficie. Ideo pulmones dominantur in
pellem & pilos. Pulsus vocatur *feu*, quod natare significat.
Cor est infra pulmones in secundo ordine, dominatur sanguini
& venis; Ideo pulsus indicantes viam cordis necesse est esse
paulò graviores. Digitæ, qui illos explorant, reperiunt esse
graves sex fabis, & percipiuntur ad pressionem venarum pul-
sus exundantes. Et sic de reliquis juxta prædicta.

Adverte autem, quod Sinenses, quando metallorum no-
men & naturam attribuunt pulmonibus, ea hōc indicare vo-
luisse, quod pulmones, & illis adjuncta magna intestina ha-
beant illas qualitates, quæ iis maximè congruunt, & quibus
ipsa Metalla præ aliis excellunt: Uti sunt grossities, opacitas &
frigiditas, nam per has aquam, quæ maximè est frigida, pro-
ducere dicuntur; Adhæc qualitatem illam, per quam resonant

& vocalia sunt metalla, sunt, quæ ad aërem maximè spectant. Unde, cùm aëris sit levissimus, pulmones etiam, qui hanc qualitatem assecuti sunt, & viæ illorum, levitatem habent, hoc est, exiguum aut nullam gravitatem. Et sic de cæteris philosophantur membrorum qualitatibus elementaribus, quibus elementorum natura attribuitur, quæ hic sufficiat obiter innuisse, ne aliquis ingenia Medicorum Sinensium non intellecta ratione eorum, quæ asseruntur, reprehendat.

CAPUT DUODECIMUM.

Quâ mensurâ temporis in locis manuum tām dextre quam sinistre reperti pulsus, atq; illorum circuitus dimetiendi sunt, & quomodo in exploratione pulsuum per observationem prædictæ mensuræ de corporis bonâ vel malâ constitutione & intestinorum conjicere quis possit, explicatur.

Exploratis locis pulsuum & motu circulari sanguinis & spirituum, ex quo oriuntur pulsus, restat mensura temporis, quam se in pulsibus invenire non potuisse, fateatur ingenuè Galenus. Sinenses verò non solùm illa, quæ suprà retulimus, planè ignota Medicis Europæis invenerunt, verùm etiam mensuram temporis, nobilissimum Artis inventum, pulsibus præscriperunt, ex quâ, bonam esse constitutionem, si pulsus regulariter mensuram adæquat, judicant; Sin verò ab illâ aut deficit, aut illam excedit, malam constitutionem esse.

Textus: Vivens quilibet homo spirat, & spirando vel exspirat seu ejicit calidum aërem, seu introsumit frigidum; siquidem tempore expirationis pulsus moventur, & decurrunt in venis ad tres articulos digitales in corpore humano: Itidem intropirationis tempore, alii ad tres articulos digitales. Etenim in-

nim introspiratio & exspiratio unam constituunt spirationem, in cuius temporis intervallo pulsuum motus progreditur ad sex articulos digitales in corpore humano.

Atque ita cum per diem & noctem spirations ab homine sano tredecim mille & quingentæ fiant, sequitur pulsuum motum in venis viginti quatuor horarum, & horologii artificialia que defluentis, (quali utebantur Sinenses) sive centum quadrantum tempus explore, quod conversioni quinquaginta domorum seu graduum cœlestium, aut constellacionum Sinarum, ex ipsorum sententiâ, exactè responderet. Verum, cum humidum radicale motu suo in medietate circuli vectum in sanguine per tempus, quo conversio cœlorum viginti quinque domos decurrat, progrediatur, calor item primigenius in altero semi-circulo corporis humani, aut potius venarū, vectus in spiritibus per tempus reliquum, quod fit conversio cœlorum per viginti quinque domos reliquas, refluat & regrediatur; Ideo ambo supra dicta flexu & reflexu seu progressu & egressu, tempus integræ conversionis cœlorum per quinquaginta domos absolvunt & complent, simul atque per venerunt in spirituum & venarum concursum, in eum locum, in quo sex membrorum & sex intestinorum seu viræ fontium, tam viæ quam motus illarum & pulsus terminatur ac incipiunt, ut non immerito regula explorandorum pulsuum in loco manuum, ubi dictus est concursus, petatur.

Commentar: Expiratione, quæ dicitur *hū*, calor igneæ naturæ ejicitur, & sequenti mox introspiratione frigus humidus aëreæ naturæ attrahitur seu introsimitur, & dicitur *hiē*, atque ita integra existit spiratio. Unicæ spirationis tempore pulsus venarum conficiunt in corpore iter sex articulorum digitalium spatium. Ut autem circulatio spirationum, quæ per diem & noctem intra spatium 24. horarum habet integras spirations tredecim mille quingentas: Ita, si singulis spirationibus promoteantur in corpore humano puluis ad sex articulo-

ticulorum spatum, totus circuitus pulsuum decurrentium in corpore conficit spatium octingentarum decem *cham* mensurarum. *Cham* mensura continet 10. cubitos, cubiti mensura continet 10. articulos digitales, articulus autem digitalis etiam 10. partes continet. Rursus, quia viae quælibet constant spatio triginta trium *cham* mensurarum, & quinque *cun* seu mensurarum digitalium, hoc autem toto viarum spatio actualis motus respondet duarum domorum cœlestium & octo minutorum cursui; (nam Sinenses dividunt cœlum in quinquaginta domos, quas & gradus suo modo vocant) respondent item temporis artificialis horologii aquei quatuor quadrantibus & decem minutis, atque adeo motus quinquaginta domorum, & tempus integrum viginti quatuor horarum, complectitur universum circuitum gyrantium & regyrantium pulsuum per venas octingentas & decem mensuras, & consequenter calor primig. (qui in spiritibus intra & extra sanguinem in venis vehitur) tempus illud decurrit, quod tribuitur motui 25. domorum cœlestium, nec non horis duodecim Europæis. Similiter humidum radicale cursum æquat aliarum 25. domorum & horarum duodecim Europæarum, unde fit, ut revolutione domorum cœlestium quinquagesimâ peractâ, & etiam viginti quatuor horarum tempore absoluto, circuitus quoque pulsuum per dicti spatiæ mensuram absolvatur. Quod ut planius fiat, adverte primò: Noctem & diem, seu cœlorum integrum per quinquaginta domos conversionem (quæ respondet duodecim horis Sinicis, Europæis autem viginti quatuor) commensurari tempore spirationum, quarum circuitus integer in homine sano tredecim mille & quingentas spirationes continet. Porrò in quolibet sano homine spirationis unius intervallo quatuor vel quinque pulsus in venis contingit comprehendi; Unde sequitur, quod pulsus venarum per diem & noctem (sive intra viginti quatuor horas) non pauciores quinquaginta quatuor millibus existant, aut non plures sexaginta septem

septem millibus & quingentis. Cumque cœlorum motus ac tempus, & circuitus pulsuum sibi mutuo corraspondant & æquent, sequitur, quod ubi circularis motus pulsus nec tardiorum nec celeriorum habet ipso cœlorum motu, hoc est, nec plures pulsus nec pauciores, quam suprà diximus, habeat, omnia quoque rectè habere in humano corpore; At vero, si deficiat aut excedat circuitus pulsuum, hoc est: si tardi pulsus, adeoque ob tarditatem pauciores sunt, aut ob celeritatem plures, malè hominem habere, & ejusdem membra & intestina viasque ex hâc pulsuum cum cœlorum motu irregularitate dissentire cognoscant. Etenim Sinenses circularem motum vitæ humanæ coelesti esse quam simillimum, quem utique regularissimum & perfectissimum existimant, adeoque omnium aliorum motuum normam & exemplar, ac proinde cum quilibet spiratione ad sex articuli digitalis mensuras progrediantur in sanguine & spiritibus tam humidum radicale, quam calor primigenius, intervallo ac tempore tredecim millium & quingentiarum spirationum absolvitur motus, adeoque sanguinis ac spirituum circuitum in corpore humano octingentiarum & decem mensurarum *chemi* spatium confidere necesse est. Initium circulare caloris primigenii in sanguine (à viâ pulmonum) est ab horâ Sinicâ (qua est tertia & quarta post mediam noctem, quâ credunt hominem primum in rerum naturâ ex luteâ terrâ esse formatum, uti & fœminam horâ tertiat & quartâ vespertinâ) usque ad horam sextam pomeridianam (qua est prima & secunda inclusivè:) Ita initium humidi radicalis ab horâ Sinicâ tertiat & quartâ pomeridianâ usque ad primam & secundam post mediam noctem inclusivè, quia est circulus completus duorum motuum sive pulsuum humidi radicalis & caloris primigenii, qui quidem pulsus incipiunt in loco manus dextræ, (qui dicitur os & scaturigo spirituum) & ibidem finiuntur, ut iterum incipient ab horâ Sinicâ tertiat & quartâ matutinâ. Ideo Sinenses Medici docent, ab hoc manus dextræ

dextræ loco eodem tempore decurrere pulsū, & ex illo statuendū de rectā aut pravā constitutione corporis humani, quā, inquiunt, in loco & tempore assignato duodecim viarū motus & status humidi radic. & calorū primig. certò detegi-tur ; Nondum enim humidi radicalis spiritus (puta vitales) dispersi sunt, & calorū primig. spiritus (puta animales) nec dum adeo commoventur, quia ex illo loco primū ac in illo tempore incipiunt moveri : Item dicto tempore nec dum ci-bus sumitur, unde viæ duodecim non sunt repletæ, sanguis etiam atque spiritus in suo naturali consistunt loco, utpote nec dum perturbati, quod non accidit alio tempore. Quare sicut per mensuram conversionis cœlorum per quinquaginta domos seu gradus cœlestes : Ita tempore viginti quatuor horarum & octingentarum & decem *cham* mensurarum spa-tium *jām* & *īn* seu calor & humidum, fluunt ac refluunt, in-venerunt, quæ respondeant circulari intervallo tredecim mil-lium & quingentarum spirationum. Sic ex dimidiatâ mensurâ motus viginti quinque domorum cœlestium, & ex dimidiatâ mensurâ temporis duodecim horarum (seu sex Sinicarum) ac-cipi volunt mensuram ejus intervalli, in quo circuitus vena-rum per motum *jām* & *īn* dimidio spatii, quod est quadrin-gentarum & quinque *cham* mensurarum, & dimidium nu-meri spirationum, quod sex mille septingenta quinquaginta quinque complectitur.

Ex quo deducitur, quod singulis hōris nostris, (quæ re-spondent dimidiæ Sinicæ horæ) & singulis cœlestibus duabus domibus, seu gradibus & quinque minutis, spirations in ho-mine sano fiunt quingentæ sexaginta duæ & dimidia. Pul-sus verò, si naturales sunt, (quia quolibet intervallo spiratio-nis aut quatuor aut quinque pulsus contingunt) non paucio-res bis mille ducentis quinquaginta, aut non plures bis mille octingentis duodecim & plus aliquantò deprehenduntur, in quo interstitio sanguis & spiritus, ac in illis *jām* & *īn* calor & humi-

humidum, seu resultans ex illis vita promovetur triginta tribus mensuris *cham* ac septem *che* cubitis, & quinque *cun* digitalibus mensuris per dictum flexuosum spatium seu mæanders viarum in corpore humano. Unde, cùm quadrante uno spirationes contingent in sano homine centum & quadraginta & dimidia circiter, sequitur, pulsus non pauciores, quām quingentos sexaginta duos, aut non plures quām septingentos duos, & interea promoveri sanguinem & spiritus in corpore humano ad mensuras octo *cham*, quatuor *che* & tres *cun* & paulò amplius.

Adverte tertio: Ex his manifestum esse, quod sicut in homine sano spirations per circulos cœlestes temporis, & consequenter motus pulsuum in venis respondent, naturales esse; Verū in homine ægrotō tam spirations quām motus pulsuum semper vel deficere, vel excedere numerum spirationum prædictum, adeò, sicut rectum est regula obliqui, & æquale est norma seu regula cognoscendi excessus vel defectus inæqualis, pari ratione sani hominis regulares seu naturales spirations & pulsus bene perspecti manifestant ægrotorum irregulares & præternaturales spirations ac pulsus. Inde Sinenses volunt, Medicum sanum esse, ut possit de morbis aliorum judicare, juxta quod dicunt, ne Medicus ægrotus se ipsum curare præsumat, cuius Sinenses effati dabunt rationem sequentem. Sani hominis spirationis tempore pulsus non pauciores quatuor, nec plures quinque contingere; Sed in infirmo homine certissimum est, aut pauciores quām quatuor, aut plures quām quinque accidere, ex quibus pulsibus deprehendi posse tam morbos, quām periculum Mortis, & ipsam mortem & causam illius ajunt. Medicus igitur ægrotus, cùm spiratione sani hominis (quaæ involvit mensuram celorum, regularis temporis, & mensuram spirationum sani hominis) careat, proclive est, ut pulsus regulares in sano, & irregulares in ægrotō, sive in alio, sive in se ipso, soleat esse regulare, & facile

Dec. II. Annus IV.

K *

morbū

—

morbū alium, quām revera sit, esse existimet, nisi fortē magnā experientiā mensurā irregularis, temporis & intervalli spirationum in pulsibus explorandis polleat, sic enim adhuc posset & sui & ægrotantis aliorumque constitutionem deprehendere.

Adverte quartò : Quòd Sinenses non solum repererint in sanguine & spiritibus, &, qui ex his oriuntur, pulsibus, (quos quidem metiuntur per spirationum certas morulas) circuitum, qui omnino respondet intervallo horarum quatuor & viginti, nec non conversioni integræ cœlorum, sed etiam reperiisse illius annum circuitum sanguinis ac spirituum, hoc est, per duodecim menses lunares secundūm tempestates & immutationes annuas, hoc est : distinxisse duodecim viarum & originum membrorum & intestinorum pulsus, neque solum pulsus diurnos assignasse connaturales duodecim vias & origines, à quibus sunt, ut eorum constitutionem manifestarentur. Verū eriam pulsus pro ratione tempestatum anni & immutationis, quæ cum contingit, unicuique membro ac intestinis eorumque viis assignasse, imò defectus, decrementa & incrementa talium pulsuum diligenter annotasse, uti infrâ docebimus.

Unde, sicut prior motus diurnus ab ortu in occasum vocatus, & secundus ab occasu in ortum : Planè simili modo motum primi mobilis viginti quatuor horarum, & motum rapitus, ut ita dicam, licet conjicere.

Ex dictis colligitur, spatiū venarum in corpore humano continere octingentarum mensurarum chām quantitatē ; At vero in locis assignatis pulsuum ex motu circulari prædicto causatorum mensuram esse tredecim mille & quingentas spirations in homine sano, cuius mensuræ alia est mensura, quinquaginta cœlestium domorum circumvolutio in orbem. Hujus vero motus ac temporis artificialis mensura in horologio aquæ

gio aqueo quadrantes omnino centum continet. Reitarmo-
dò, ut sigillatim pulsuum mensuram explanemus.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

*Circuitus ac motus sanguinis ac spirituum, seu potius
pulsuum, (qui à motu circulari die ac nocte unicā
complentur) per certos numeros spirationum, per
motum determinatum cœlestium domorum, per ho-
rarum deniq; & quadrantium mensuras & para-
digma.*

Diximus, circulum motuum sanguinis & spirituum, unde & cœpit, finiri & absolvi in manus dextræ loco *cun' keu*, ubi pulsus est viæ pulmonum, & matutino tempore cuiuslibet dici denuò ordiri cursum, ex quo evidenter patet, pulsus quoque per hoc diei & noctis 24. horarum intervallum, qui ex motu sanguinis & spirituum oriuntur, eodem tempore & loco terminari. Modò hujus circulatis motū sanguinis & spirituum seu pulsuum mensuras annotatas, adjunctis etiam viis, per quas decurrent, & locis, in quibus reperiuntur, sigillatim declarabimus. Adverte impri-
mis, quod diem & noctem, seu integrum unam conversionem cœlorum Sinenses metiantur horis duodecim, sed ubi clepsydrâ utuntur centum quadrantibus, qui sine dubio minores sunt nostratis. Quare reducendo ad calculum temporis nostri tam horologium aqueum, quam duodecim horas Sini-
cas, noctis & diei tempus erit viginti quatuor horarum nostrarum; Unde una hora Sinica duas nostras complectitur, & media Sinica integrum nostrum, & ex horologio aqueo quatuor quadrantes & decem minuta, quo tempore orbes cœlestes duabus dominibus seu gradibus & octo minutis promoventur.

Hoc diligenter annotato ad sequentem circuitum per

K 2

suas

suas horas exhibitum in sequenti paradigmate animum adverte. Hujus ut intelligentia sit clarior, exemplar dicendum in horâ unicâ Sinicâ præmitto.

Horâ tertîâ Europæa post mediam noctem, quæ apud Sinas horologii horæ (*im* dicitur) dimidiæ, item quadrantibus quatuor & decem minutis horologii aquei, Sinicis domibus seu gradibus in cœlorum conversione duobus & quinque minutis respondet, pulmones propagant humidum radicale per spiritus & sanguinem ad manus; Vocatur magni humidi radicalis via.

In primo punc̄to manus dextræ pulsus *cun* pulmonum viam & statum indicantes (cùm videlicet illo tempore suprà dicto quingentæ sexaginta duæ spirationes & dimidiæ in homine fano absolvuntur, & spiritus ac sanguis in venis corporis humani triginta tres mensuras *cham*, septem *che* & quinque *cun* promoventur) accident in homine fano vel non pauciores 2250. vel non plures 2813. & aliquantò plus.

Horâ quartâ matutinâ, quæ *im* Sinicæ horæ alteri dimidiæ completæ, & quadrantibus item quatuor & decem minutis respondet, aut (si per additiones ad priora multiplicare volueris, uti & nos cum Sinis in paradigmate facimus) quadrantibus octo & 20. minutis horologii dicti, & Sinicis gradibus duobus & quinque minutis, seu (per additionem) gradibus quatuor & viginti minutis respondet, iidem pulmones per suprà dictam manuum viam propagant humidum radicale, pulsus regulares in eodem loco manus dextræ manifestantes viam & $5\frac{1}{2}$. in homine fano absolvuntur, aut (per additionem) 1125. & iidem spiritus cum sanguine in venis triginta tres *cham* & quinque *che* promoventur, pulsus, inquam, regulares non plures 5625. nec pauciores 4500. contingunt, & sic de singulis horis per ordinem in paradigmate ostensum addendo, seu multiplicando priora, cum posterioribus discurre.

Horâ

Horā quintā, quæ Sinicæ *mao* dimidiæ & quadrantibus duodecim in horologio, & gradibus sex cum viginti quatuor minutis cùm cœlo respondet, in magnis intestinis propagant jām calorem naturalem per sanguinem & spiritus à manibus: Vocatur puri & lucidi caloris via. In primo puncto manus dextræ hanc viam & statum magnorum intestinorum (cùm tempore relato spirationes 1687. fiant, & spiritus cum sanguine in venis ad 101. *cham* & duo *chè* & quinque cùn commoventur) indicant pulsus regulares, qui tunc vel non pauciores sex mille 750. vel non plures 8437. existunt.

Horā sextā, quæ Sinicæ *Mao* completae & quadrantibus sedecim & aliquantò plus, gradibus item in cœlo octo & 32. minutis, eadem magna intestina per viam dictam à manibus ad caput propagant calorem primigenium, & cùm bis mille 250. spirationes existant, & spiritus in venis cum sanguine promoveantur 135. *cham*, regulares pulsus non pauciores 9000. & non plures 11250. contingunt.

Horā septimā, quæ Sinicæ *Xin* dimidiæ, & quadrantibus 22. & gradibus 10. 40. minutis correspondet, stomachus propagat calorem primig. ad pedes, vocatur pedum lucidi caloris primig. via. In secundo puncto manus dextræ tam viæ quam membra statum (quando spirationes 2813. & dimidiæ absolvuntur, & spiritus cum sanguine conficiunt in venis 168. *cham*, 7. *chè* & 5. cùn) propagant. Pulsus regulares non pauciores 11250. nec plures 14062. contingunt.

Horā octavā, quæ hora Sinicæ *Xin* completae, & quadrantibus viginti sex, ac gradibus duodecim, 48. minutis respondet, idem stomachus propagat ad eandem pedum viam calorem primig., quo tempore cùm absolvuntur spirationes 3375. atque spiritus cum sanguine promoveantur 202. *cham* 5. *chè* in venis, pulsus regulares sunt non pauciores 13500. nec plures 16875.

Horā nonā, quæ Sinicæ *su* dimidiæ ex horologii quadranti-

drantibus 28. in cœlo gradibus 14. 56. minutis correspondet, lien propagat humidum radicale ad cor, vocatur pedum seu à pedibus magna humidi radicalis via. In secundo puncto manus hujus viæ & stomachi statum (quando spirationes 3937. & media absolvuntur, & spiritus cum sanguine promoventur in venis 236. *cham*, 2. *che* & 5. *cun*) propagant. Pulsus regulares, qui non pauciores 15780. nec plures 19687. fiunt.

Horâ decimâ, quæ Sinicæ sū completae, seu 32. quadrantibus horologii, & paulò plus, & gradibus 16. & 64. minutis correspondet, idem lien per dictam viam pedum propagat humidum radicale, & quando 4500. spirationes absolvuntur, ac spiritus cum sanguine 270. *cham* decurrunt, pulsus regulares statum illius indicant, qui non pauciores 18000. nec plures 22500.

Horâ undecimâ, quæ n̄ Sinicæ dimidiæ ex horologio 34. quadrantibus, & gradibus in cœlo 18. ac 7. minutis correspondet, cor propagat humidum radicale ad manus, vocatur manuum diminuti humidi radicalis via. In primo loco *cun* finistræ manus constituitur, quando spirationes 6062. & media absolvuntur, & cùm spiritus & sanguis in venis promoventur ad 303. *cham* 7. *che* & 5. *cun* pulsus regulares indicant, qui non pauciores 20250. nec plures 25300, fiunt.

Horâ duodecimâ seu meridianâ, quæ Sinicæ n̄ completae & 40. quadrantibus horologii, & in cœlo gradibus 20. 8. minutis correspondet, idem cor propagat humidum radicale ad manus ; Et cùm dicto tempore spirationes 5625. absolvuntur, & cùm spiritus & sanguis conficiunt in venis 337. *cham* & 5. *che*, fiunt pulsus regulares non pauciores 22500. nec plures 28124.

Horâ primâ, quæ Sinicæ n̄ dimidiæ & 44. quadrantibus horologii, & in cœlo gradibus 22. 2. minutis correspondet, parva intestina propagant calorem ad manus, vocatur manuum

nuom magni caloris primigenii via. In primo punc^to cū manus sinistræ , cūm dicto tempore spirationes 6187. absolvuntur , & spiritus cum sanguine promoventur in venis 371. *cham* & 2. *chē* & 5. *cun*, pulsus regulares, qui indicant ejus constitutionem in fano homine , non pauciores 24750. & non plures 30937. fiunt.

Horā secundâ, quæ Sinicæ *ui* completae , & 46. quadrantibus horologii , & paulò plus , & in cœlo gradibus 24.20. minutis correspondet, eadem parva intestina propagant calorem à manibus , & cūm eo tempore spirationes 6750. absolvuntur , ac spiritus in corpore cum sanguine promoventur 405. *cham*, pulsus regulares fiunt non pauciores 27000. aut non plures 33750.

Horā tertîâ, quæ Sinicæ *Xin* dimidiæ & quadrantibus 52. ac gradibus 26. & 54. minutis respondet , ureteres propagant calorem naturalem ad pedes ; Vocatur pedum magni caloris via. In tertio punc^to *chē* manus dextrae hujus viæ constitutionem, cūm spirationes 7312. absolvuntur , & spiritus cum sanguine conficiunt 438. *cham* 7. *chē* & 5. *cun* , indicant pulsus regulares , qui non pauciores 29250. & non plures 36562. fiunt.

Horā quartâ, quæ Sinicæ *Xin* completae , & quadrantibus 56. ac gradibus 29. & 6. minutis respondet, iidem ureteres propagant calorem ad pedes ; Et cūm spirationem 7875. & dimidiæ absolvuntur , ac spiritus cum sanguine promoventur 472. *cham* & 5. *chē* , pulsus regulares fiunt non pauciores 31500. & non plures 39375.

Horā quintâ, quæ Sinicæ *yu* dimidiæ , & horologii quadrantibus 60. ac gradibus 31. 4. minutis respondet , vesica seu renes propagant humidum radicale à pedibus , vocatur pedum diminuti humidi radicalis via. In tertio punc^to *chē* manus sinistræ constitutio ejus dignoscitur, cūm dicto tempore spirationes 8437. & media absolvuntur , ac spiritus cum sanguine

guine propagantur in venis 506. *cham* 2. *che* & 5. *cun*. Pulsus regulares non pauciores 33950. vel non plures 421887. sunt.

Horā sextā, quæ Sinicæ *yeu* completæ, ac horologii quadrantibus 62. ac gradibus 33. & duodecim minutis respondet, eadem vesica seu renes propagant à pedibus humidum radicale, qui hujus viæ constitutionem indicant; Cùm peraguntur spirationes 9000. & spiritus cum sanguine conficiunt in corpore 540. *cham*, regulares pulsus fiunt non pauciores 36000. & non plures 45000.

Horā septimā, quæ Sinicæ *Siō* dimidiæ, & 66. quadrantibus horologii, ac gradibus 35. 25. minutis respondet, vitæ porta humidum radicale ad manus propagat, vocatur manuum defectuosi humidi radicalis via. In tertio puncto *che* manus dextræ hujus viæ status indicatur; Cùm in homine sano spirationes 9572. & dimidia absolvuntur, ac spiritus cum sanguine in venis decurrunt 573. *cham* 7. *che* & 5. *cun*, pulsus regulares sunt non pauciores 38250. & non plures 47812.

Horā octavâ, quæ Sinicæ *Siō* completæ, & 70. quadrantibus & amplius, & gradibus 37. & minutis 28. respondet, eadem porta vitæ humidum radicale propagat ad manus, cùm spirationes 10125. absolvuntur, atque spiritus cum sanguine in venis promoventur 607. *cham* & 5. *che*, pulsus regulares fiunt non pauciores 40500. & non plures 50625.

Horā nonâ, quæ Sinicæ *hai* dimidiæ & quadrantibus 72. & gradibus 39. 36. minutis respondet, tertia pars corporis calorem à manibus propagat; Vocatur manuum diminuti caloris via. In tertio puncto manus dextræ *che* hujus viæ constitutio declaratur, cùm spirationes 10607. & dimidia absolvuntur, ac spiritus in sanguine promoventur 641. *cham* 2. *che* & 5. *cun*. Regulares pulsus, qui fiunt, non pauciores 42750. & non plures 53437.

Horā decimâ, quæ Sinicæ *hai* completæ, & quadrantibus 74. & gradibus 40. minutis 44. respondet, eadem tertia pars

pars corporis propagat calorem à manibus, & cùm in fano homine spirationes 11250. ac spiritus cum sanguine peragrant in venis 675. *cham.*, fiunt pulsus regulares non pauciores 45000. nec plures 56250.

Horā undecimā, quæ Sinicæ cùd imidiæ, & quadrantibus 80. ac gradibus 43. & minutis 52. responderet, fel propagat calorem naturalem ad pedes, vocatur pedum diminuti caloris via. In secundo puncto *quan* manus sinistræ hujus viæ status indicatur, cùm spirationes 11813. absolvuntur, ac spiritus in venis cùm promoventur 78. *cham* 7. *che* & 5. *cun*. Regulares pulsus, qui fiunt, non pauciores 47280. & non plures 59062.

Horā duodecimā, quæ completæ Sinicæ cùd, quadrantibus 90. & gradibus 45. & 6. minutis respondet, fel eadē propagat calorem ad pedes, & cùm spirationes 12375. absolvuntur, ac spiritus cum sanguine in venis progrediuntur 742. *cham*, 5. *che*, fiunt regulares pulsus non pauciores 49500. nec plures 61875.

Horā primā, quæ Sinicæ *che* d imidiæ, & horologii quadrantibus 96 atque gradibus 98. responderet, hepar propagat humidum radicale à pedibus, vocatur pedum defectuosi humili radicalis via. In sinistræ manus secundo puncto *quan* hujus viæ constitutio indicatur, cùm dicto tempore spirationes duodecim mille nongentæ triginta septem & dimidia absolvuntur, ac spiritus cum sanguine in venis decurrent septingenta septuaginta sex *cham*, duo *che*, & quinque *cun*. Pulsus regulares fiunt non pauciores 51750. nec plures 64687.

Horā secundā post medium noctem, quæ Sinicæ *che* completæ, & centum horologii quadrantibus, ac gradibus in cœlo 50. correspondet, idem hepar propagat humidum radicale à pedibus, & cùm dicto tempore spirationes 13500. absolvuntur, & spiritus cum sanguine in venis promoventur 810. *cham*, fiunt pulsus regulares non pauciores 54000. nec plures 67500.

Dec. II. Annus IV.

L *

res 67500.

res 67500. Et sic deinceps in orbem revolutis ad revolutionem cœlorum & intervallum spirationum temporis horologii ac motus in spatio venarum, pulsuum quoq; regularitas revolvitur in sano homine, ex quâ tam noctis quam diei sanitas deprehendi potest, immo & singularum horarum, & hoc non solum in universo corpore, verum in singulis membris & intestinis.

Adverte diligenter, quod pro duplii motu cœlorum, diurno videlicet, qui est 24. horarum, & annuo etiam, pulsus non solum diurni, sed & anni differentes pro differentiâ quatuor tempestatum in homine, à sanguine & spiritibus causati reperiuntur, quam ob causam Sinenses Medici cuique membro ac intestino, seu potius cuivis pulsuum loco pro ratione temporis ac tempestatis annue suas quoque vicissitudines inesse docent, atque ita in vere aliter pulsus habere quam in aestate, & in hyeme, quam in autumno; Unde fit, ut pro qualitate pulsuum diversâ, diversa etiam pulsibus indant nomina; Mensuras autem tam cœlorum quam horologii, tam spirationum quam spatii pulsuum, quilibet anni tempestate si sint, naturales easdem omnino esse volunt. Si vero pulsus unius tempestatis vel præteritæ vel futuræ in locum connaturalis pulsus irreperere vident, ægrotare hominem ex eo cognoscunt; Et si cuti, si pulsus diurni excedunt vel deficiunt à determinata temporis mensurâ, & à numero spirationum sani hominis, vel ab inordinata qualitate pulsuum, male habere hominem cognoscunt: Ita etiam, si circularem revolutionem, si annua & menstrua decrementa & incrementa in pulsibus tempestatum vernæ, aestivæ, autumnalis & brumalis turbata vel immutata competerint, male affici quoque hominis vitam concludunt.

Verum, ut facilè mensuram pulsuum quilibet a se qui possit, ac ex illâ sanitatem & morbos cognoscere, ad sequens caput progrediamur.

CAPUT

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

Quomodo facilis methodo mensuram pulsuum regularium, & ex illâ nullo negotio sanitas, morbi & mors ipsa cognosci queant.

Est imprimis mirifici usus atque utilitatis hoc caput, uti & ea, quæ sequuntur, quippe, qui ad illa, quæ dicemus, vel leviter adverterit animum, ferre poterit judicium de vita ac sanitate, de morbis eorumque causis, de morte etiam futurâ, & quidem nullo ferè negotio. Secretum appetiamus.

Diximus, intervallum spirationum 13500. mensurarum circuitum, quem faciunt sanguis & spiritus, compleri, eò namque intervallu pulsus cauati à memorato motu circuitus mensurantur. Verum, cùm prorsus difficile sit per integrum diem ac noctem explorare pulsus ad tantam moram spirationum, imò vel ad horam, imò & ad quadrantem, resque foret tediumissima explorare pulsus, qui ad intervallâ tot spirationum dicti temporis contingent; Operâ pretium fuit brevius intervallum praescribere, in quo pulsus regulares & desinentes, & excedentes, deprehendi queant.

Proinde Sinenses contendunt Medici, eum, qui exploraturus est alterius pulsus, ipsum omnino sanum esse debere, liberum à negotiis & curis, nec non majori aliquâ defatigatione, sic enim fore, ut connaturalem spirationem habere possit. Hic itaque Medicus usus intervallô unius, duarum, trium, & usque ad novem, spirationum, siquidem ipse in singularum morâ spirationum pulsus non plures quam quinque, vel non pauciores, quam quatuor reperiatur, quando loca pulsuum utriusque manus explorat, regulares esse pulsus hominis illius, & ipsum valere, securè pronunciabit. Hujus ratio subtilissima sanè hæc est: Spiratio, inquiunt, constat exspiratione (hoc est, ejec-

est, ejectione aëris) & introspiratione (hoc est, attractione aëris.) Igitur si intervallo exspirationis duos pulsus percipias, intellige, quod viarum cordis & pulmonum statum denunciant, & sic consequenter ad introspirationis intervallum pulsus iterum accipias duos, intelligitur, quod viarum vesicæ seu renum & hepatis pulsus sint, quæ viæ cùm invicem se penetrent, & inter se harmoniam quandam vitæ efficiant, eandem per dictos pulsus in numero relato nec minori ad dictum intervallum, quod reperitur in homine sano, indicant. Et si accidat, in intervallo unius spirationis dari pulsus quinque, intelligere debet, quintum pulsum indicare viam stomachi, & esse in medio pulsuum, sicut & stomachus est in medio membrorum. Dicuntur verò pulsus ad intervallum integræ spirationis indicare bonam hominis constitutionem, eò quod quinque membrorum (cordis, pulmonum, stomachi, vesicæ, hepatis) constitutionem congenitam quinque ictuum numero prodant. (Et sic de singulis locis puluum intellige, sic tamen, ut principium ictuum, seu, ut numerus illi membro & viæ attribuantur, cuius loco pulsus explorantur) Et sic per ordinem.

Porrò, quod unius spirationis intervallo per quatuor pulsus sanum hominem indicari diximus, intelligas oportet, idè fieri, quia illi quatuor ictus non solùm quatuor membrorum, cordis, pulmonum, vesicæ & hepatis statum indicant, verùm etiam stomachi (cuius spiritus sunt omnium pulsuum fundamentum,) unde iidem quatuor pulsus qualitates, quas in se habet reconditas, manifestant. Quare sive quatuor sive quinque pulsus repereris intervalllo unius spirationis, sanum hominem pronunciabis. At si deficere pulsus, hoc est, pauciores esse ad mensuram integræ spirationis advertas, pravè affectum esse corpus, non dubitanter pronunciabis. In promptu est causa, quia indicatur numerus pulsuum regularis modò assignatus vel excessu suo, vel defectu harmoniam vitæ viatiare vel destruere.

Sed audiamus Sinensem textum:

Quare

Quare dicuntur pulsus alii plures, seu excedentes, alii vero pauciores seu deficientes? Quia scilicet, si ad intervallum exspirationis vel introspirationis solum dentur duo pulsus, denunciant quidem hominem sanum, seu recte habere; Verum, si dicto intervallo dentur tres pulsus, illi vocantur *le kim*, aberrantes a via; Si quatuor pulsus, vocantur auferentes perfectiōnem & integratatem, & si eodem quinque pulsus, vocantur pericolosi & mortales; Si vero sex, vocantur vitam abrumptentes. Hi pulsus sunt omnes excedentes.

Sed quare vocantur pauci seu deficientes? Quia ad unicum exspirationem vel introspirationem, si duntaxat unus pulsus accidat, est item & vocatur aberrans a via. At si ad intervallum duarum exspirationum unus integer pulsus fiat, vocatur auferens vitae integratatem; Et si ad intervallum trium exspirationum unus integer pulsus contingat, vocatur mortalis. Denique, si ad intervallum quatuor exspirationum sit unus pulsus, vocatur abrumpens vitam. Et hi dicuntur pulsus deficientes. Porro pulsus, qui sunt plures, seu excedentes, incipiunt ab inferioribus ad supra, & pulsus, qui sunt pauci, seu descendentes a superiori ad inferiora.

Comment. Quod dicitur in textu, intervally exspirationis si dantur duo pulsus, indicant sanum hominem, si videlicet intervally integræ spirationis ad minimum quatuor sint pulsus, nam spiratio constat exspiratione & introspiratione; Atque ita, cum de una parte spirationis (hoc est, introspirationis) notat numerum pulsuum, itidem de altera intelligi vult parte (seu exspiratione.) Et sic de reliquis, seu excedentibus seu deficientibus. Sed quod refertur de deficientibus pulsibus, si intervally introspirationis accidat unus pulsus, intelligi debet, si tempore integræ spirationis advertas solum duos pulsus, ejusmodi pulsus vocari *pai me*, id est: destruentes & corruptentes. Hi duo pulsus ex deficientibus, & illi sex pulsus ex excedentibus ad intervallum unius integræ spiratio-

nis vocantur *li kim* aberrantes ab ordinariâ & connaturali viâ, unde infirmari homines judicant.

Quod si excedentes seu plures pulsus integræ spirationis intervallo sint septem vel octo, & ex deficientibus seu paucioribus contingat unicus solum tempore integræ spirationis, tam hi quam illi pulsus vocantur *to cuom*, auferentes integritatem vitæ, quod nimirum spiritus subjungent sanguinem & exsiccant, ac vita flos vigorque marcescat, & calor illius violenter auferatur.

Si deinde intervallo unius spirationis excedentes pulsus decem advertas, & si advertas ex deficientibus unicum solummodo pulsum intervallo integræ spirationis & mediæ (hoc est, expirationis) indicat, hominem subjici sepulchro. Nam duo hujusmodi pulsus dicuntur mortales. Si verò ex excedentibus ad intervallum unius spirationis percipias duodecim pulsus, scito, abrumpi & separari animam; Et si ex deficientibus intervallo duarum integrarum spirationum unicus pulsus fiat, qui pulsus dicitur monstruosus, & vitam separari indicat, quippe membrorum destruitur temperamentum, & spiritu deficiente, anima abit, & mors sequitur. Isti sunt pulsus quatuor mortis.

Textus: Pauci seu deficientes pulsus ob quam causam sunt infirmantium? Quia nimirum primi generis pulsus deficientes (puta, cum intervallo integræ spirationis duo accidunt pulsus, qui destruentes vocantur) damnificant pellem, & ab illâ defluere capillos faciunt. Secundi generis pulsus deficientes (puta, cum intervallo unius spirationis unicus pulsus fit, qui vocatur auferens integritatem vitæ) damnificant sanguinem, qui cum evacuetur, atque perparum sui retineat, non potest vegetare & irrigare membra & intestina. Tertii generis pulsus deficientes (puta, cum intervallo integræ spirationis & mediæ pulsus unicus accidat, qui dicitur mortalis) damnificat & exsiccat carnem, unde fit, ut cibi & potus marcorem

corem illius restaurare nequeant. Quarti generis pulsus deficientes (puta, cum intervalllo duarum spirationum integrarum unicus pulsus percipitur, qui monstruosus dicitur) damnicat nervos, quippe illorum remissio aut laxatio nequit jam curari. Quinti generis pulsus deficientes (puta, si intervalllo duarum spirationum & media pulsus unicus acciderit) damnicat ossa, & medullas exsiccat, quod fit, ut æger lecto affigatur, nec amplius surgere valeat.

Cum simili proportione discurrendum est de pulsibus excendentibus, qui morbos etiam ipsi indicant, sed in horum iudicio illos faciunt ab inferioribus ad superiora, hoc est, à pulsibus illis, qui indicant ossa sicca, & causa sunt, ob quam æger è lecto surgere nequeat, usque dum veniatur ad pellis marcorem & defluxum capillorum, nam in pulsibus deficientibus morbi ascendunt quodammodo à superioribus ad inferiora, hoc est : à pellis marcore & capillorum defluxu usque ad osium siccitatem. Qui autem hos vel illos pulsus habeat, indicantes morborum dictum progressum, omnino sibi mortem imminere credas.

Comment: Ex omnibus membris in loco superioris sedem habent pulmones, qui suis quasi alis membra alia tegunt, & intra se recipiunt omnium viarum motus, unde fit, ut via pulmonum sit ad instar maris, congregantis & reciprocantis omnes pulsus, quibus vitam confert vegetativam & vitales spiritus, & ad extra quocunque se effundit, vegetationem tribuit pelli & capillis.

Quia verò morbi indicantur à pulsibus deficientibus, ascendendo in morbis à superioribus ad inferiora, ideo pulmones omnium supremum locum obtinentes, atque per suam viam pellem & pilos vegetantes, siquidem habeant primi generis deficientes pulsus, in primo loco manus dextra necessaria est primò quidem pellem marcescere, ac pilos defluere, unde morbus & mala constitutio pulmonum colligitur, & descendens

scendendo ad inferiora, cum cor (quod est Dominus sanguinis) sit infra pulmones, ideo pulsus deficientes secundi generis indicantes, male affectum esse cor, indicant consequenter, sanguinem diminui, siccari, evacuari, unde sequitur marcor in quinque membris & sex intestinis ; Et cum etiam infra cor resideat stomachus, qui recipit quinque alimentorum spiritus (puta : tritici, orizæ, fabarum) per quos extra quidem carnes alit, intra verò membra & intellina : Ideo pulsus tertii generis deficientes damnum, quod fortè afficitur stomachus, indicant, & vel ex eo apparet, quod nec cibus nec potus digerantur, unde necessè est carnem languere & marcescere.

Rursum cum hepar (quod sanguinis est officina) sit infra circiter stomachum, ac illum sanguinem conservet, ac cordi subministret, nervos item irriget, unguibusque tribuat vegetationem, ideo pulsus quarti generis deficientes malum, quod patitur hepar, manifestant, quod potissimum in nervis, qui remissi & laxati corpus totum pari modo afficiunt, videre est.

Denique cum vesica inferior sit cæteris membris, & quinque membrorum ac sex intestinorum vias conservet suis spiritibus, sit, ut etiam ipsi capilli, ossa & medullæ per ejus viam vegetentur, adeoque quinti generis pulsus deficientes malum & damnum vesicæ produnt, quod ossa ipsa arefacta & marcida significant ; Ex quo debilitas in corpore, & somni gravedo in ægroto oritur, qui è lecto sè amplius erigere nequit.

Isti quinque generum pulsus deficientes quinque genera morborum indicant, & hoc descendendo à morbis superiorum, membrorum ad inferiorum morbos ; Puta à pulmonibus usque ad vesicam seu renes. Sed in excedenti pulsu generibus contrarium accedit : Nam morbi inferiorum membrorum ascendunt ad superiorum membrorum morbos, puta à malo vesicæ usque ad malum pulmonum, ut supra.

Textus:

Textus : Quâ ratione potissimum mederi poterimus quinque jam dictis generibus deficientium pulsuum ? Sanè hâc sequenti ratione : Si videoas primi generis deficientes pulsus indicare morbum pulmonum , spiritus pulmonum restaurabis ; Si secundi generis, indicare cordis morbum, motum spirituum & sanguinis attemperabis. Si tertii generis, morbum stomachi, medicina erit in potus & ciborum regulâ , frigida & tepida commiscendo. Si quarti generis hepatis morbum ostendentes, remissionem spirituum inducere oportebit. Si quinti generis, vesicæ morbum indicantes, augeas vesicæ qualitates, quibus ipsa perficitur. Atque hâc quidem est ratio medicandi dictis pulsibus.

Comment. Frigus & cibi frigidi lædunt pulmones, ideo morbo pulmonum mederi debes per restorationem spirituum , quibus dominantur. Nam per spiritus omnes pulsus perficiuntur, & ad naturalem statum reducuntur, unde etiam vigor pelli & pilis redit. Porrò tristitia & sollicitudo ac multa cogitatio lædit cor, quod dominatur sanguini, ideo morbo cordis medicari oportet per reductionem motus harmonici sanguinis & spirituum : Sic enim fieri, ut venæ spiritibus & sanguine repleantur , & motum pulsuum naturalem continuare pergent.

Cibus & potus nimius , ac multa defatigatio lædit lienem & stomachum, hujs namque qualitates quatuor anni temperatibus tertio quoque mense magis apparent, & dominium suum in potum & cibos exercent; Hanc ob causam huic morbo stomachi mederi necesse est per ciborum ac potuum sapores, conformiter ad quatuor anni temporum frigidos vel tepidos spiritus , ut sic reductus ad suam temperiem possit alere carnes.

Ira & cholera nimia lædit hepar; Proinde hepatis morbis medicaberis, si dulcia comedas, v. gr. oryzam, quæ vino faciendo inservit , & ipsa dulcis est : Item bubulam & fructum

Dec. II. Annuus IV.

M *

caù caù

cào cù dictum, qui est similis prunis & cæteris hujusmodi; Hepar enim naturam habet & qualitates celeres intensas & vehementes. Verum sapores ac præcipue dulcedo cum sint terrei temperamenti, remissas habent virtutes, ideoque intensionem hepatis relaxant, quod fit, ut nervi, quibus dominatur hepar, attemperentur. Diurna mora aut sessio in locis humidis, nec non violenta contentio virium laedunt vesicam seu renes, vesica vero est fundamentum alimenti corporei. Morbis illis poteris mederi salis condimento, sic enim restaurabis illius constitutionem & spiritus, per quos alit ossa & ossium medullas.

Et ista quidem est regula medendi quinque generibus deficientium pulsuum: Et ex hac colligitur, quomodo procedendum sit in morbis, quos quinque genera excedentium indicant pulsuum.

Textus: Quidam pulsus habent unicâ exspiratione tres ictus, & totidem unicâ intrespiratione; Item: una exspiratione quatuor ictus, & unâ item intrespiratione quatuor: item quinque & quinque: item sex & sex; Aliqui vero pulsus unâ exspiratione unum ictum, & unâ intrespiratione unum ictum; Item duabus exspirationibus unum ictum, & duabus intrespirationibus unum ictum: item duabus exspirationibus & duabus intrespirationibus unicum solum ictum.

Sed quomodo cognosces & distingues ex illis morbos? Respondeo: Si pulsuum ictus duo exspirationis intervallo, & alii duo intervallo intrespirationis adveniant, utiq; nec magni nec parvi, vocabis eos pulsus æquales: Et si intervallo exspirationis tres ictus, & intrespirationis tres alios ictus advertas, jam est morbus incipiens. Quod si ictus pulsuum priores sint magni, & posteriores sint parvi, scito, caput dolere, & oculos gravari & obscurari. Si autem priores pulsuum ictus sint parvi, & posteriores magni, scito, pectus esse oppletum, & spiritus seu respirationem esse angustam.

Comment:

Comment: Si tempore unius integræ spirationis, (quæ extrapiratione & introspiratione constat) ictus pulsuum quatuor, nec adeo magni, nec adeo parvi, sed mediocres sunt, sicutum indicant hominem; Sed si hoc tempore sex ictus advertis, celer est pulsus, & morbi initium designat.

Si ictus priores pulsuum (puta in primo loco) sunt magni, & posteriores pulsus (puta in tertio loco) sunt parvi, (quia primus locus pulsuum cœlo est similis, & supremam partem à pectore ad caput regit,) ostendit capitis in cerebro dolorem, & oculorum, cum moventur, gravitatem & obscuritatem; Quod si pulsus seu ictus priores sunt parvi, & posteriores magni, hoc est, post locum primum pulsuum: Si in secundo loco, qui ad medianam seu secundam regionem corporis spectat, (quæ homo dicitur) significant, pectus esse oppletum, & genua gravari, adeoque pedibus insidere tarditatem.

Textus: Intervallo unius exspirationis quatuor ictus, & introspirationis alii quatuor ictus magnum morbum indicant. Si pulsus sint exundantes & magni, molestiam & inquietudinem ægri denunciant. At si sint profundi & subtile, intra ventriculum dolorem; Si etiam sint pulsus crebro-acuti, læsionem à frigore; Si denique pulsus sint obtuso-rari percepti, humores intus esse multos frigidos judicandum.

Comment: Intervallo unius spirationis octo ictus ostendunt, malum invaluisse: Et siquidem exundantes sint & magni, morbus est in viâ triplicis caloris primig., nam ob multum calorem pulsus multi fiunt, & cor & pectus tristitia repleri, & molestia & inquietudine ex frigore & calore exortâ indicant. Quod si autem pulsus sunt profundi & subtile, morbus est à viâ triplicis humidi radicalis, multum enim humidum, dominans frigido, ossium dolorem causatur & efficit, ut spiritus caloris primigenii lædantur ab extrinseco nimio calore. Denique si pulsus fuerint obtuso-rari, indicant, parùm esse sanguinis, ac

nis, ac vaporum ex nimio frigore esse abundantiam, unde intra viscera murmur personat.

Textus: Percepti intervallo exspirationis quinque ictus, & introspirationis alii quinque ictus, ægrum denunciant vehementer affligi; Porro si sint profundi & subtile, & de nocte veniant, ac deinde nutantes & magni evadant, de die vero neque magni neque parvi apparent, quamvis sit morbus difficilissimus, potest curari. Quod si duntaxat sint parvi & magni, difficillime curabis, nam pulsus illi subtile magni de die sunt multi.

Comment: Octo ictuum pulsus vocatur separationis, novem ictuum mortalis; Ista verba innuunt. Quod si decem ictuum sint pulsus tempore plenæ spirationis, ægrotum subjici sepulturæ, nam morbus difficilissimus & molestissimus est: Et si pulsus sint profundi ac subtile, humidum valde auctum: Si natantes & magni, calorem valde auctum de die; Si nec magni, nec parvi, nec natantes, nec profundi, morbus, et si difficilis & vehemens, potest curari; Quod si pulsus inconstantes, hoc est: modò sint magni, modò parvi, modò celeres, modò tardi, certam mortem imminere, indicium est.

Textus: Percepti tempore exspirationis ictus sex, & totidem tempore introspirationis, indicant mortem; Si illi pulsum ictus sint profundi, nocte mors contingit; Si sint natantes & magni, de die moriturum ægrum nunciant.

Comment: Unius spirationis intervallo duodecim ictus nunciant, animam seu vitam abrumpi. Ratio hujus est: quia calor primig. omnino nimius est. Si pulsus deprehendantur profundi & subtile, & nox instet, sequitur, eā ipsā nocte mori ægrotum; Si vero sint magni & natantes, de die morietur, nam tum humidum radicale à calore primigenio separatur. Et hæc dicta sufficient de multis pulsibus seu excedentibus, nam quod sequitur, est de paucis seu deficientibus.

Textus: Intervallo exspirationis unus ictus, & intropirationis

tionis alter ictus, est pulsus deficientis. Qui hunc habet, quamvis possit ambulare, non potest evadere, quin tandem in lectum incidat, quia sanguis & spiritus non sunt sufficientes.

Comment: Pulsuum deficientium genus, quod spatio unius spirationis integræ duos solum ictus habet, & aliud genus, quod spatio unius spirationis unicum tantum ictum habet, vocatur pulsuum corruptorum, quia videlicet membra & intestina habent malum exinanitionis, & amiserunt perfectiōnem, vigorem & alimentum, eò quod sanguis & spiritus non sufficiant.

Textus: Intervallo duarum exspirationum unus ictus, & aliarum duarum intropirationum alter unus ictus vocantur sine animâ, quia ejusmodi hominem mori necesse est; Et licet æger possit incedere, nomen obtinet vivi cadaveris.

Comment: Tempore spirationis integræ, quod sit unicus pulsus, anima ad calorem primigenium & corpus ad humidum radicale respicit, & calore etiam desinente, anima abit, æger autem, et si incedat & moveatur, vivum cadaver appellatur.

Textus: Primus locus pulsuum in manibus si habeat pulsum, & tertius locus pulsuum, si illo careat, hominem illum necesse est vomere; Quod si non vomat, omnino moritur. At si superior locus pulsu careat, & in tertio loco reperiatur, quamvis erit maxima difficultas & infirmi afflictio, non dampnum mortale ex se affert, quia homo habens pulsum in tertio loco constanter, similis est arbori, quæ habet radicem, ramos & folia; Quod si rami & folia exarescant, radix tamen remanet, unde cætera propagata sunt. Non est itaque de eo desperandum.

Comment: Si tertius locus caret pulsu, signum est, vitiō oppletionis laborare superiora, unde necesse est aut per vomitum oppletionem tollere, aut per spiritus inde progenitos suffocari interiora, ex quo mors. Porro in sinistræ manus tertio loco pulsus ad viam vesicæ pertinet, in dextræ tertio loco ad

viam portæ vitæ pertinet, ambo enim recondunt spiritus, cùm sint illorum locus & origo. Quare si primus locus in manibus careat omni pulsu, & tertio loco appareat, clarum est, originales spiritus perseverare & conservari ; Ideoque bene colligitur, nec dum mori, qui illos habet.

Colligitur primò : Quare tam primi generis deficientes pulsus (ut: cùm intervallo integræ spirationis unicus tantùm pulsus fit) quām excedentes (ut: cùm in intervallo spirationis sex pulsus fiunt) vocantur aberrantes à viâ ordinariâ ? Quòd scilicet si tempore spirationis integræ contingat, spiritus & sanguinem in corpore humano promovere ad sex mensuras digitales, excedentes pulsus eodem tempore septem mensuras conficerent ; Unde sequitur, ut circuitum absolvant celerius & citius, adeoque quasi tertia pars (ob celeritatem pulsuum) temporis regularis supersit.

Contrà in deficientibus pulsibus tantundem retardare necesse est & deficere à tempore regulari, ex quo patet, tam hos quām illos à viâ aberrare ordinariâ. Idem cum proportione dicendum est de pulsibus tam deficientibus, quām excedentibus secundi, tertii, quarti & quinti generis discurrendo reperies, quos omnes deficere compieres à mensuris spirationis sani hominis ; Item revolutionis cœlestis, item artificialis temporis in horologio aqueo : denique à cursu æquabili & spatio venarum in corpore humano suprà annotatis ; vel contrà excedere illas mensuras in excedentibus pulsibus.

Nunc unicum est persequendum obiter : an dictarum mensurarum pulsus præscripti in omni ætate & sexu reperiuntur hominum, an videlicet in puer & adulto, pingui & macilento, procero & brevi, tardo & agili, mare & fœminâ mensura sit eadem pulsuum, vel saltem, an qualitas illorum pulsuum in illis sit diversa, & an aliquando pulsus fistant & interpolent, & quid illa quies seu interpolatio portendat ; Deniq; an pulsus

pulsus certo constans numero certa judicia temporum, mortis
vel morborum dare possit?

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

*An relata mensura spirationum eadem sit in pueris
& adultis, an qualitas pulsuum eadem sit in mare
& foemina, macilento & pingui, procerō & pusillo,
tardo & agili, & an pulsus sistant, & in quam no-
titiam temporis, morborum & mortis venire quis
possit, ex illâ quiete ad certum numerum pulsuum?*

Textus: Puerorum triennium usque ad quintum an-
num ætatis, expirationis & integræ intropirationis
tempore, necesse est diligenter considerare pulsum,
nam si ictus dicto tempore sint octo, sani sunt, si no-
vem, malum interius habent, si decem aut duodecim, morbus
est difficilis, maximè verò, si sint ictus modò breves, modò
longi, modò parvi, magni, non carent periculo mortis. &
malum radicatum ostendant.

Comment: Parvulorum pulsus omnino diversi sunt ab
adultorum; Similiter: Si homo procerus habeat pulsum
subtilem, & tenuis atque exilis magnum, latus pulsus ple-
num, & tristis pulsus vacuum, excitatus remissum, & gravis
ac tardus velocem, agrestis & grossus delicatum, delicatus
grossum pulsus, brevis ac pusilli corporis longum, macilen-
tus magnum, procerum corpus exundantem, & robustus te-
nuem, pinguis parvum, aut ager laborans fluxu alvi vel
sanguinis pulsus magnum, omnes isti pulsus ferè sunt præ-
nunciī Mortis, aut morbum periculosisimum indicant. Quare
exploraturus pulsum diligenter adverteret animum, an homo
sit altus, brevis, agilis, tardus &c. an pulsus respondeant nec
ne in tribus pulsuum locis utriusque manus ingenitæ, cuiusq;
conditionis seu complexionis.

An ve-

An verò maris & fœminæ pulsus obseruent eadem loca aut mensuram, quæstio esse possit? Respondent Sinenses Medicos, masculorum locum tertium utriusque manus *che dictum* semper habere debiliores pulsus contrà in fœminis utriusque manus primi loci *cun* esse pulsus debiliores, & tertii loci robustiores. Quare (inquiunt) si reperias in viro, locum tertium che pulsus habere solidos, scias, illum hominem pulsum fœminæ habere, qui pulsus in viro est ex deficientibus; Si verò in fœminâ in che loco tertio pulsum debilem reperias, intellige, fœminam habere pulsum viri, qui pulsus sunt ex excedentibus, unde tam virum quam fœminam malè habere judicabis.

Textus: Pulsus sunt alii naturales seu ordinarii, alii sunt contra naturales seu extraordinarii. Maris & fœminæ pulsus quare sunt oppositi? Quia nimirum primus vir cœpit vivere ad principium horæ *ym* (Est tertia & quarta post medium noctem) que hora pertinet ad *yam* calorem primigenium, & prima fœmina cœpit vivere horâ *Xin* (est tertia & quarta post meridiem) que spectat ad humidum radicale, ideo viri pulsus primus seu principalis est infra locum secundum, ex quo fit, ut pulsus in tertio loco che in viro sint debiles, & in fœminâ sint solidi ordinariè loquendo; Nam si contrà evenit, vir assequitur pulsum mulieris, & mulier viri.

Comment: Pulsus vel pertinent ad humidum radicale, vel calorem primigenium, vel sunt in viis naturales, vel præternaturales. Fœminæ & viro sunt propriæ suæ complexiones, quare? Quia (per Sinenses) vir, qui primùm in rerum naturâ apparuit, horâ *ym* creditur existisse, cui calor primigenius dominatur, & qualitatem validiorem habet; Fœmina verò hora *Xin*, cui dominatur humidum radicale, cujus qualitas debilior est; Jam verò tres viæ caloris primigenii à primo loco, & tres viæ humidi radicalis à tertio loco motum suum ordiuntur, ideo fit, ut pulsus in viro in loco primo fortiores sint, & pulsus in fœminâ in tertio loco, & contrà in tertio loco debiliores

biliores sint in viro, & in fœminâ fortiores sint, quâm in primo, præter alias multas rationes, quas afferunt Sinenses.

Textus : Morbus quomodo homini accidit ? Si nimirum vir habet pulsus fœminæ (qui sunt deficientes) indicant, morbum esse interius ; Ad dextram quidem, si pulsus sit ad dextram ad sinistram autem, si pulsus sit ad sinistram. At si fœmina habeat viri pulsus (qui sunt excedentes) morbus est in membris, & si pulsus sunt ad dextram, vel sinistram, morbus similis erit.

Kipeus Author inquit : Pulsus, qui non observant, sed destruunt quatuor anni tempestatum qualitates, sunt vel deficientes, vel excedentes : Loquendo de deficientibus, oriuntur illi ex eo, quod parùm sit humili radicalis, quod ossibus dominatur, & facit illa replendo gravia, pulsus ejusmodi sunt summè deficientes. Quod si quem advertas bibere & comedere parùm, & semper minus ac minus, scito, corpus marcescere, & quodammodo imminui. Pulsus, qui hoc indicant, vocantur deficientes à fine intento. Si verò videris hominem dormitire & quiescere, nec tamen egerere, & oculos aut aures non rectè suo officio fungi, pulsus id indicantes, vocantur deficientis corporis pulsus. Si deinde advertas, exspirationem & intropirationem non sibi mutuò respondere, item quinque colores incorpore vigorem deperdere, pulsus, qui tunc reperiuntur, vocantur animæ deficientis. Denique, si quatuor partium corporis (puta : pedum duorum, & totidem manuum, quæque illis annexa sunt) pulsus videoas perturbatos, sunt & dicuntur illi pulsus spirituum deficientium.

Præter hos sunt alii pulsus summè deficientes spatio tringinta annorum, hoc est, qui non nisi trigesimo anno vitam ablatum iri indicant ; Alii pulsus medio modo deficientes, spatio viginti annorum, hoc est, qui indicant, vigesimo anno ætatis vitam finitum iri ; Alii pulsus minimè seu admodum parùm deficientes spatio decem annorum, hoc est, qui decimo anno vitam abruptum iri indicant. Hos pulsus relatos scito reperi vere,

Dec. II. Annus IV.

N *

riri vere,

riri vere, æstate, autumno & hyeme. Quare si sanus homo sit corpore procero, & habeat pulsus brevem, scito illius pulsus esse primi generis, qui multum deficiunt.

Si autem homo sit brevis statura, & pulsus habeat longos, scito, illius pulsus esse secundi generis, qui minus deficiunt, & vitam promittunt minoris temporis seu medii, viginti scilicet annorum. Si ille pedes & manus habeat exiles, illius pulsus dicens sunt tertii generis, qui admodum parum deficiunt, peregrinari temporis annorum, scilicet decem, vitam pollicentur. Quod si advertas, aliquem deficere in spiratione ac spirituum perfectione, intellige, illum diu vivere non posse ordinariè.

Si in Maris sinistrâ manu pulsus *tunc* breves, & in dextrâ *cam* longi sint, indicant, esse pulsus caloris primigenii deficientis, & vitam solum medii anni promittunt. Si in fœminâ dextrâ pulsus sint breves, & in sinistrâ longi, indicant, esse pulsus humidi radicalis deficientis, & solum vitam semestrem fœminis promittentis.

Præter enumeratos pulsus deficientes sunt alii, de quibus infra, ubi de mutatione quatuor anni tempestatum dicetur fuisus, ut cum v. gr. verni pulsus temporis, qui est in loco hepatis viæ, (hoc est, in secundo puncto sinistre manus) stomachi viæ pulsus obtinet, vocatur stomachi deficiens pulsus; Et cum æstate pulsus cordis in primo loco sinistre esse debeat, si ibi viæ vesicæ vel pulmonum pulsus apparent, vocantur pulsus deficientes vesicæ vel pulmonum. Si in autumno in loco primo dextræ debent videri pulsus pulmonum, quod si apparent hepatis vel cordis, vocantur pulsus deficientes hepatis vel cordis. In hyeme, si pulsus viæ vesicæ aut renum in loco tertio sinistre manus contenti apparent, contra, si cordis vel stomachi viarum ibi pulsus appareant, appellancur cordis vel stomachi deficientes. Quæ omnia opereretur diligenter animadvertere, an videlicet primo loco *cum kew* sint pulsus interrupti, an vero post: Quia si in primo loco nullus

nullus sit pulsus, & in tertio sint instar tensæ chordæ, pulsus illi habent adhuc stomachi spiritus; At si loca superiora & inferiora nullos habeant pulsus, mortem indicant; Si illa vel hæc non omnino pulsibus careant, viventem adhuc hominem indicant.

Atq; isti sunt deficientes pulsus.

Excedentium pulsuum sunt indicia, cùm quis vocis sonum habeat valde profundum, & aspiciendo res non adeo remotas, turbata omnia & confusa, quasi unum quid esset; Vocantur hi pulsus excedentes seu deficientis animi. Et si corpus sit obesum & magnum, & cibi potiusque multum absumat, pulsus, qui tamē reperiuntur, sunt multa sollicitè meditantis, excedentes vocantur, & si aliena loquuntur, & non solum pedestibus, sed & manibus videntur ambulare, deficientis corporis pulsus excedentes vocantur. Et si habent colorem herbarum, pulsus excedentes, qui cum sunt, animæ deficientis vocantur. Si videoas exiles aut parvos pulsus, & expirationem ac intropirationem non sibi respondentes, vel magnam, intelligitur, illos pulsus esse ex excedentibus. Atque hæc sunt indicia illorum ab Imperatore Hoāmti Medicorum antiquissimo Posteris tradita.

Sed de interpolatione pulsuum prognostica inquiramus.

Textus: Cujus pulsus semel dat ictum, & alterâ sistit vice, ille alterâ die moritur.

Comment: Alius liber habet: post unum diem moritur.

Textus: Pulsus duorum ictuum, & post hoc semel sistens ac interruptus, tertiam die mortem denunciat.

Pulsus dans tres ictus, & postea sistens, quarti diei mortem & interdum quinti.

Dans quatuor ictus, & postea semel sistens, sextâ die mortem denunciat.

N 2

Dans

Dans quinque ictus, & post semel sistens, quintâ die & interdum septimâ mortem.

Pulsus dans sex ictus, & dein sistens, octavâ die mortem.

Dans septem ictus, ac dein sistens, nonâ die.

Dans octo ictus, ac dein sistens, decimâ die mortem.

Pulsus dans novem ictus, & dein sistens, decimâ die, & interdum undecimâ die mortem indicat.

(Comment: Alius liber habet, etiam decimâ tertîâ die mortem, & quidem principio veris denunciat.

Pulsus dans decem ictus, & postea sistens, principio aestatis mortem denunciat.

(Comment: Liber aliis habet: principio veris moritur.)

Pulsus dans undecim ictus, & postea sistens, in solstitio aestivo moritur.

(Comment: Liber aliis habet: initio aestatis, & aliis: initio autumni.)

Pulsus duodecim vel tredecim dans ictus, & postea sistens, initio autumni moritur.

(Comment: Alius liber habet: initio hyemis)

Pulsus quatuordecim vel quindecim ictus dans, & postea semel sistens, initio hyemis moritur.

(Comment: Unus liber habet: initio aestatis proximae)

Pulsus viginti ictus dans, & postea sistens, post unum annum mortem indicat, quæ accedit initio autumni.

Pulsus viginti & unius ictuum, & post hoc sistens, post duos annos mortem indicat.

Pulsus viginti quinque ictuum & postea sistens, initio hyemis moritur. (Comment: Alius liber habet: Post unum annum moritur, & interdum post duos.)

Pulsus triginta ictuum, & post semel sistens, post duos annos & interdum post tres moritur.

Pulsus triginta quinque ictuum semel sistens post tertium annum moritur.

enpC

s. VI

Pulsus

Pulsus quadraginta ictuum semel sistens, post quartum annum moritur.

Pulsus quinquaginta ictuum semel sistens, post quintum annum moritur.

Pulsus venientes & abeentes sine interpolatione, quiete & statu, sic ut non interrumpant, quinquaginta ictus, ostendunt, omnia membra & intestina habere spiritus, & propterea carere morbo.

Comment: *Sien kiñ san* liber sic dictus, inquit: Quinq;
Elementorum Spiritus absoluti humidi radic: & caloris primig.
 numeros complent, simul etiam manifestant, permeare
 sanguinem & spiritus ingredientes & egredientes motu suo
 per vias pulsuum, & percurre illas intervallo noctis ac diei.

Pulsus quadraginta vicibus veniens, & postea semel sistens, ostendit, unum membrum destitui spiritibus, adeoque mortem post quartum annum obventuram, tempore illo veris, quo herbae nascuntur.

Pulsus triginta vicibus veniens, & postea semel sistens, ostendit, duo membra esse sine spiritibus, ideoque mortem obventuram post tres annos, eo tempore, quo triticum maturescit.

Pulsus viginti vicibus veniens, & postea semel sistens, ostendit, tria membra esse sine spiritibus, adeoque futuram mortem post biennium, quo tempore mori arboris fructus maturescunt & rubescunt.

Pulsus veniens decem vicibus, & deinde semel sistens, ostendit, quatuor membra carere spiritibus, & futuram mortem intra mediū anni spatiū. Et si evadit, cūm advenit tempus *ci in mi in* quod significat tempus mutationes perfectio-
ris claritatis, & est tempus circa secundam lunam, (incipien-
do annum Sinicum à primā lunā, quæ est circa initium Februa-
rii) moritur. Et si etiam hoc tempus evadit, mors differri
diutius multò non poterit, nam tempore sequenti mutationis

kō yn dicto, quod significat segetum pluviam, & est circa tertiam lunam.

Pulsus iictibus quinque veniens, & deinde subsistens, indicat, quinque membra sine spiritibus, & ideo mortem futuram post quinque dies.

Porro, si videris, unius pulsus iictum diu hærere & morari, scito, fortè morbum esse in corde, & medium illius occupare. Si duorum pulsuum duos iictus similiter hærere, & moram trahere, scito, morbum esse in hepate, & illius extrema occupare. Si advertas, tres pulsuum iictus diutius hærere, scito, morbum esse in stomacho, & in illius infimæ partis medio residere. Si quatuor pulsuum iictus diutius morari sentias, scito, morbum esse in vesicâ seu renibus. Si quinque pulsuum iictus percipiás diutiùs moraff, scito, morbum esse in pulmonum extremitatibus.

Hos quinque proximè memoratos pulsus si habeat æger corpore delicatus vel obesus, mori illum necesse est, & nulla medicina ei prodest. Si sit æger corpore moderatè pleno, possunt dictorum pulsuum attemperari spiritus.

Colligitur primò ex hoc & præcedentibus capitibus, quæ mensura temporis sit ad pulsus necessaria, & quare illam adeo sollicitè Sinenses observent. Adverte autem diligentissimè, per pulsus, quos reperies in tertio loco, sive naturales illi sint, sive præternaturales, statum tertiae regionis corporis indicare, quos verò invenies in primo loco *cum keu*, statum supremæ regionis corporis, & quos invenies in medio seu secundo pulsuum loco, statum mediæ regionis corporis : In quo medio loco, si pulsus sint spectantes ad calorem primig., manifestant ab umbilico ad caput primam regionem corporis ; Si verò sint pulsus ad humidum radic. spectantes, manifestant ab umbilico ad pedes statum infimæ partis corporis. Cùm verò accidit in primo loco nullos reperiri pulsus, ideo fit, quod pulsus tertii loci non procedant ad medium locum, quia humido ra-

dum radic. destruitur & deficit, quoniam destru^{ct}o humido radicali & exiguo apparente calore primig. mortem sequi necesse est. Collige hinc, tria loca pulsuum, sive habeant aliquos pulsus, sive nullos, indicare frigus stomachi, quod est in causâ, quare pulsus minus perveniant ac pulsent. Idcirco primus locus *cun kēu* habens pulsum, & tertius eo carens, indicat, hominem omnino vomitum, & si non vomat, moriturum. Si primus locus sit sine pulsu, & tertius habeat pulsum, licet sit difficilis curatu morbus, spem vitæ facit, sicut radix, qua^ra arefactis ramis adhuc vigeat ipsa, & fructus olim spondet. Et si percepto, qui solet esse pulsus sani hominis, accidat tamen, eundem mori, inde fit, quod viæ spirituum repleantur in vesicâ seu renibus, nec non in portâ vitæ, & omnino intercipiantur.

Colligitur secundò, ex quo sit vitæ causa, & ubi resideat, & quomodo per corpus propagetur, ac per pulsus perfectio illius ac defectus cognoscantur. Cum verò jam pulsuum loca assignaverimus, & motus (qui est causa illorum) ostenderimus tam mobile quam mensuram, in qua ille motus incipit & desinit, restat, ut de pulsibus ipsis eorumque qualitate agamus, proinde pulsuum genera, quæcunque à Sinensibus proferuntur, adducemus & definiemus, ac etiam ad ipsam imaginacionem imaginibus, quas illi adhibent, exprimemus, sicut in veteribus & neotericis reperimus; Tum verò pulsus ordinarios seu naturales sex (trium locorum in dextrâ & trium locorum in sinistrâ) hoc est: sex vitæ fontium (membrorum videlicet & intestinorum) describemus, ac postea, an semper iidem pulsus connaturales perseverent, an verò pro vicissitudine qualitatum quatuor anni tempestatum mutentur, perquiremus, & irrepentes vitiosos pulsus ac contra naturales per quatuor anni tempestates aperiemus; Item, quomodo ex pulsibus omnium morborum symptomata cognosci & prædicti possint, atque etiam ex coloribus, vocis sono, appetitu. ^{Omnis atque aliis}

aliis signis ea colligant Sinenses, doccibimus, & si tempus su-
persit, de morbis, febribus, ac morte ipsa agemus, ac praxin o-
mnium annotabimus; Ad extremum de ratione medendi u-
sitata à Sinis proferemus.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

*Pulsuum genera, quæ à Sinensibus assignantur, descri-
pta etiam in imaginibus; Item: Quæ Elementa &
quatuor anni tempora dominantur illis, nec non cu-
jus membra vel intestini naturam sortiuntur.*

Ostendimus suprà, calorem primigenium & humi-
dum radicale congruè & aptè unita vitam tribuere,
& eam in totum corpus diffundere, operâ motū san-
guinis & spirituum, ex quo motu pulsus exorti indi-
cant vitæ in locis manuum assignatis vel bonam vel malam
constitutionem. Hoc positò, cùm de pulsibus agere institu-
amus, illos habere naturam motus & mobilium, à quibus
sunt, necesse est declarare. Quare cùm motus sit triplex secun-
dùm triplicem viam caloris primig., & iterum alias triplex se-
cundùm triplicem viam humidi radic., sequitur, pulsus sive
ex hoc sive ex illo motu exortos, tam connaturales quam præ-
ternaturales quosdam spectare ad calorem primigenium, &
quosdam ad humidum radicale; Item, cùm illæ duas qualita-
tes diversimode in diversis originibus Elementa & eorum
virtutes includant, pulsus quoque diversos ad diversa Elemen-
ta spectare. Denique, cùm in viis exoriantur, vel in vias irre-
pant, etiam naturam originum habere illarum debent, qua-
rum virtutes magis participant.

Nunc primò pulsuum omnium descriptionem (quam a-
libi expressam suis imaginibus reperies) an scilicet ad jám vel iñ
pertineant, cuius item Elementi & consequenter originis
(membri

(membri inquam & intestini) naturam habeant, & nomen proponemus. Quomodo autem ex pulsibus singulis in locis sex pulsuum deprehensis divinare quis queat morbos, symptoma & affectiones cujusque partis, infra dicemus.

Pulsuum genera vulgo recepta sunt hæc : *Nē ciē pīdō* septem, quæ ad extra sunt, & *me chum pā* octo, quæ ad intra sunt ; Deinde *kieū tao mē*, novem viarum pulsus ; Postea sunt pulsus octo, *kī kiān pā mē* extraordinariarum viarum ; Denique sunt pulsus *quay mē* monstrosi sedecim, qui omnes sunt mortales.

Septem pulsuum, qui extrâ apparent, & ad *yām* calorem primig. pertinent, descriptio.

1. *Feu* : pulsus natans in superficie ad *yām* spectat. Ictus, quem digitus explorando percipit, deorsum deficere videtur, & ad superficiem superabundare, quem si iterum atque iterum explores, videbitur esse quasi *tāi quo* pulsus multum excedens.

Comment: Quod videatur hic pulsus deorsum deficere, provenit ab *in humido radicali* ; Quod verò elevatus habeat excessum, provenit ab *yām* calore primig. multum excedente. Antiquissimus liber hunc pulsum describit : Pulsus *sei* facit ejusmodi plinè motum, qualem efficit folium ceparum, cum depresso s- sursum reducit.

Subjicitur Elemento Synico *kiñ* metallorum.

In morbis repertus indicat pulmonum ventum.

2. *Keu* pulsus ad *yām* pertinet, digitis explorans ictum natantem, & magis reperit in utroque extremo, sed in medio ruptrum & vacuum, unde hic pulsus non est integer.

Comment: Ignis caloris primig. pulsum intendit, & natare facit, qui, cum sit natans, quia sine viribus in medio est vacuus, & in duobus extremis plenus.

Antiquissimus liber inquit: *Keu* pulsus habet duo capita, sed in medio illorum est vacuus.

Deo. II. Annum IV.

O *

Subjici-

Subjicitur Elemento ignis, repertus in morbis, sanguinis multitudinem atque evacuationem significat.

3. *Hiē* acuto-creber, pertinet ad *yām*. Digitus explorans illum in tribus locis manuum invenit. Ejusmodi videtur esse tactus, cuiusmodi fit à gemmā rotundā decurrente, & si iterum palpas locum, cadens ictus esse videtur, & qui nec ingreditur nec egreditur.

Comment: *Hiē* pulsus habet caloris primig. aquam qualitatem. Antiquissimus liber, *hiē*, inquit, pulsus videtur esse similis motui gemmæ, quæ accedit & recedit, & in fine acuta est vel pungens. Subjicitur Elemento aquæ; Repertus in morbis indicat vomitum, cui ventus contrariatur.

4. *Xē*: Plenus & solidus pulsus pertinet ad *yām*; Iustum ilius digitii inveniunt integrum, qui cùm elevatur, habet excessum.

Comment: Pulsus plenus est ignis caloris primig. Idem liber ait: Plenus pulsus in medio videtur natare.

Alius liber antiquus ait: Pulsus plenus idem est cum longo. Subjicitur ignis Elemento, repertus in morbis significat, cordis calorem suffocari.

5. *Hiēn*. Est pulsus chordæ extensæ, pertinet ad *yām*. Qui illum explorat, deorsum non sufficere, sed elevatum excedere percipit.

Similis est arcus intensi ictui, interdum est frequens liber antiquus idem dicit.

Subjicitur Elemento Sinico arborum seu aëri, repertus in morbis, indicat oculorum dolorem & nervorum defatigationem.

6. *Kin*, vehemens, intensus & validus, pertinet ad *yām*. Digitus explorans in tribus manuum locis excedere illum intelligit, & cùm elevatur, valde celerem. Assimilatur torrentis cursui intenso.

Liber ait: *Kin* pulsus vocatur tensæ chordæ similis; Subjicitur

citur Elemento arborum seu aëris, repertus in morbis indicat, dominari ventum, & ex eo exortum dolorem.

7. *Kum* exundans, pertinet ad *yīm*. Qui illum explorat, infræesse valde magnum, & cùm elevatur, excedere percipit.

Liber habet: Cùm elevatur, excedit, & valde magnus est. Subjicitur Elemento ignis. In morbis repertus significat, dominari calorem & capitum dolorem.

Octo pulsuum genera, qui ad intrà sunt, & pertinent ad *īn* humidum radicale.

1. *Vī* pulsus parvus, pertinet ad *īn*. Est ictus, qui cùm quæritur, accedit & abscedit valde exiguis, iterum verò atque iterum perquisitus modò videtur esse, modò non esse.

Comment: Pullus parvi regula est: Ille ictus, qui in autumno & hyeme solet esse, oritur ab humido radicali.

Liber antiquus idem ait: Pulsus parvus subtilis est, prorsus ac si quis filum sericum palpet. Subjicitur Elemento terra; In morbis repertus grossum sanguinem significat & corruptum, & ideo defluentem, etiam tristitiam ob excessum humidi & defectum caloris.

2. *Xīn* profundus ad *īn* pertinet. Ictus cùm quæritur, deorsum videtur percipi, sed ubi elevatur, absolutè non apparet; Remissus pervadit tria loca pulsuum, & instar mollis gossypii percipitur.

Comment: Pulsus profundus est ab aquo humido radicali, contingit nervos, innititur ossibus, nascitur propriè ex spiritibus humidi radicalis deficientibus & contrariis, & excludit spiritus caloris primigenii.

Liber idem ait: Profundus pulsus tactum afficit planè instar gossypii mollis, invenitur proximè ad ossa, subjicitur aquæ Elemento, in morbis significat copiam spirituum frigidorum.

3. *Huōn*, id est remissus, pertinet ad *īn*. Ictus ad digitum cùm accedit & recedit, tardus & latus est, & pulsus ex non magno & tardo componitur, vocaturque remissus.

O 2

Comment:

Comment: Est à magno calore, cùm ventus lèdit motum sanguinis & spirituum, qui ad eò se non possunt mutuò pervadere.

Liber ait: Pulsis remissus est, cùm parvus & tardus accedit & abscedit paulatim. Subjicitur Elemento terræ. In morbis repertus indicat stomachi calorem & putridum teporem.

4. *Ci*, obtuso- rarus, pertinet ad *m*. Exploranti digito adesse videtur in frà, sed ubi elevatur, non percipitur, in principio vacuus, in fine plenus, qui mox etiam dissipatur, & ob subtilitatem difficulter reperitur.

Comment: Est talis eò, quòd sanguis sèpius est lèsus.

Liber ait : *Ci* pulsus similis esse videtur, cùm quis cultro superficiem corticum cannæ seu arundinis sèpius radit. Subjicitur Elemento metallorum. In morbis significat, ab humido radicali sanguinem corrumpi, & in prægnante proximum partum, & si non gerat uterum, corrumpi in illo sanguinem.

5. *Chi*, tardus pertinet ad *m*. Digitus non nisi fortiter applicitus ad manum reperit illum, nam est occultior.

Comment: Oritur id ex eo, quòd caloris abundantia sic debilitata, unde motus spirituum & sanguinis condensatus & quasi congelatus videtur esse. Ideo pulsus tardus dicitur, ut pote qui intervallo unius spirationis tres ictus tantùm habet.

Liber idem habet.

Subjicitur Elemento terræ; Repertus in morbis significat à frigore generatos spiritus aut aërem.

6. *Sia*: mollis, natans, subtilissimus, lenissimus & debilissimus; Manus illum percipiens planè si tangeretur à gossypio intra aquam.

Pertinet ad *m*. Sèpius accedit absceditque, & explorantem repente fallit.

Liber ait : Cùm invenitur, statim abire percipitur. Subjicitur aquæ Elemento.

In mor-

In morbis inferiorem partem corporis frigidam valde indicat.

7. *Fo* cadens pulsus, pertinet ad *iñ*, videtur percipi, sed unius spirationis intervallo vix appetet, iterum ac iterum inquisitus se prodit, nec elongatur à tribus locis pulsuum.

Comment: Non nisi diligenter perquisitum invenies; Illius extreum seu finis non est longe à locis pulsuum *cū quan chē*.

Liber ait: Est ictus ad instar demersæ rei, & mox emergentis, ad ossium fortem attactum interdum se prodit, non habet imaginem, sed literam dictam *miē*, quod significat quære.

Subjicitur Elemento arborum vel aëris. In morbis significat venenosorum spirituum conjunctionem & copiam.

8. *Jō* debilis seu fragilis pulsus, pertinet ad *in*. Digitus afficitur ab illo, sicut à lanâ vel gossypio, & levissimo attactu percipitur, sed validâ & forti impressione factâ evanescit.

Comment: Ad pellem & carnem appetet mollissimus, idem ait liber. Subjicitur Elemento metallorum. In morbis significat ventum cum spiritibus colligatum.

Adverte 1. Pulsus *hie* & *kin* extensis chordæ & intensæ: *Vi* & *jō* parvum & debilem: *hie* & *siū* crebrum & molliter nantantem: *feu* & *lūm* natantem & exundantem: *chi* & *ci* tardum & rarum: *chin* & *fo* profundum & cadentem videri simillimos, & planè eosdem, ac propterea morbos similes, sed tandem omnino alios indicare. Porrò pulsus *feu* & *chin* natans & profundus: *kūm* & *ci* exundans seu grossus & subtilis: *bien* & *huen* intensus ac remissus; *siū* & *chi* frequens seu concitans & tardus: *le* & *hiu* plerus & vacuus: *ham* & *tuon* longus & brevis: *hie* & *ci* creber & rarus: *hien* & *vi* chordæ extensis, seu magnus & parvus, sunt omnino contrarii & inter se oppositi pulsi, & contrarios indicant morbos.

Adverte 2. Septem pulsus ad extra, qui pertinent ad *yām*, plerosque percipi in locis pulsuum manus sinistræ, quia nimis rum ibi

rum ibi in locum connaturalium pulsuum plerique ex illis instar hospitum subintran, & hoc pro mutationibus corporis humani, quæ sunt hujusmodi pulsuum cause. Porro octopulsus ad intrâ, qui pertinent ad in, plerique solent percipi in manus dextræ locis pulsuum, & hoc, quia ibidem in locum connaturalē pulsuum simili modò irrepunt pro mutationibus corporis, ut suprà. Manus sinistræ tria loca pulsuum cum quā ob mutationem pulsuum, quæ illis accidit, habent, & dicuntur vel nūn tepidi, vel fūm venti, vel hām frigidi, quæ tria causant morbum ad extrâ; Ad manus dextræ alia tria loca mutationes pulsuum habent ex dominio cōsideriarum qualitatum, Xe humidarum, Xu magni æstus; Hec enim tria causant morbos ad intra. Id vero nota per quam diligenter, ut intelligas qualitatem morborum; Nam prout sunt mutationes, pulsus interdum videntur in dextram manum ex sepiem exterioribus irrepere, interdum in sinistram ex interioribus. Aliquando humidum radicale & calor primigenius se invadunt & opprimunt, (quod ex pulsibus, qui illorum habent naturam, cognoscitur, interdum se invicem suffocant & demergunt, aliquando unus pulsus, seu potius locus unius pulsus, decem varias mutationes subit. Evidem cū ratio pulsuum sit subtilissima, breviter hic describi non potest. Verum, quod maximè notare oportet, quod videlicet omnes pulsus vel yām vel in naturam habent & quinque Elementorum qualitates; Cū verò septem pulsus & octo faciant 15. Elementa autem sint quinque, sequitur, cuilibet Elemento attribui tres pulsus. Sic pulsus ferri natans obtusorarus debilis habent naturam Elementi metallorum, & sic de reliquis suprà dictis collige.

Hinc quoque colliges, singulos relatōs pulsus irrepen-tes in sex loca pulsuum habere suam gravitatem aut levitatem, prout Elementa, quorum naturam sequuntur, sunt gravia vel levia, aut secundum quod occupant in locis pulsuum superiorem

periorem vel inferiorem locum. Quod vero attinet ad ipsa quinque Elementa, ipsa etiam subinde habent & observant inter se æqualitatem, & subinde patiuntur inæqualitatem, quod in morbis adverti facile potest. Solet quoque dici, quod illa, quæ intrâ sunt, se ipsa lœdant, non sibi faciunt malum, verum ea, quæ extrâ se mutuò commovent, quæ duo si nescias, distinguere cœli videlicet & terræ medium, & sex spirituum motus, (corpus enim hominis est in astar parvi cœli & terræ) multum aberrare poteris.

Malum ad extrâ irrepens & commovens sequitur malignam naturam, v. g. ventus & humidum radicale ad extrâ commoventes indicant, Elementum arborum & ignis (puta, hepar & cor) excessum pati, nimirum, ac terram & metalla (puta stomachum & pulmones) deficere; Ex quo patet, quod aqua (puta, vesica) non sit sufficiens hæc conciliare aut restaurare. Et hoc est, quod suprà dixi, quod malum extrâ adveniens & movens, v. gr. ignis, hoc est, cor, facit alia Elementa, hoc est, membra suam perdere qualitatem. Dixi etiam, ei, quæ sunt ad intrâ, se lœdere, hoc est, eadem quinque Elementa, hoc est membra, ex se ipsis sibi non posse restituere æqualitatem. Idcirco operæ pretium est, ut bene percipias Metallorum, Aquæ, Arborum seu Aëris, Ignis ac Terræ naturam & qualitates, (hoc est, membrorum, quæ naturam illorum participant) tum vero examines, quæ vacua & exhausta sunt, & quæ plena & redundantia. Præterea malum latrociniî irrepens, & malum exiguitatis, & malum, quodâ se ipso venit, quæ infra explicabimus.

Adde operæ pretium esse, singulorum locorum qui in manibus sunt, distinguere sed chiam xim superficie, medii & profundi loca & pulsus illic diligenter perscrutari, an congruant & convenient cum naturâ locorum, hoc est: an illæ viæ, quæ distis locis pulsuum sunt assignatae, cum pulsuum (qui aliunde velut hospites adveniunt vel irrepunt) naturâ & qualitatibus

litatibus convenient; Nam si non correspondeant, scias, illos esse advenas & hospites, ut ipsi loquuntur, & præternaturales. Quid si hoc bene perspexeris, facile erit cognoscere, quæ sint illa, quæ intrâ lœdunt, & quæ illa, quæ extra moventur, qui morbi sint extra apparentes foliorum instar, & qui intrâ exorti sicut radices.

Adverte 3. Medicos primò assignasse pulsus septem ad extrâ, & octo ad intrâ, qui omnes sunt quindecim, eò quod ex illis membrorum & intestinorum status, vita & mors satis colligi possit. Verum, cùm animadvertisse, per annum regnare quoque alios pulsus (nam uti cœlum habet viginti quatuor mutationes aëris, ita esse in corpore humano, in quod cœlum plurimum influit) pulsus viginti quatuor diversos inveniunt, seu novem vias pulsuum illis quindecim addidere; Sed crediderim, hos novos pulsus qualitates superaddere relatis potius, quam novos constituere pulsus.

Novem viarum pulsus *kieū tāo inè* dicti.

Primus: *Chām* id est longus, pertinet ad *yām*; Ictus in tribus locis pulsuum instar lanceæ vibratæ, cùm elevatur, habet excessum. Vocatur longus etiam, cùm propriō locō egreditur; Liber antiquissimus idem habet. Oritur à viâ magnorum intestinorum, in morbis æstuans corpus & perturbatum indicat.

Secundus: *tuon* brevis, pertinet ad *ii*, est deficiens, nec pertingens ad proprium locum. Liber ait: Non attingit ad medium digiti. Est à viâ stomachi. In morbis manus pedesque sudare, & cibos non digeri significat. Assimilatur motui grani oryzæ.

Tertius: *hiū* vacuus, ad *ii* pertinet. Ictus non est sufficiens, & cùm elevatur, non pertingit.

Comment: Non est plenus ex exinanitione sanguinis.

Liber habet antiquus: Quæsitus etiam, cùm elevatur, est deficiens. Oritur à viâ cordis, similis est ferici filii glomo. In morbis

morbis significat timorem, vires exiguae & difficilem spirationem.

Quartus : *sù celer & non latus, seu arcto - celer, pertinet ad yām.* Ictus illius est velox, & sedem habet in primo loco cum keu, ubi si augeatur, mortem, si introrsum se colligat & quasi recondat, vitam promittit.

Comment: Pulsus creberrimè veniens, & interdum semel sistens, ac iterum veniens; vocatur celer. Oritur à calore naturali, qui est à via vesicæ seu renum. In morbis indicat yām & iñ perturbata.

Quintus : *Kiē alligatus seu interruptus, pertinet ad iñ.* Ictus interdum est veniens, interdum abiens & rediens.

Comment: Pulsus est creber, & quasi cumulatim veniens, & postea sistens ac rediens.

Liber inquit: Pulsus cum venit latus, sistens & rediens, vocatur *kiē*; Oritur à via pulmonum. In morbis indicat in stomacho, latere, spiritus aggregatos, & tristitiam ac defatigationem.

Sextus : *tāi*: vicarius; dicitur etiam mortis pulsus & intercidens, pertinet ad iñ, movetur, & redeundo elevare se nititur iterum atque iterum, & nequit se elevare. Componitur ex reditu & statu seu quiete. Explorans illum, aliquo tempore advertit violenter se elevare.

Liber ait: Pulsus hic veniens in medio sistit, nec redire potest; Oritur ab animâ & corpore. In morbis indicat spiritus dissipari, membra & intestina destrui, mortem advenire.

Septimus: *Kieñ*, id est, trahens pulsus, ad iñ pertinet. Si explores tantum more solito, non percipies, percipies autem, si appresso fortius digitò eum quælieris.

Liber ait: Si queratur, plenus non reperitur, nisi valde premas.

Comment: Durior & profundior est, & habet vires, nec
Dec. II. Annu. IV.

mutatur. Oritur à viâ hepatis. In morbis dolorem ossium & spirituum sursum evagationem indicat.

Octavus: *tum*, motus: Pulsus motus pertinet ad *īn*. Videtur à dígito deprehendi, verum cùm elevari deberet, evanescit, iterum ac iterum quæsitus reperitur, nec longè est à suo loco.

Comment: Neque accedens nec abscedens vocatur pulsus motus. Videtur hic pulsus, cùm nec veniat nec abeat, sed sit continuus, quasi motus citissimus, qui tamen propter ipsam celeritatem, quæ circumagit, videtur non moveri, estque instar montis quiescentis. Vocatur hic pulsus, cùm nec veniat, nec abeat, sed sit continuus quasi, ut ipsi loquuntur, orbicularis.

Liber ait: Si intra aquam lapidem molarem projicias, mœni ab ipso facto in aquâ quiescente hic pulsus persimilis est. Oritur à viâ parvorum intestinorum; In membris indicat omnia membra defatigata, & sanguinem corruptum defluere deorsum.

Nonus: *Si*: subtilis, pertinet ad *īn*. Ictus quasi si gossypium tangatur est, accedens & recedens, valde parvus. Oritur à viâ umbilici. In morbis indicat, vesicam carere alimento medullarum, frigus, defectum virium, dolere interiora & defluere.

Ki' kiñ pa mē Extraordinariarum viarum pulsus ordo. Duodecim viæ habent rivulos quindecim, quos à se hinc inde derivant. Hi colligantur vias, & præter duodecim rivulos, qui respondent duodecim vias, tres alias rivulos reperire est; Manuum magni caloris primig. ab intestinis parvis habet ejusdem nominis rivulum *lo*, & sic consequenter; Sed cùm non sit decima tertia via, *lo* rivulus vocatur *pi chi tā lo*; magnus à liene rivulus, & decimus quartus *yn kiao lo* humidi radic. ad calorem rivulus: & decimus quintus *jám kias lo*, caloris primig. eodem tendens rivulus. Sed adverte, quod horum

horum trium rivulorum quamvis sint pulsus extravagantium viarum, aliquâ tamen ratione colligantur cum viis ordinariis. Verum aliarum viarum extraordinariarum pulsus quamvis originem ducant à viis ordinariis, tamen illas non sequuntur. Harum proinde viarum sunt octo pulsus & octo loca, quæ morbos etiam diversos indicant.

Primus: *yām quēy*: caloris primig. vinculum; Via pulsus est in confluxu omnium vinculorum *yām*, quod circulum facit instar vermis longum circa caput, & postea in obliquum vergit, residens in ore pectoris causat morbum, & calorem primig. demittit ad stomachum, & inde ad cor, quod malum illud recipit, ex quo calor & frigus ad extra prodit, est morbus frigido-calidus. Causa morbi est, quod caloris primig. vincula innitantur viis ordinariis, sed non colligentur cum ipso corpore.

Locus hujus pulsus *yām quēy* est in omnibus locis, in quibus *yām* viarum pulsus reperitur.

Secundus: *iñ quēy*: humidi radicalis vinculum. Pulsus hujus via est ex confluxu omnium vinculorum humidi radic., pervadit deorsum, & circuit corpus instar vermis. Sedes ejus est in medio pectoris, ubi & morbum causat, ex eo, quod omnes vias humidi radic. suffocet & demittat ad lienem, & inde ad cor. Hujus via malum est pedum diminuti humidi via. Morbus ex illâ ortus fatigat cor & dolore afficit, estque ad intrâ in sanguine & non extrâ. Pulsus *iñ quēy* locus est in omnibus locis, in quibus sunt pulsus viarum humidi radicalis.

Tam morbus ex *yām quēy* quam ex *iñ quēy* indicat, multam sollicitudinem inesse, & animi generositatem desperdi, corpusque torpore & pigritiâ corripi.

Tertius: *yām kiāo*: via caloris primig. ad calcaneum. Hujus pulsus via in calcaneo circuit os supernum calcanei, procedens sursum pertingit ad locum capitatis, qui *di fum xi ten* (cappillorum extremitas) vocatur. Instar serpentis ejus est motus, re-

tus, residet in ventriculo. Morbus est in juncturis pedum, & ubi facit tumorem & spoliat viribus; In corde vero causat metum. Origo viae hujus est in manuum & pedum humidi radic. vii.

Quartus: *in kiao*: via humidi radic. ad calcaneum pedis. Pulsus & via circuit os supernum calcanei ad latus, & progradientur ad guttum, & inde ad oculos. Pulsus est similis chordæ extensæ, morbus, quem causat, manus & pedes atque illis conjuncta occupat, & vires ambulandi adimit, etiam intestinorum & nervorum spiritus diminuit. Origo ejus est in pedum & manuum defectuosi humidi radicalis vii.

Adverte: Omnes pulsus humidi radic. plenos & mox dispersos ingredi in viam humidi radic. ad calcaneum, qui indicant, malum esse in humido radicali, & non in calore, unde calor est remissus, & humidum intensum. Porro ex intensione & remissione dicta sequitur exinanitio & repletio, ac proinde *in kiao* via humidi radic. ad calcaneum gyrans circum os, & ascendens sursum operatur morbum ad intrâ, quem & intendit, verum ad extrâ remittit; At vero *yam kiao* morbus est frigidus, & residet in loco *sun fu*, calor enim ad extrâ fertur (sicut humidum ad intrâ se recipit) unde si exstat extrâ, ægrotum necesse est sudorem procurare; Si ad intrâ, portionem purgativam necesse est adhibere.

Quintus: *chum*, via transversa, pervadens spiritus in mediâ magnâ parte corporis à viâ pedum caloris puri. Locus est supra umbilicum usque ad ventris medium; Pulsus vero est similis ictui avis grana carpentis, qui in procedendo ad pectus ascendit, & ad latus utrinque dispergitur. Inter vesicam seu renes & tertiam regionem corporis, ubi est locus dictus civitas spirituum, quorum ibi est officina, perfectio & irrigatio, amittitur, unde quatuor partes, puta, manus & pedes tumoris flavo inficiuntur. Subjicitur manuum magni humidi radicalis via, facit intendi dolorem stomachi ad intrâ.

Sextus:

Sextus: *Gin me*: Pulsus prægnantis, est via in medio umbilici, quæ descendit ad sinuosum flexum, & ad id, quod infra illum est. Via pulsus illius est sine capite seu principio, sed habet extremum. Circuitus ejus est circa ventriculum, & sursum percingit ad locum, qui ventorum porta dicitur. Morbus est mulierum fluxum infrà patientium, qui quatuor partes, puta, manuum & pedum destituit viribus. Subjicitur viæ magni caloris primig., quæ hunc rivulum mittit ad cor, quod fatigat, & illam fatigationem in colore rubro vultus & oris siccitate explicat, & subit etiam locum *quæ uen*, unde venit ad guttur.

Si mulier jam concepit, morbum hunc habet.

Septimus: *To me*: pulsus gubernans, ut ipsi vocant. Via illius est in infimo loco infimæ partis ad os ultimum, quæ sursum ascendit ad locum capitis sum fū dictum. Pulsus est instar extensæ chordæ. Morbus, quem indicat, causatur ex copiâ spirituum, tristitiam, dolorem laterum, oculorum obscuritatem affert. Subjicitur viæ pedum diminuti humidi radicalis.

Octavus: *Tui*, cinguli seu balthei. Pulsus & via est intra latera corporis, circuit totum corpus. Pulsus est instar papilionis, caudam longam habentis, interdum pulsat, interdum quiescit. Dominatur pedibus & manibus, quos immobiles reddit. In renibus & vesica dolorem causat. Est à pedum caloris primig. puri viâ, stomachus præterea repletus esse videtur, quasi intra aquam latens. Morbus horum est frigidus.

Monstrosi & mortales pulsus sedecim.

Primus: *Chia yén*: ranæ motus, pulsus sic dicitur, quia non aliter quam ranæ subsilientis instar movetur. Per tria loca pulsuum progreditur. Intervalle integræ spirationis nunquam integer apparet, & semel tantum pulsat: Digitus salutum percipit. Indicat febrem malignam, & tertii die mortem; Aftsi in loco, ubi vesicæ seu renum locus assignatus est,

depre-

deprehendatur post diem mortem nunciat. Vocatur pulsus *Sanxi* dissipans corpus. Codex ait: Abit anima, & corpus fit cadaver.

Secundus: *Tu xi*: piscis cauda. Pulsus sic dicitur, quod moveat digitum, sicuti piscis natans immotâ caudâ. Interdum redit ictus, interdum sistit. Intervallo unius spirationis percipitur, maligna tunc febris suffocat humidum. Qui hunc pulsum habet, post biduum moritur, & si sit senex, post medium diem. Vocatur *kiue xi* dividens corpus. Pulsus hic vesicam seu renes destrui nunciat, similis est uti cum piscis caudâ immotâ caput movet, quem si manè perceperis, resolve, vesperi moriturum, qui eum habet.

Tertius: *Yen tao*: absconditus gladius. Pulsus sic vocatur, quod (sicut in manu gladius absconsus repente vibratur) appareat & dispareat celeriter. Celeritas ejus pulsus est, cum intervallo unius exspirationis & intospiratio duo ictus fiunt, indicat, destrui pulmones. Morbus est narium emitrentium sanguinem. Qui ejusmodi pulsum habet, post duos dies moritur; Si antiquus est morbus pulmonum, post unum diem. Vocatur *him xi* ambulantis cadaveris.

Quartus: *Feu lién*, eversum folium floris *lién* dicti (*lién* est flos, fructum proferens rotundarum amygdalarum instar, quæ in lacubus nascuntur) planè ejusmodi figuræ ad manum ictus pervenit, qui in primordio est parvus, in fine postea obliquè descendit, & inæqualis est, intervallo integræ spirationis semel pulsat, indicat, pectus oppletum spiritibus brevem habere spirationem. In morbis Senum hujumodi pulsus mortem post tres dies, in Juvenibus post unum diem nunciat. Vocatur *sun xi* elati foras cadaveris.

Quintus: *Kem xam feu che*, id est: juscum pingue sursum fluctuans, & bullas seu orbiculos gemmarum instar natantes in superficiem emittens. Pulsus illi similis, cum venit, parvus est, cum abit, magnus. Indicat spiritus debiles; Vocatur

Vocatur *hie* & *fu* *fee* fervens & aqua bulliens. Unde inter-
vallo integræ spirationis facit duodecim ictus, & semel sistit.
Antiquus liber ait: Digitus percipit ictum, atque si essent
undæ juscili natantis. Qui ejusmodi pulsus manè habent,
vesperi mortem expectent. Apparens in loco medio, ubi est
viae lienis & stomachi pullus, annunciat mortem post tres dies;
Vocatur *feu xi* natantis cadaveris.

Sextus: *Chen keu*: calicis orificium, pulsus hic dicitur,
quia motus dicti vasis figuræ ad instar afficit digitum. Nam
duo capita seu potius labra cum medio vacua & profunda per-
cipiuntur. Cum abit & venit, motum habet, qualem manus,
quæ funiculum circumligat. Intervallo integræ spirationis
octo ictus & interdum novem fiunt, & post diem mortem nunciant;
Et si unum ictum suprà dictis addant, post unam horam
mortem nunciant. Vocantur *kuem xi* uncti cadaveris.

Septimus: *Cio chui*, ictus avium seu gallinarum, cum
rostro carpunt grana. Pulsus sic vocantur, cum veniunt,
sunt celeres, & digitum pungunt, prorsus uti gallina carpit
grana. Interdum intervallo integræ spirationis faciunt tres
ictus, interdum octo vel novem. Omnes indicant post tres
dies mortem, & si pulsus reperiantur in loco, qui est assignatus
stomachi viae, post unam horam. Vocatur *fu*, *xi* disponens
ad cadaver. Antiquus liber ait: Ictus comedentium galli-
narum continui & interdum valde celeres stomachum (origi-
nem scilicet spirituum, qui ex alimentorum materiâ fiunt) de-
ficere significant, & difficulter restaurari.

Octavus: *Ilo leu*, id est domus stillicidium. Pulsus, qui
similis est aquæ decurrenti, aut potius stillanti guttatum ex do-
mo, tres ictus plerumque habet, & cursum interruptit, quos
intervallo integræ spirationis percipies in ægrotis; Cum ve-
niunt, sunt pleni, cum abeunt, debilissimi. In Senibus post
decem vel triginta dies mortem, in Juvenibus post tres nun-
ciant. Quicunque in loco viae stomachi ejusmodi pulsus
habet,

habet, post diem unum moritur. Vocantur *pim xi* cadaveris ægrotantis. Antiquus liber ait : Trium calorū spiritus exinanitos & à stomacho separatos indicant. Similes sunt stilis pluviae delabentis ex techo.

Nonus : *Tan xe* : Id est pulsus pilæ lapideæ; Sic dicitur, quia habet ictum, quem facit projectus lapis seu pila, qui intervallo integræ spirationis non iterum reddit. Indicat, pedum diminuti humidi radicē viæ à vesicâ spiritus destrui. Cùm venit & abit, motum efficit quem qui sufflat in plu-mam. Aliquando integræ spirationis intervallo unicum ictum, aliquando duarum integrarum spirationum similiter unum ictum habet. Uterque mortem post diem nunciat. Vocatur *Xoen xi* anima cadaveris. Antiquus liber ait : Ictus, qui vadit celeriter, & venit tardè, significat vitam abrumpi. Similis est motui, quem lapis projectus efficit.

Decimus *kiaj ſo*, solutæ chordæ motui pulsus persimi-lis, frequens est & dispersus, nec continuus, sive etiam colli-gatus, planè sicut cùm aliquis cordam aut cingulum diſſolvit à corpore. Intervallo frequentium spirationum interdum unicum ictum habet ; Cùm venit, mox dispergitur, cùm abit moram facit, videturque ejus motus, sicut si torqueas her-bas in funis modum, annunciat post tertium diem mortem, & si in loco viæ vesicæ deprehendatur, post unum diem ; Vo-catur *tai xi* cincti cadaveris.

Undecimus : *Siē kium* : duarum herbarum sic dicta-rum radices, qui statim atque natant mox evanescunt. Pulsus similis illis à digitis exploratus deficere comperitur, sed cùm e-levatur, impleri. Integræ spirationis ictus novem vel decem fiunt; Ictus, cùm accedunt, longi, cùm abeunt, carent viri-bus. Si in pedum diminuti humidi radicē seu vesicæ viâ pul-sum hunc videris, mortem post diem refolvet. Vocatur pul-sus *fi xi* volantis cadaveris.

Duode-

Duodecimus : *Hū nōn*, terra globulus seu gleba. Pulsus similis huic facit ictum, in digito percipi plenum & magnum, nec principium nec finem habet. Intervallo unius spirationis novies & decies accidit : Nunciat mortem post duos dies. Si in vesicæ viæ loco reperitur, spiritus finiri. & post diem unum mortem nunciat. Vocatur pulsus *cine xi* destruci cadaveris.

Decimus tertius : *Fan pāi*, eversus & destruens. Sic dictus pulsus assimilatur duabus fabis parvis in aquâ natantibus, ictus similis illarum motui. Cùm venit, est levis, cùm abit, est tardus. Intervallo unius spirationis septies vel octies accidit, & est in malignâ febri, quando ob laborem delirat ægrotus. Qui ejusmodi pulsum habet, post unam horam moritur, vocatur *te xi* cadaver auferens.

Decimus quartus : *Ta ke*, polus seu axis : Est pulsus instar digitalis indicis. Ictus cùm venit, est magnus, cùm abit, est plenus, nunquam sistit aut quiescit, interim unus ictus intervallo integræ spirationis, interdum duarum, sed valde debilis fit. Qui istos pulsus habet, post horam moritur. Vocatur pulsus *kien xi* trahens cadaver.

Decimus quintus : *Kiai sō*, solventis lumbos. Pulsus est instar fili delicatissimi & subtilissimi, cùm venit, est parvus & sine capite : Similis est motui, complicantis quidpiam, & qui non potest iterum redire. Indicat, originales spiritus finiri. Tempore unius spirationis decem ictus facit, & post illos subsistit. Post diem mortem nunciat. Vocatur pulsus *Cō xi* deplorantis cadaver.

Decimus sextus : *To Xi*, significat, afferens Mortem. Pulsus sic dictus similis est chordæ personantis intensò ictu. Cùm venit, est creberimus, cùm abit, minus creber, principium habet magnum, finem valde parvum, chordæ percussæ assimilatum. Intervallo spirationis unicus ictus, vel tres celerimi absque quiete, vel octo cum subsequenti quiete accidunt,

Dec. II. Annus IV.

Q *

& post

& post diem mortem nunciant. Vocatur pulsus *māj xi*, se-
pultum cadaver.

Commemorati pulsus omnes sunt mortales. & quasi sin-
guli ex intervallo regularis spirationis, quam suprà diximus
esse mensuram omnium pulsuum bene colligi possunt, etiam
oportet hoc idem intelligere ex vocibus seu sonis, coloribus
atque appetitu ægrotantium, ad quod si pertigeris, artis per-
fectionem attigeris, nam inde quoque morbos & affectiones
ac mortem prædicere poteris.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

*Qui sint pulsus connaturales in tribus locis manus dex-
trae, & in tribus locis manus sinistre, assignati viis
duodecim, manantibus à membris & sex intestinis.*

Adverte primò, tam in dextrâ quam sinistrâ locum pri-
mum *cū keu* subditum esse *lao yām* calori primig. per-
fecto, & occupare de spacio *kieu fuēn* seu mensuræ di-
gitalis novem partes ex decem *ki* dictis seu numero
impari. At verò in utrâque manu locum tertium seu ulti-
mum *chē* subditum esse *lao iñ* humido radicali perfecto, & oc-
cupare de spatio decem partes in numero pari, seu integrum
unam mensuram digitalem. Porrò medium locum seu se-
cundum pulsum *quañ* esse limitem distinguentem primum &
tertium locum, & unientem inter se calorem primig. & humili-
dum radic. Nam locus primus *cun keu* est sedes caloris pri-
mig., & pulsus connaturalem habere debet in novem parti-
bus natantem, & locus tertius *chē* humidi radie. pulsus con-
naturalem habere debet in decem partibus, hoc est in uno ar-
ticulo *xin* seu profundum. Sed medius seu secundus locus
quan, sedem utriusque habere debet, & pulsus connatura-
lem, nec suprà nec infra natantem, sed medium inter hæc duo,
qui cùm à *quey*. *ki* spiritibus stomachi exoriatur, (qui utiq; in
medio

medio consistit) inde fit, ut temperamentum indicet ac qualitatem primi & tertii loci pulsibus, quam si amittat, tam primi quam tertii loci pulsus indicant, calorem & humidum excedere vel deficere, & si extra *in* *et* (sic locus vocatur in extremo palmæ) & *che* (alter locus ad extremum *che* mensuræ) terminos evagantur, & pulsus medii loci *quan* & spiritus nulli se attemperantes appareant, contingit, homines, qui ejusmodi pulsus habent, sine morbo mori.

Textus: Pulsus alii sunt *tai que*, excedentes, alii *pu kie* deficientes; Interdum *in* & *yam* se mutuo opprimunt, interdum pulsus *feu* retrocedunt, interdum *ie* excedunt, interdum limites *intrâ* & *extrâ* pervadunt. Quare? nimis, quando ad medium locum *quan* *yam* movetur, si pulsus natans ultra partes novem mensuræ digitalis transgrediatur, vocantur pulsus *tai quo* excedentes; Si ad illos non pertingant, vocantur *pu kie* deficientes; Porro, si ascendant locum *iu* *et* palmæ manus extreum, exundantes, qui limites egrediuntur, & ad intrâ pertingunt, tales pulsus esse humidi radic. opprimentis; Cum vero post *feu* infra locum medium *quan* in humidum radic. movetur, pulsus in spatio integro unius articuli profundi sunt, qui si illud spatium pertranseant, vocantur excedentes, si non attingant, deficientes, & si non attingant locum *che re*, sunt pulsus *feu* retrocedentes, quia limitem ipsum ingrediuntur, & ad extrâ se recolligunt, vocanturque *yam* caloris primig. vincentis pulsus.

Comment: Ante medium locum in utrâque manu primo loco pulsus natantes caloris primig. moveri oportet in novem partibus in impari numero; Post secundum locum vero seu medium *che* tertius locus humidi radic. profundos pulsus habere debet integro spatio seu decem partibus *in* pari numero. Hic & ille pulsus bene habentem indicant, siquidem illa loca distinguunt *yam* & *in*, quæ & in unione mutuâ conservantur, unde æqualitas & tempesies sequitur, unde fit, ut

Q²

unum

unum aliud nequaquam supereret. Quod si unum aliud superare contingit, cum verò pulsus *tai quo* excedentes, *pu kie* non pertingentes seu deficientes, *ie* excedentes, *feu* retrocedentes, *quan* limites invadentes aut non attingentes exoriantur. Quando nimis spiritus *in* valde sunt copiosi, faciunt, *yam* spiritus deorsum non posse pervadere à loco, unde sunt, unde illos necesse est à proprio loco evagari, & pulsum ascendere ad *in ei* locum, ubi pulsus sunt, qui exundantes appellantur: quod videlicet *vai quan* extra limites progressi fuerunt, & *nuy kie* intrà pertingere non potuerint; Nam multum humidum radic. vincens opprimit calidum primig. quare humidi radic., pulsus habere dicuntur *tai quo* excedentes, & calor primig. *pu kie* deficientes. Et si spiritus caloris primig. sunt valde multi, faciunt humidum sursum pervadere cum suis spiritibus, & à loco connaturali descendere & evagari infra locum quartum *che ce*, ubi pulsus reperi *feu* retrocedentes appellantur: hoc est, intra ipsos limites *nuy quan* progressi & *vai kie* ad extra non procedentes amplius. Nam calor primig. vincens opprimit humidum radic., & hichabet pulsus excedentes, illud verò deficientes.

Textus: *feu* pulsus retrocedentes, & *ye* exundantes solent esse pulsus, *che cam* recti intestini: Qui illos habet, etiam sine morbo moritur.

Comment: Uterque indicat, calorem & humidum non sibi mutuo cohærere, quod videlicet unum ab alio separetur, à se mutuo deficiant, siquidem *yam* calor primigenius nihil producit, & in humidum radicale nihil efficit, unde susque deque sibi mutuo commixta. *Che cam* intestini recti pulsum efficiunt, & cùm stomachus spiritus nulos habeat, per quos ad temperiem reducat calorem & humidum, accidit, ut quamvis homo sine morbo sit, cùm unum ab altero vincatur, ut repente moriatur.

Paradigma.

Cum

<i>Cum primus</i>	<i>Quā secundus</i>	<i>Chē tertius locus.</i>
yām caloris pr. pul- sus & motus.	limes utriusque in medio.	Iā humidi rad. pul- sus & motus.

Pulsus.

Qui locum in cū ingre- Qui novem partibus *fēn* superat Qui intrant spatiū locum chē ce, ditur est rat, dicitur loco, qui mensuræ digi- dicuntur re- exundans tāi quo ex- est chē talis tāi quo trocedentes, extra limi- cedens, qui profun- sunt exceden- intra limitem tem vadēs, non attingit dus, sa- tes, qui non at- recollecti & & intrā si- pū kie defi- num in- tingunt, sunt extra sistē- stens, indi- ciens, indi- dicat. deficientes, in- cat moribū. dicant moribū, moribundū.

Qui novem partibus *fēn* supernatat, sānum ho- minem indicat.

Adverte autem diligenter, in tribus locis tam sinistræ quam dextræ, si connaturales pulsus sint, debere esse vel natantes, vel medios, vel profundos. Quod si *fēn* natantes degenerent in *tāi buo*, excedentes tunc fiunt, vel *ta* magni, vel *cham* longi, vel *Xe* pleni & solidi, vel *hien* chordæ ad instar tensæ, vel *kūm* exundantes, vel *keū* in utroque extremo plani, & in medio interrupti, vel *kie* crebri; At verò si *chum* pulsus profundus degenerat in *pa kie*, deficientes tunc fiunt, vel *si* subtile, vel *taon* breves, vel *hui* vacui, & *chi* tardi, vel *me* de- biles, vel *fo* introcedentes, vel *ci* rari.

Soli pulsus *chum* in medio, qui indicant spiritus, ventris sunt, nec magni, nec subtile, nec parvi, seu *pū ta pū si*, item: *pū cham*, *pū taon* nec longi nec breves, *pū chon pū feu* nec profundi, nec supernatantes, *pū kie pū kua* nec deficientes, nec excedentes, seu quod idem esse dicitur, digitii explorantes illos

Q. 3

medio-

mediocres reperiunt, & possunt vocari pulsus spiritum stomachi, quia sunt medii inter duos extremos pulsus.

Adverte secundò, quodd pulsus connaturales, qui competunt locis tribus utriusque manus, ac viarum, ac statuum originem congenitam indicant, habent causam generalem calori primig. & humido radic: sanguinis ac spiritum motu illo devectorum. Verum distinctio & qualitas pulsuum provenit ex ordine & distinctione triplicis viae ejusdem caloris primig: & triplicis viae ejusdem humidi radic:, prout illae diversimode à suis originibus dimanant, quam diversitatem pulsus in dictis locis explicant, ac proinde causa integra diversitatis ordinis ac pulsuum connaturalium in locis tribus utriusque manus est calor & humidum, prout hæc in viis motus sanguinis & spiritum congenitas qualitates originum communicaunt, quas pulsus dicti explicant.

Textus : An pulsus habeant humili radicalis & caloris primigenii mensuram ? Omnino habent, nam hū exspiratio egreditur de corde & pulmonibus, hie introspiratio ingreditur vesicam & hepar, & hæc duo integrum componunt siē spirationem. Stomachus situs in medio, recipiens alimentorum sapores, pulsus, à quo status suus indicatur, habet quoque in medio.

Comment: Pulsus habent humili radicalis & caloris primig: spiritus distinctos & diversos. Exsufflatio & insufflatio, ut ipsi dicunt, videatur in exspiratione & intropiratione. Cor & pulmones existunt in supremā parte, calor primig: prædominans illorum spiritibus appetit in exspirationis egressu ; At verò vesica & hepar in inferiori parte consistunt, & dominans illorum spiritibus appetit in intropirationis ingressu. Lien & stomachus quamvis non pertineant ad spirationis egressum vel ingressum, tamen quia dominatur & præest recipiendis alimentis, ex quorum materiā spiritus enascuntur, sicut locum medium obtinet in membris, ita in medio pulsuum illius con-

huius constitutio indicatur, & pulsus reperiuntur medii inter pulsus, qui intervallo introspirationum & exspirationum contingunt.

Textus: Pulsus supernatantes sunt à calore primigenio, & profundi pulsus ab humido radicali, unde omnes vel ad humidum vel ad calorem pertinent; Sed cor & pulmones sunt pulsus supernatantes, quomodo ergo inter se distingui poterunt? Nimirum: Si pulsus sunt *feu i a san* natantes, magni, qui & subito disperguntur, pertinent ad cor, & ejus statum naturalem indicant; Si autem sunt *feu tuon*, natantes breves ac rari, ad pulmones pertinent, eorumque naturalem statum indicant. Item hepar & vesica seu renes pulsum habent profundum. Sed quomodo eorum differentia poterit cognosci? Si nempe pulsus sunt *xin kin chen* profundi, vehementes, intensi ac longi, hi enim ad hepar spectant, illiusque naturalem constitutionem indicant; Quod si vero *xin fo* profundi debiles, advertant, illi vesicam seu renes & illorum statum naturalem indicant.

Stomachus in medio residet quasi custos civitatis, unde & pulsus, qui statum illius indicant, in medio sunt, & officium habent in aliis pulsibus humidum radicale & calorem primigenium attemperare.

Comment. Pulsus magnus, qui statim dispergitur & longus est, pertinet ad calorem primigenium; Pulsus breves, rari, intensi, debiles ac vacui ab humido radicali proveniunt. Quod vero dicuntur *Xe lapides*, intelligere debes profundos, nam ima petunt, ut & lapis. Qui pulsus ascendunt sursum, vocantur supernatantes, natura illorum est elevari ac dimitti; Qui autem descendunt deorsum, profundi sunt; natura eorum est, ut, si leniter à manu explorantur, prossus non sentiantur, & non nisi fortius compressi reperiantur. Atque inde cum cor & pulmones aliis supereminant, pulsus, qui indicant statum, supernatare debent, ac vesica & hepar cum deorsum residenceant.

resideant, pulsus, qui eorum statum indicant, profundos esse oportet.

Nota verò diligenter, quod pulsus natantes, magni, & qui mox disperguntur, quia sunt à chīm yām, à perfectissimo calore primig: ideo indicant cordis naturalem constitutionem, & pulsus natantes, breves & rari, qui sunt à yām chūm chi iñ ab humido radicali quod est in medio caloris primig:, indicant pulmonum affectionem connaturalem, & pulsus profundi, intensi & longi, quia sunt ab iñ chūm chi yām à calore primigenio, qui est in medio humidi radicalis, indicant statum naturalem hepatis : Et pulsus profundi, molles & debiles, quia sunt à perfecto humido radic. per pedum humidum radic: perfectum calorem primig: intelligitur non mixtus, sed simplex. Porro per yām chūm chi iñ & iñ chūm chi yām intellige calorem intra humidum radic: & humidum radic: intra calorem primig: seu in medio caloris primig., aequaliter verò utriusque mixtionem, caloris scilicet & humidi, esse stomachi pulsus, qui qualitatibus terreis subjecti sunt, & cum ipse in medio pulmonum & vesicæ consistit, & tanquam à centro ad omnia membra illas propagat qualitates, atque temperiem in illarum calorem primig. & humidum radic: inducit, pulsus etiam illius in medio aliorum pulsuum sunt. Addiscentem oportet hæc profundè speculari.

Textus : Alii pulsus sunt yē yām yē yām ab una origine humili radic. & ab una origine caloris, alii yē iñ Ch yām ab una origine humili radic. & duabus caloribus: alii yē iñ saū yām ab una origine humili radic. & à tribus caloribus: Deinde yē yām yē iñ ab una origine caloris & ab una origine humili radic: alii yē yām Ch in ab una origine caloris & duabus originibus humili radic. alii yē yām saū iñ ab una origine caloris & tribus humili radic. Unde sequitur, quod cūn keu locus primus habeat interdum pulsuum qualitates sex, aut iisdem caret pro accessu vel recessu contrarium pulsuum. Pulsus natantes & profundi vel sunt breves

breves & longi, vel crebri & rari, sed qui sunt natantes à calore primig: & qui profundi, ab humido radicali. Quare pulsus hos diximus ab una origine humidi & unâ caloris esse *xin kie*, sunt profundi & crebri, qui *yē iñ ch yām* ab unâ origine humidi, & duabus caloris sunt: *Xim kie chañ* profundi crebri & longi? Singuli quos diximus *yē iñ sañ cañ* ab unâ origine humidi & tribus caloris sunt pulsus *feu kie ulli chan xi yē xim* natantes, crebri, longi sunt, & postea superveniens illis profundus.

Quos autem diximus pulsus esse *yē yām yē iñ* ab origine caloris alterâ, alterâ humidi sunt *feu lli ci*, natantes & rari sunt, quos *yē yām Ch iñ* ab unâ origine caloris & duabus humidi sunt, *chañ ch chañ ci* simul longi, profundi & rari sunt. Quos *yē yām san iñ* ab unâ origine caloris, & tribus humidi sunt *Xin ci le tuon xi ien feu* sunt simul profundi, rari, breves, & postea superveniens natans. Per similes pulsus viæ membrorum ac intestinorum manifestantur, & bona singulorum vel mala constitutio.

Comment: Pulsus ab unâ origine humidi & unâ caloris est profundus & creber; In manus sinistrae tertio loco indicat statum vesicæ & ureterum connaturalem. Quòd si idem pulsus appareat in manus sinistrae primo loco, est contrarius cordis membro & parvis intestinis, (quia aqua seu vesica, cuius pulsus est naturalis, ignem suffocat, qui cordi dominatur.

Pulsus ab unâ origine humidi & duabus caloris, v. gr. profundus creber & longus, si appareat in tertio loco (sive dextræ sive sinistrae) qui subjectus est humido radic., manifestum est, à calore primig. opprimenti humidum. Pulsus ab unâ origine humidi, & tribus caloris natans, creber, longus & subsequens profundus; Si in tertio loco sive dextræ sive sinistrae appareat, manifestum est, in medio caloris primig. suffocari & interire humidum radicale. Item: Pulsus ab unâ origine caloris & unâ humidi, hoc est: natans & rarus, si appareat in dextræ manus secundo loco, est hepati & felli pulsus contrarius.

Pulsus ab unâ origine caloris, & duabus humidi, simul
Dec. II. Annus IV. R. * longus,

longus, profundus & rarus, si reperiatur in primo loco seu dextra seu sinistræ, (cui dominatur yām) significat sanguinis & spirituum exinanitionem, quod humidum radicale opprimat calorem. Pulsus ab una origine caloris & tribus humidi, hoc est: profundus, rarus, brevis, & post illos natans, si reperiatur in primo loco seu dextra seu sinistræ, manifestum est, in medio humili radicalis intercedere & suffocari calorem primigenium. Quare necesse est singularum duodecim viarum & originum loca assignata pulsuum inquirere, & quatuor temporum examinare pulsus, præterea mutationes sex pulsuum, & ex illis statu naturalem vel præternaturalem corporis humani resolvere.

Paradigma rerum supra dictarum.

<i>Xin pul-</i>	<i>hic introspi-</i>	<i>Spiratio hu exspiratio.</i>
<i>sus pro-</i>	<i>ratio ingre-</i>	<i>hum kie</i> , stomachus egreditur à pulsus
<i>fundus</i>	<i>ditur vesicā</i>	<i>recipiens cibos & fa-</i>
<i>ab hu-</i>	<i>& hepar, am-</i>	<i>pulmonib⁹ natans</i>
<i>mido</i>	<i>bo sunt Xin</i>	<i>pores, habet pulsum & corde, est à</i>
<i>rad.</i>	<i>pulsus pro-</i>	<i>remillum sed parvū ambo sunt yām ca-</i>
	<i>fundi, sed</i>	<i>quia indicat stoma-</i>
	<i>pulsus pro-</i>	<i>pulsus na-</i>
	<i>fundus, mol-</i>	<i>tantes yām pri-</i>
	<i>lis debilis in-</i>	<i>caloris, sed</i>
	<i>chum chan</i>	<i>sed soli-</i>
	<i>dicat vesicā</i>	<i>natans, bre-</i>
	<i>kie profun-</i>	<i>natans</i>
	<i>& ureteres,</i>	<i>dus in-</i>
	<i>dus, lon-</i>	<i>rarus, magnus</i>
	<i>quia est hu-</i>	<i>dicat pi indicat</i>
	<i>midū radic.</i>	<i>& mox</i>
	<i>indicat han</i>	<i>pulmonem dissip-</i>
	<i>intra humili-</i>	<i>& magna tus in-</i>
	<i>tan hepatic</i>	<i>natura-</i>
	<i>& duradic. hoc</i>	<i>intestina, dicat</i>
	<i>est: via intra</i>	<i>lis eorū nam est in cor &</i>
	<i>est in chum</i>	<i>medio ca-</i>
	<i>via alteram</i>	<i>pauca</i>
	<i>chi can in-</i>	<i>humidū loris humili-</i>
	<i>eiusdem na-</i>	<i>intesti-</i>
	<i>tra humili-</i>	<i>na nam est calor</i>
	<i>turæ. Et sic dum radic.</i>	<i>primig.</i>
	<i>& con-</i>	<i>intra</i>
	<i>intellige de calor pri-</i>	<i>calore.</i>
	<i>reliquis.</i>	

*Introspiratio sequitur
humidi ingressum:*

*Exspiratio cum calo-
re egreditur.*

Dico

Dico primò: Sex puncta manuum sex habere pulsus, qui statum connaturalem membrorum & coherentium intestinorum indicant, & quidem in sinistræ primo loco *cun keu* pulsus viarum cordis & parvorum intestinorum est *feu ta san*, natans, magnus, & qui mox dispergitur; Oritur à calore puro & non mixto, ideo dicitur esse à calore intra calorem. In manus dextræ primo loco *cun keu* pulsus viarum, pulmonum, & magnorum intestinorum est *feu tum ci*, natans, brevis & rarus. Oritur à calore primigenio, in cuius medio est humidum radicale.

Ambo pulsus cùm fiunt natantes, pertinent ad *yam* calorem primigenium, cuius spiritus sursum feruntur, ideo *hu* exspiratio egreditur à corde & pulmonibus sursum. Proinde primo loco tam in dextrâ quam sinistrâ ejusmodi pulsus sunt assignati, quia ibi sunt eminentes & natantes, & quasi superiores, sicut & ipsa membra in corpore humano, quorum statum connaturalem indicant, videntur esse in primo & superiori loco præ reliquis.

Iterum in secundo loco seu medio *quan* manus dextræ, qui hepatis infra siti, & fellis vias indicat, pulsus est profundus, intensus atque longus. Oritur ab humido radicali, in cuius medio est calor primigenius.

Similiter in manus sinistræ tertio loco *chē*, quia viam vesicæ seu renum & ureterum inferius sitorum indicat, pulsus est profundus, mollis, debilis, oritur ab humido puro & non mixto, ideo dicitur esse ab humido intra humidum. Talem pulsus habet in manu dextræ tertius locus, qui indicat statum vitæ portæ & tertiae regionis corporis; Et cùm pulsus profundi ab *in* humido radicali deorsum ferantur, ideo *biē* intospiratio, quæ consequitur humidum radicale, ingreditur hepar, vesicam seu renes & portam vitæ, in quibus humidum residet radicale.

Hinc tam secundus locus in manu dextræ, quam tertius locus in

cus in dextrâ & sinistrâ , pulsus haber profundos, quia etiam membra & intestina, quorum indicant statum connaturalem sunt in inferioris vel insimo corporis humani situata loco, hoc est: secundo & tertio.

Porrò inter hū & bie exspirationem & intrespirationem (puta: inter yam & iñ humidum & calorem, seu inter pulsus natantes & profundos, cùm sint extremitate contrarii) medium necesse fuit ponit, ideo pulsus medius temperatus remissus videlicet est. In medio loco manus dextræ seu secundo qui quan dicitur. Hic pulsus remissus si sit & parvus, indicat stomachi statum connaturalem ; Si verò sit solidus, indicat lieinis statum item connaturalem. Oritur ex æqualitate yam & iñ mutua, seu humili radic. & caloris primig.; Nam cùm lien & stomachus neque sint supra nec infra alia membra, sed in medio, pulsus quoque, qui amborum statum indicant, medios seu mediocres; hoc est: neque natantes neque profundos esse oportuit, & locum etiam eorum, ubi reperiuntur, medium, hoc est: secundum in manu dextrâ quan dictum, ubi percipiuntur eorum pulsus. Planè in mensurâ temporis seu spirationis mediâ mōrâ, quæ intercedat inter hū & bie exspirationem & intrespirationem, si sint quinque pulsus, vel in ipsis istibus pulsuum, si sint quatuor, nam in intervallo unius spirationis in sano homine non plures quinque, nec pauciores quatuor pulsus inveniri, diximus suprà.

Colligitur, primum locum utriusque manus subjici calori primigenio, similiter tertium subjici humido radicali, medium verò æqualiter humido radic: & calori primigenio. Proinde & pulsus, qui reperiuntur, connaturales alias esse à calore, quales sunt natans, creber, longus, alias ab humido, quales sunt profundus, rarus, brevis, ac præterea in dextræ primo loco pulsus natans, brevis & obtuso rarus est à calore ; In quo est humidum, hoc est, ab una origine caloris & duabus originibus humili, indicant congenitum statum pulmonum & magni-

magnorum Intestinorum, quibus metallorum frigus dominatur; Et cum ignis frigori contrarietur, ideo cor pulmonibus, & pulsus cordis exundans magnus pulsui viæ pulmonum nataenti & raro. Ideo repertus in primo loco dextræ indicat, à corde igneo destrui metallicam pulmonum naturam.

In primo loco manus sinistram pulsus exundans, magnus, qui mox dispergitur, est à calore primigenio, qui est in medio caloris primigenii, hoc est: solummodo ab originibus caloris primigenii indicat connaturalem cordis & parvorum intestinorum statum, sed ignis sicco contrariatur aqua, ideo cordi vesica seu renes, ac proinde illius pulsus profundus, debilis & creber pulsui cordis magno natanti. Quare repertus in loco sinistram manus indicat, ab aquâ, hoc est: vesicâ extingui ignem, hoc est, cor. In tertio loco sinistram manus pulsus profundi & crebro-acuti ac debiles sunt ab humido radicali, in cuius medio est calor primigenius: seu à duabus originibus humidi radice (quatenus sunt debiles) & ab una origine caloris primigenii (quatenus sunt crebri) indicant congenitum statum vesicæ seu rennum & ureterum, nec non in tertio loco dextræ statum portæ vitæ & tertiaræ regionis corporis, quorum natura est aquæ, licet qualitates item igneas habeant; Atqui humidæ aquæ siccata terra contrariatur, & vesicæ & portæ vitæ lien & stomachus, ac proinde pulsus viæ stomachi remissus & languidus repertus in tertio loco (seu dextræ seu sinistram) indicat, à terra destruia aquam, hoc est: à stomacho vesicam seu portam vitæ. In medio seu secundo loco sinistram pulsus profundi, longi & intensi, seu similes chordæ tensæ, sunt ab humido radice: in cuius medio est calor primigenius (quatenus profundi & intensi) indicant connaturalem statum hepatis, cui dominatur Sinarum Elementum arborum seu aëreum; Verum arboribus seu aéri humido metalla per suam siccitatem contrariantur, ac proinde hepatis pulmones, & horum pulsus utrique natans, brevis & rarus simul contrariatur pulsui hepatis profundo, longo & intenso;

R. 3.

tenſo ; Quare repertus in ſecundo loco ſinistræ, ſignificat, à Metallis arbores ſeu aërem frigidum deſtru, & à pulmonibus hepar.

In ſecundo loco ſeu medio dextræ pulsus remiſſi & ſimil languidi, ſunt à caloris & humidi temperie, & medii ſunt inter natantes & profundos, breves & longos, crebros & tardos ac languidos, indicant lienis & ſtomachi ſtatum connaturalem. Porrò lieni & ſtomacho dominatur terra, ſed ſiccæ terræ contrariatur arborum ſeu aëris humiditas & ſubtilitas, ideo ſtomacho contrarium eſt hepar, & pulsus viæ hepatis profundi, longi & crebri pulsibus ſtomachi remiſſis, languidis & tardis : Unde reperti in dextræ ſecundo loco terram deſtru ab arboribus ſeu aëre, & ſtomachum ab hepate, indicant. Quòd ſi bene percepisti pulsus connaturales à calore primig: & humido radic: exortos, qui mediantibus viis originum in punctis ſex manuum apparent, facile contrarios pulsus & præternaturales, qui irrepere ſolent, advertes : Item, in quo peccant, (aut deficiant aut excedant) à connaturalibus, & conſequenter, quomodo origines connaturalium pulſuum afficiantur, diminuantur aut dejiciantur à ſuo connaturali ſtatu ac temperamento ; Nec te fugiat notitia morborum, qui deſtruunt ſanitatem, & inducunt Mortem : nam ſanitas in temperie caloris primig: & humidi radic:, quam pulsus explicant, conſiftit, morbi in mutatione & horum alteratione, mors verò in diſſolutione, aut victoriâ, aut excessu alterutrius, vel deſtructione utriusque.

Colligitur ſecundò : Cùm loca pulſuum aliquos natantes, aliquos profundos habeant, bene animadverſum eſſe à Medicis Sinicis, natantes pulſus, qui ſurſum feruntur, levitatem habere, & profundos gravitatem, quæ etiam bene ſunt notanda, & locus cuiuslibet pulſus perſcrutandus, prout maiorem gravitatem in illo aut minorem habent : Si videlicet aut ad pellem & carnem, aut ad nervos, aut ad oſſa illorum de moratio

moratio sit connaturalis, vel adventitia, ac irrepens per modum advenæ & hospitis, quemadmodū Sinenses loqui solent, Ex hoc enim percipi poterit clare, ubi in illo loco resideat morbus, videlicet, an in ossibus, an in nervis tantum, vel etiam in sanguine vel superficie carnis.

Colligitur tertio: Non solum in locis assignatis pulsuum necesse est obiter pulsum explorare per mensuram unius spirationis, si nimis ad intervallum unius spirationis quatuor vel quinque ictus connaturales ille pulsus exciter, ut indicetur illa via & origo (membrorum, inquam, & intestinorum) bonam habere constitutionem; Verum necesse est octo vel decem spirationum intervallo quadraginta quinque aut quinquaginta ictus ejusdem loci pulsuum explorare. Nam si intervallu prædicto constanter iidem immutati reperiantur, intelligetur via illa & origo (membrorum, inquam, & intestinorum) non solum ipsa bene habere, sed alias quoque vias & origines, à quibus sunt cum illâ via & origine.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

An pulsus connaturales assignatis viis duodecim & originibus spiritus iidem persistant in locis sinistre & dextra manus hominis sani, an suas etiam vicissitudines temporis anni patientur, & quis vicissitudinem fit motus & causa.

Adverte primò: Sinenses uti anno lunari, qui constat 360. diebus, Continet verò hic numerus sexies sexagesima dies, (qui cyclus apud illos horariatum literarum duodecim, & annuarum decem conversiones obtinet.) Porro, cùm sint quatuor annitempesates (quarum qualibet ex duodecim Mensibus tres menses, seu ferè nonaginta dies occupat) Sinenses quintam anni tempestatem seu mutationem.

tationem invenerunt, & quidem tam veri & aestati quam autumno & hyemi singulis septuaginta duos dies ex nonaginta diebus seu ternis mensibus assignarunt; Quintæ vero tempestari octodecim dies, (qui à 72. diebus ad nonaginta dies excurrunt) decerptos de quilibet ex quatuor tempestatibus tribuerunt. Unde fit, ut quater octodecim faciant 72. & quinque 72, efficiant trecentos sexaginta dies, qui complent annum Sinicum lunarem, constantem quinque tempestatibus seu mutationibus annuis secundum illos.

Adverte secundò quod non solum membra & intestina adhærentia subjecta sint quinque Elementis, verum etiam singularis anni tempestates, quare dominium, quod quinque anni tempestates supra membra & intestina habent, rectè dicitur dominium Elementorum, & dominium, quod Elementa habent, rectè vocatur dominium quinq; tempestatum. Sic ver dominaria aëri & arboribus, hoc est: hepati, quod naturam earum habet, dicitur. Æstas igni, h. e. cordi, Autumnus metallis, h. e. pulmonibus, hyems aquæ, h. e. vesicæ seu renibus, denique annua tempestas, (quæ est tempus extrellum octodecim dierum cuiuslibet ex quatuor præcipuis tempestatibus) terra dominatur, hoc est, lieni & stomacho.

Neque solummodo tempus annum in quinque tempestates, quæ quinque mutationes notabiles indicant, divisorunt, verum in reliquo tempore alias etiam varietates & immutationes minores seu minus notabiles repererunt, distinxeruntq; quas 24. esse volunt, & quidem in primis duodecim mutationibus *yām* calorem primig; crescere & augeri, *in* vero diminui duodecim vi corporis humani, ac proinde & pulsus in illis exortos variari, in aliis vero duodecim mutationibus crescere, *in* humidum radicale, & *yām* calorem diminui, & similiter pulsus variari, notarunt. Verum maximè notabilis variatio & distinctio pulsuum sit per quinque tempestates annuas, quam & præcipuo cum studio observari jubent.

Textus:

Textus : Codex sic ait : Diminuti caloris primig: via & origo tertiae partis corporis pulsum interdum producit magnum, interdum parvum, interdum longum.

Puri caloris via & origo magnorum intestinorum pulsum producit seu tach ton natantem magnum & brevem.

Magni caloris primig: via & origo parvorum intestinorum producit pulsum exundantem, magnum & longum.

Magni humidi radicalis via & origo pulmonum pulsum producit intensum, magnum & longum.

Diminuti humidi radicalis via & origo cordis producit pulsum intensum, subtilem & parvum.

Defectuosi humidi via & origo hepatis producit profundum, brevem & celerem.

Ex ipsis sex pulsibus alii sunt connaturales & sani hominis, aliqui apparent, cum morbus advenit. Quælibet viæ dictorum pulsuum habent pulsus prædominantes, eò, quod Spiritus illorum in determinatis mensibus dominari soleant pluribus diebus. Sic in solstitii hyberni tempore in cyclo sexaginta dierum prædominatur diminuti caloris via, in sequenti vero cyclo sexaginta dierum caloris puri via dicitur, postea diminuti humidi radic. in alio item cyclo sexaginta dierum dominatur spatio.

Unde, cum cuiuslibet originis & viæ dominium duret sexaginta diebus, & sexies sexaginta conficiant 360. dies, sequitur per annum in sex viis diversarum qualitatum dominia apparere. Ista autem dominia trium viarum & originum humidi radic. & similiter trium viarum & originum caloris primig. atque tempus dierum, quo illa exercent, maximi sunt momenti.

Comment: Humidi radic. & caloris primig. diversi spiritus in annuis tempestatibus maximè apparent ; Solstitium hyemale habet perfectissimum in kiē humidum radic. quod producit calorem primig. solstitium aestivum habet jam kiē

Dec. II. Annus IV.

S *

perfectis-

perfectissimum calorem primig. quod producit humidum radicale.

Sequuntur cycli primi sexaginta dies, in quo tempore diminuti caloris via producere incipit spiritus prædominantes, qui adhuc parvi sunt, quia tempus frigidum; Ideo pulsus potius ingrediuntur, quam egrediuntur: Unde modò magni, modò parvi, modò longi vel breves promiscuè sunt. Sic primus Cyclus sexagenarius incipiens à tempore solstitii hyemalis incidit in undecimam vel duodecimam lunam, & pulsus illi indicant statum magnæ tertiaræ partis corporis & portæ vitae. Secundus cyclus item sexaginta dierum (qui incidit in primam, vel secundam, vel tertiam lunam) in hoc tempore dominatur via puri & lucidi caloris in secundo ordine; Spiritus, qui tunc vigent, veniunt solidi, & tempus anni incipit esse clarus ac lucidus. Pulsus sunt natantes, magni & breves: Indicant vias hepatis & fellis.

Succedit tertius cyclus sexaginta dierum (qui incidit vel in tertiam, vel quartam, vel quintam lunam) magni caloris via dominatur illo tempore & in ordine tertio. Spiritus hujus temporis sunt multi & magni, ipsum tempus valde calidum, ideo pulsus adveniunt exundantes magni & longi indicantes statum parvorum intestinorum & cordis.

Postea tempore solstitii aestivi in cyclo quarto sexaginta dierum dominatur magni caloris primig. via. (Incidit cyclus in quintam, sextam vel septimam lunam) in quarto ordine. Spiritus perfecti sunt, & calor primig. est perfectissimus, incipitque producere humidum radicale & ejus spiritus, tempus est calidum & humidum, ideoque pulsus vehementes, magni & longi; Indicant pulmones & magna intesta.

Quintus cyclus sexaginta dierum (incidit in septimam, octavam vel nonam lunam) in hoc humidi radic. diminuti via dominatur in quinto ordine, spiritus caloris primigenii diminuntur, & se recollunt; At vero spiritus humidi radicalis

augentur. Ipsum tempus anni tepidum est & subfrigidum, ad coq; pulsus vehementes, subtile & parvi, indicant ureteres.

Sextus cyclus dierum sexaginta (incidit in nonam vel decimam lunam) dominatur in hoc tempore humidi radicalis via. Spiritus illo tempore humidi radicalis sunt intensi & perfecti: Tempus ipsum est frigidum seu glaciale & pluvium, ideoque sunt pulsus profundi, breves, graves, vel ponderosi, & indicant vesicam seu renes.

Recensit hi pulsus non possunt vocari æquales, & absolute sano homini connaturales, sed nec posse dici contranaturales aut infirmi hominis; Illos tamen hic retulimus, ut vel inde intelligas, quomodo tres viæ & origines caloris primig. dominia sua exerceant in circulo anni, ac pulsus causent in corpore humano.

Colligitur, spiritus pro varietate caloris & humidi variari &c.

Atque hæc sunt, quæ desiderabantur ad complementum clavis Medicæ, nam quæ sequuntur jam dudum in Europam missæ sunt, & fortè præpropero prælo excusa, quibus adeo iterum describendis supersedemus, quæque procul dubio correctioni repetito prælo subjicienda. Quandoquidem autem in hac clavi Medicâ toties fiat mentio membrorum & intestinorum, uti & viarum ab illis dimanantium, placuit hic apponere, quæ in libris ipsorum continentur, singulorum imagines seu figuræ. Anatomiam nullam habent, nisi hic appositam figuram Anatomiam vocare volueris. Hinc quæ referuntur, ex traditione magis habere omnia credibile est; Adde, quod dicant, etiam in hominis demortui corpore multa dissolvi & difluere, quæ in vivente sunt, adeoque in Anatomia multa adhuc posse latere perspicacissimos Anatomicos. Cæterum obiter indaganti singularum viarum principia & terminos, quibus ajunt correspondere pulsus, multa sanè occurrunt, in quibus sibi contradicere videntur; Quo pacto enim, v. gr. hepatis,

quod ad dextram collocant, pulsus in sinistrâ manu explorari debet, & lienis cum stomacho in dextrâ, cùm ad sinistram collocetur: Adhæc, per quas venas ureterum via ad pedes terminari dicitur, quo item pacto tertiae regionis corporis via à manibus ad caput tendit, cùm hæc via spectare potius videatur ad supremam corporis regionem. Atque hinc dubitare licet, aterni pulsus utriusque manus eatenus duntaxat & eo ordine inter se distinguantur, quatenus correspondent ordini trium corporis humani regionum, earumque rectam aut pravam constitutionem indicant. Meritò item quæri potest, quidnam ipsis intelligi velint per vesicam, quam renum figurâ videntur exprimere, an succenturiatorum, an aliarum glandularum? nescio; Nam hoc membrum (quod Author clavis medicæ vocat vesicam) comparant duabus rubeis fabis majoribus, *lum teu* dictis, annexi dicunt immediatè post decimam quartam vertebram spinæ dorsi utrinque ad latera, singuli distant à vertebrâ duabus mensuris digitalibus, & tribus partibus, immediatè utrinques sunt infra stomachum, & umbilico directè correspondent. In medio collocatur porta vitæ seu calor primigenius, constitutus inter humidum radicale velut inter duas portas, à cordis venâ dimanant dicti renes, & inferior via seu vena descendit ad magnum os, dein ascendit ad medullam spinæ dorsi, donec tandem perveniat ad medium capitis seu locum *sui hai*, medullarum (seu cerebri potius) mare dictum. Item alia hujusmodi multa, quæ hic prætero, quæque incredibilia & ridicula potius videbuntur Europæis, nisi fortè credamus, Priscorum mentem Medicos tot nondum assuequi potuisse, qui tamen mordicus per tot seculorum seriem juxta illos Artem suam exercere se jactitant, suâ scientiâ illâ Empiricâ seu experimentali duntaxat contenti; Nam revera rationem philosophicam rerum suarum dare nequeunt, & si quid lucis ab Europæo accipere queant, utique gaudebunt doceri, & lubenter fatebuntur, in multis se errasse, uti fatentur de Mathematicâ & Astrologiâ suâ licet

licet vetustissimā, quam reformārunt Patres ē Societate nostrā Europaei, cum tanto plausu & fructu Christianæ legis hinc consecuto.

Ad figurās infra positas quod attinet, notandum, quod vias illas seu loca cavitatum, (quās suis nominibus indigitant, & inter se distinguunt) duntaxat notent in ordine ad ustiones seu cauteria, & acūm punctionib[us] inter mūculos, quæ ars priscis illis temporibus (quibus passionum adeoque interiorū morborum expertes erant, adeoque si quod malum patērentur, ab exteriori prophanare credebant) maximè vigebat, & quam usque hodie nondum se assūtos, utpote per tot seculorum vicissitudines dilapsam, ac veluti sepultam, ingenuè fatentur. Figuras autem viarū singularū per tot flexus & mæandros intra membra & intestina haec tenus consequi non licuit, neque ullibi existare intra Chinam putandum est. Quare solum duntaxat cujusque viæ principium & finem in his figuris descripsere, omissis interioribus flexibus, uti & semitis seu rivulis venularum, per quos unaquaque membra & intestini via plerumque terminat, & ab alteris membris viâ excipitur, uti in descriptione & paradigmate circulationis videre est, de quâ quidem circulatione omnes omnino libri identidem ajunt. Et si Europæo forte videbitur phantastica, præfertim, ubi mensuram 810 chem (quæ continet octo mille & centum cubitos minores) in totâ circumvolutione 24. horarum assignant, nisi dicamus, singulis horæ quadrantibus singularis fieri revolutiones, aut certe singulis mediis horis unicam, seu universim 50. revolutiones intra 24: horas juxta cœlorum per 50. domos circuitum, quod ipsum afferunt etiam Siensienses libri. Ceterū expertissimorum judicio & censuræ ego ignarus rerum hujusmodi Medicam Sinarum per 40. secula conservatam facultatem lubens relinquo & subjicio.

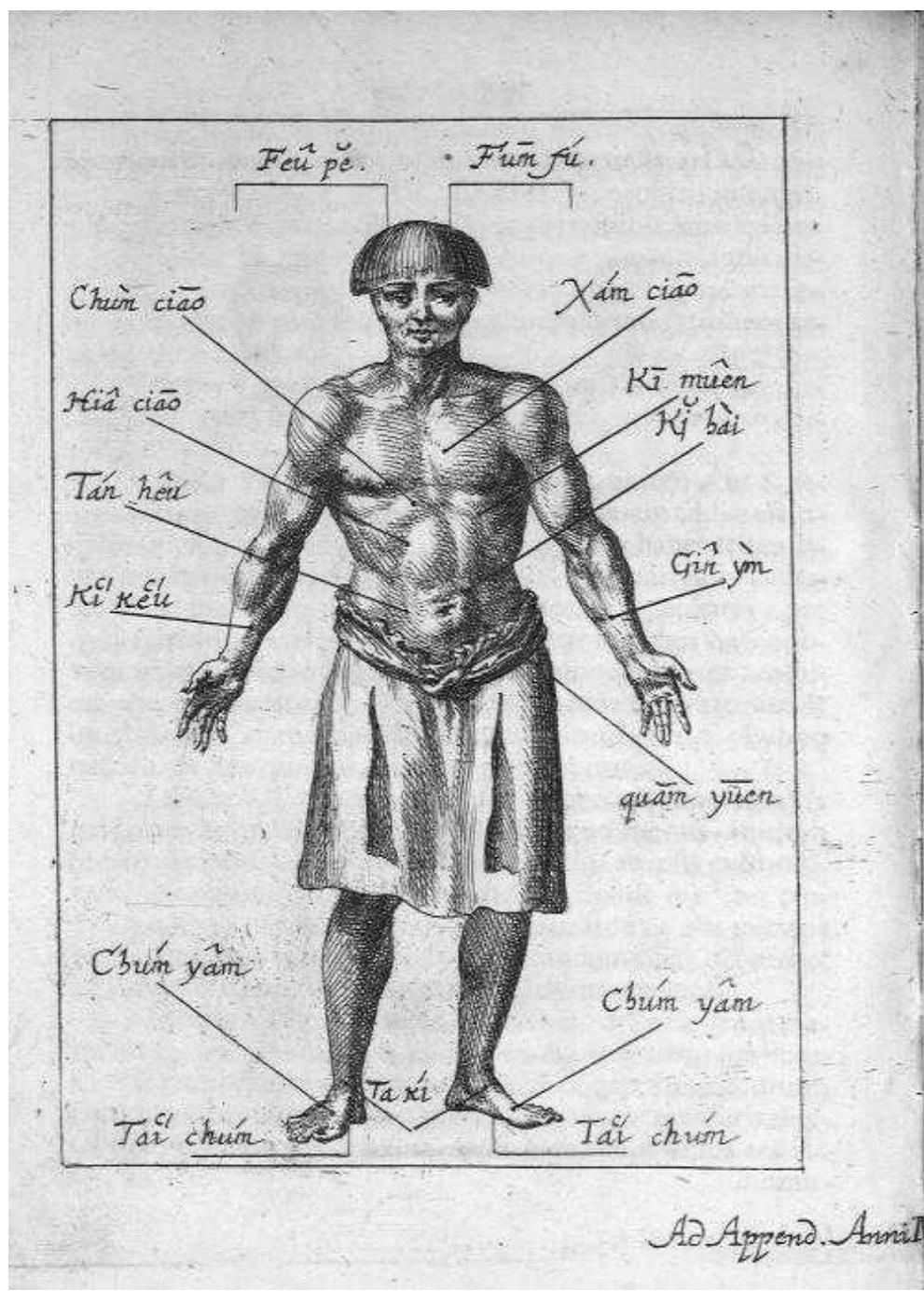
Cum reliquæ Tabellæ, quæ modò recensitas quinque se-
quuntur, omnes in Nobiliß. Dn. Andreae Cleyeri Specimi-
ne Medicinæ Sinicæ, A. M. DC. LXXXII. Francofurti in lucem
productio, jam prostant, easdem hic repetere nolumus, sed po-
tiùs curiosum Lectorem ad librum illum remittimus, indicatu-
rit tantum varietatem in inscriptionibus observatam, melio-
rem interim pulsuum sub carpo explorandorum rationem ta-
bula quinta exhibet.

Tabella V. quæ in Cleyeriano tractatu Tabulâ I. compa-
ret, hanc habet inscriptionem : Monstri Sinarum anatomi-
zati vera effigies.

Tabella VI. cum Cleyeriana Tabula numero, ut & se-
quentes reliquæ, coincidunt : & huic 6:^a sequens addita est in-
scriptio : Pulmonis imago. Pulmo pondus habet trium li-
brarum & totidem unciarum : sex folia, duas auriculas : adja-
cet spinæ dorsi tertio articulo : continet 24. vacuitates, per
quas spiritus per cætera membra derivatur : trachea habet no-
vem articulos seu annulos. Inspiratione dilatatur, exspira-
tione contrahitur. Hujus & cæterorum membrorum &
intestinorum viam vide, ubi de circulatione agitur. Pulmo
nascitur ordine quartus, perficitur ordine nonus.

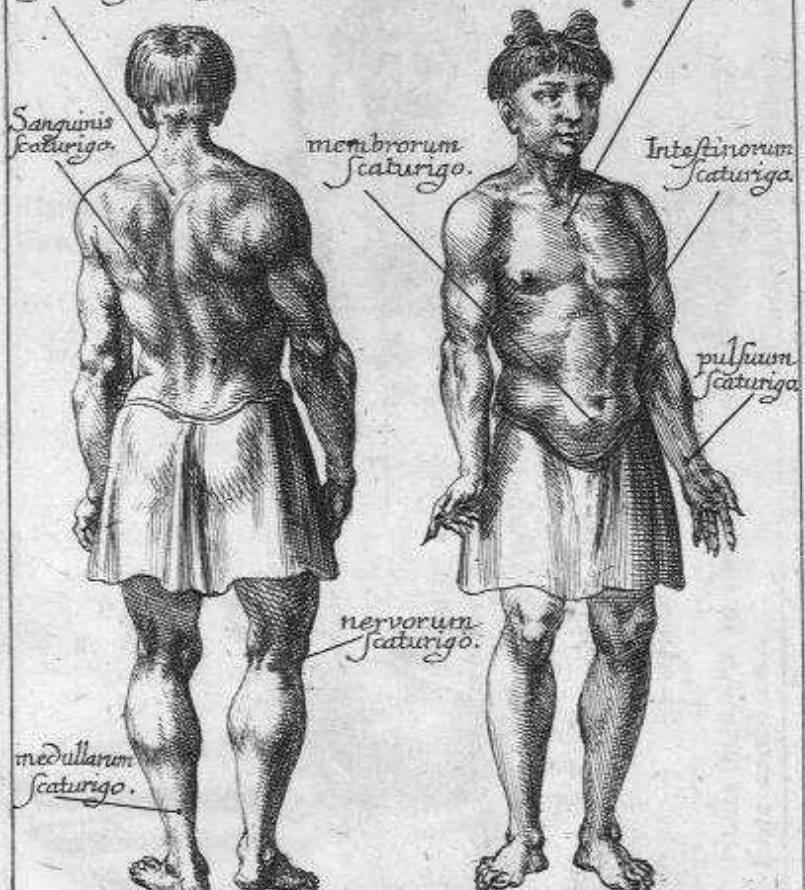
Tabella VII. est cum hac adscriptione : Pulmonum via
magnum humidum vehens terminatur ad manus, initium
sumens à media regione corporis, seu potiùs ab ipsis pulmoni-
bus. Notandum in his & sequentibus figuris medium tan-
tum partem cavitatum notari, nam eo ordine de alia quoque
parte, quæ eidem correspondet, judicandum esse. Continet
ad lœvam & ad dextram universim 22, cavitatum loca.

Tabella VIII. cum hac inscriptione. Intestinorum ma-
jorum figura. Majus intestinum pondus habet duarum libra-
rum & 12. unciarum, longum est duas orgyas Sinic. & unum
cubitum, seu cubitos undecim, latum quatuor mensuris digi-
talibus ; sed cùm gyros haber, capit mensuram unius tenui ali-
mento-

*Octo aggregationum seu scaturigenum Pandigma
Oblium scaturigo.*

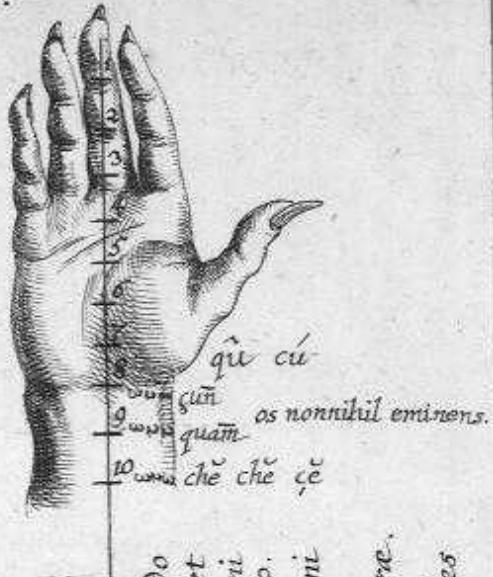
Spirituum scaturigo.

Dec. II. fol. 172.

Paradigma, quo tria loca determinata pulsuum explorandorum designantur.

Utriusq; manus ea-
dem est ratio.

N. i. fol: 41.
pulsuum ordo
prout respondet
supreme regioni
corporis caelo.
media - homini
infime - terre.
suprema.
media.
infima.
10 cubitalis mensura 10 digitales
mensuras continens.

Vetus codex primo loco assignat pulsum cordis et pericardii.
Secundo loco pulsum epatis et diaaphragmatis.
Tertio loco pulsum renum ad sinistram et gracilium intestinorum et ureterum.

Vetus codex dextre primo loco assignat pulsum pulmonum et meditullii pectoris.
Secundo loco pulsum stomachi seu ventriculi et lienis.
Tertio loco pulsum renum ad dextram et magnorum intestinorum.

Ordo pulsuum in sinistra et dextra manu iuxta veterem codicem et iuxta modernos, qui auctore Van. xō hō (floruit hic mille ab hinc circiter annis) cum et ordine circulationis in veteri codice contentae didicissent, intestina gracilia cum corde, et organa cum pulmone relationem magnum habere ordinem pulsuum non nihil mirandum censuerunt; quos item refutavit hujus seculi Scriptores medici. Notandum hic quod bizariorum dividit renes, sicut horum sinistri ad sinistram dexter ad dextram pertinent, et prout ad dextram aportantur inter renum ibimus, collocant.

Tab. V.

Regula pulsus sui ipsius explorandi, circumducendo dextram ad pulsus sinistram, sic ut index exploret primum locum pulsuum, uti infra.

Regula pulsus alterius hominis explorandi, sic ut index respondeat primo pulsuum loco, medius digitus secundo, annularis tertio loco.

N. Dec. II. fol. 172.

Tab. VI.

Ad Append.

mentorum & aquæ septem mensuras cum dimidia. Hujus os superius est gracilium intestinorum os inferius.

Tabella IX. hanc habet inscriptionem : Majorum intestinorum via lucidi caloris à manibus ad caput, continet loca cavitatum utrinque quadringenta.

Tab. X. hac cum adscriptione : Stomachi figura. Stomachus pondus habet duarum librarum & quatuordecim unciarum, longitudinem duorum cubitorum & sex mensurarum digitalium, capit duas mensuras alimenti & unam & dimidiam aquæ. Inferius os est gracilium intestinorum os superius.

Tab. XI. hujus est inscriptionis : Stomachi via iudici caloris à capite ad pedes. Continet utrinque cavitatum loca nonaginta.

Tab. XII. cum hac inscriptione : Lienis figura. Lien pondus habet 2. librarum & 3. unciarum : altus quinque mensuris digitalibus, latus tribus : pinguedo illi adhærens medium libram continet. Est infra undecimam vertebram spinæ dorsi.

Tab. XIII. c. h. i. Lienis via magni humili à pedibus terminatur ad cor: continet cavitatum loca utrinq; quadraginta duo.

Tab. XIV. c. h. i. Cordis figura. Cor habet pondus 12. unciarum : continet 7. cavitates, 3. pilos: capit liquoris purissimi 3. pugillos: adhæret quinta vertebræ dorsi. Quatuor membra pendent à corde, cui subjacent. Cor nascitur ordine secundum, perficitur ordine septimum.

Tab. XV. c. h. i. Cordis via diminuti humili ab ipso corde ad manus. Continet cavitatum loca octodecim utrinq;

Tab. XVI. c. h. i. Intestinorum minorum sive gracilium figura. Horum os superius est stomachi os inferius, & hoc est magni intestini os superius. Habent pondus 2. librarum & 4. unciarum, longitudinem 12. cubitorum : sedecim gyros habent, capiunt alimenti mensuras duas & ferè medium, aquæ medium mensuram & amplius aliquid.

Tab. XVII. Eadem inscriptio huic est, quæ Tabulae Cleyrianæ.

Tab. XVIII.

Tab. XVIII. c.h.i. Ureterum figura. Os superius adjacet gracilibus intestinis : Ureterum pondus est novem unciarum & duorum scrupulorum.

Tab. XIX. Inscriptio cum Cleyeriana coincidit.

Tab. XX. c.h.i. Renum figura. Renes pondus habent unius librae & duarum unciarum, & sunt aquæ seu spirituum seminalium adeoq; vitæ & duodecim viarum fontes: intra secundinam (ut ajunt) & intra umbilici nodum minimum quid, quod ibi nascitur est principium vitæ, dein in duos veluti ramos seu (uti videtur) renes utrinque dividitur.

Tab. XXI. Inscriptio Cleyerianæ respondeat.

Tab. XXII. In Cleyeriano tractatu non est, & hanc habet inscriptionem: Pericardii sive cordis involucri via, devchens defectuosum humidum à pectore ad manus. Figura ejus est hæc præsens, infra cor nonnihil, & supra diaphragma.

Tab. XXIII. Similis est Cleyerianæ inscriptioni.

Tab. XXIV. c.h.i. Folliculi fellis imago. Fel pondus habet trium unciarum & totidem scrupulorum; longitudinem trium mensurarum digitalium; tres pugillos liquoris capit.

Tab. XXV. Eadem inscriptio cum Cleyeri.

Tab. XXVI. c.h.i. Hepatis figura. Hepar situm est infra nonam vertebram spinæ dorsi, pondus habet duarum librarum & 4 unciarum. Ad dextrum continet 4. folia, ad levam verò tria. Nascitur ordine tertium, perficitur ordine octavum.

Tab. XXVII. Tab. XXVIII. & XXIX. cum Cleyerianis convenient.